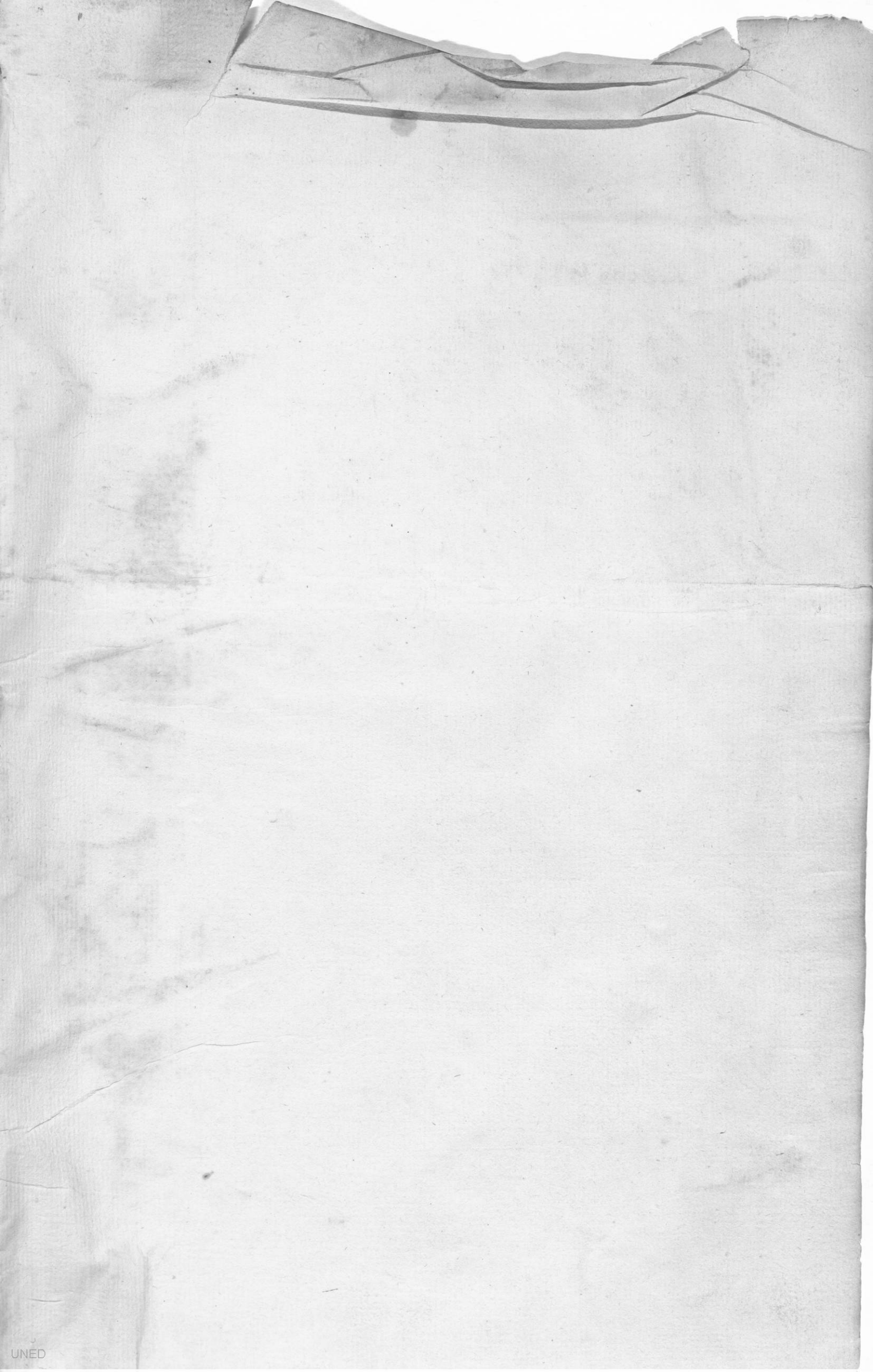

1-1-1.

K.00001533 197

Del Colegio de la Compañía de Jesús de Malaga

B.V.

BAP FA
036

8:18

410

VITAE
PATRVM.

BIBLIOTECA
DE
MIGUEL ASIN

Jure emptionis

A

my

VIII T III

PART M

DE
VITIS PATRVM
EARVMQ. RECOGNITIONE

A D

R^{dum} admodum Dominum ac Patrem

ANTONIVM DE WINGHE

ABBATEM LAETIENSEM

ORDINIS S. BENEDICTI

E T

RELIGIOSVM EIVS COETVM

HERIBERTI ROSWEYDI

P R O O E M I V M.

ANNVS iam agitur quartus, ex quo mihi prouinciam hanc, admodum R^{de} Domine, VITAS-PATRVM recognoscendi imposuisti, omnem operam quâ à libris quâ à sumptibus, vt olim Euagrius in Syriae eremo Vitas sanctorum Patrum non minùs calamo quàm vitâ exprimenti Hieronymo, idemtidem spondens. Exstimulabat Te copiosus, quem ex hoc libro cuiusque religiosum animum consequi posse censebas, fructus. Ego primùm detrectare, caussari quòd alio

opere distinerer, suggerere de Baronij legendis reli-
quiis, quem sciebam eo olim animo fuisse, vt eam
ornaret prouinciam: ideóque Romæ inquirendum
esse, si quæ fortè ornamenta reliquerit.

Primo igitur quoque tempore Romam cogi-
tans, per Illustrem & R^{dum} admodum Dominum
Moronatum sancti Michaëlis in Galliâ abbatem,
etiam Ill^{mi} Cardinalis Perronij accedentibus auspi-
ciis, à Baronianorum studiorum consciis inquiris, si
quid subsidij ad hanc rem. præstantissimus Anna-
lium scriptor reliquerit. Responsum verò hoc Ro-
mâ accipitur: Verum quidem est, ad instantiam
multorum piorum fratrum fuisse animum Illu-
str^{mo} Cardinali Baronio s. m. amplificare & scribe-
re in librum VITAS-PATRVM, quod & promisit
in aliquibus suis libris: sed huc vsque operi non
adhibuerat manum, quia studia sua aliò direxit.
Præceperat quidem in eum finem Procuratori
Ordinis Cassinensis, vt scriberet ad duo vel tria
principalia monasteria sui Ordinis, & inquireret
an haberi possent libri impressi vel manuscripti,
qui tangerent hanc materiam: & si benè memini,
etiam Illmo Cardinali Sappatæ supplicauit, vt in
Hispaniam scriberet pro simili inquisitione. Et
existimabat aliquid se etiam reperturum in Biblio-
thecâ Vaticanâ: sed præuentus morte exsequi
non potuit pium suum desiderium. Domi non in-
ueni nisi vnum librum VITAS-PATRVM, im-
pres-

*Epistol.
Rom. ad
Cardin.
Perron.*

„ pressum Lugduni anno M. D. XXII. tam mendo-
„ sum, vt vix possit intelligi. Hæc caussa est, cur Illma
„ Dominationi Vestræ nequeam satisfacere, sicut
„ ipsa cupit, & sicut ego libenter & cum omni reue-
„ rentiâ facerem, si mihi esset integrum. Si quis sit
„ qui manum adhibere velit huic operi, & operam
„ suam impendere vt perfectum reddat hoc opus,
„ rem præstabit gratissimam Deo Opt. Max. & vti-
„ lissimam omnibus religiosis volentibus piè viuere.

Hoc habito responso, cùm viderem hanc pro-
uinciam mihi integram relictam, quam à me ad-
ornari optabas, omnibus aliis studiis sepositis, in
vnam hanc rem incubui. Et quidem tria mihi
potissimùm in hac recognitione præstanda esse
sentiebam.

PRIMO, vt quoniam ab auctoribus omnis li-
bris auctoritas, in eos non perfunctoriè inquirerem.
Quod quâ curâ præstiterim, tum manuuctione
librorum scriptorum, tum historiæ variæ monitu,
docebunt proximè sequentia Prolegomena.

SECUNDO, vt textus prodiret genuinus, nullis
interspersus glossematis, nullo subditio adornatus
fuco. Nempe ramenta auri è venis suis sinceriora
exeunt, quàm à fornace aurificis mixtione nescio
quâ subinde adulterata. Quam in rem manuscri-
ptos vndique codices non è Belgio tantùm, sed
etiam ex Germaniâ euocauit, quorum catalogum
Prolegomeno xxv. reperies. Quæsiui & editiones

quas nancisci potui vetustissimas: imò me propè omnes seu recentiores seu vetustas nactum esse vix dubitem asserere. Certè ad x i x. diuersa exemplaria indagavi & inspexi, quæ locis & annis assignatis Prolegomenon x v i i. suggeret. His fretus subsidiis manuscripta cum impressis imprimis comparavi, nunc manuscripta cum manuscriptis, nunc impressa cum impressis quoque committens.

TERTIO, vt sicubi verbum aliquod difficile occurreret, sicubi ritus aliquis rarior dubium tene- ret Lectorem, sicubi historia perplexa sensum turbaret; difficultatem explicatione tollerem, raritatem similibus adductione notio- rem facerem, perplexitatem collatis inter se historicis euoluerem: omnibus denique locis tenebrosis, quantum mihi domestica suggerebat facula, lucem inferrem.

*Baron.
Notat. in
Martyr.
Roman.
17. Ian.*

Quia verò memineram Baronium hisce PATRUM VITIS iam olim benè voluisse, quidquid ex eius scriptis ad has Vitas illustrandas colligere potui, suis locis eius verbis dedi. & vel eo nomine libuit magno viro parentare.

Habes, admodum R^{dc} Domine Prælate, instituti mei rationem: habes VITAS PATRUM tantopere desideratas. Quas Tibi tuoque cœtui impu- tabit posteritas, quòd fauore sumptuque vestro, veste nunc prodeant cultiore.

Sed nullasne sollempni præfatorum more, lau- dum Tibi tuoque cœtui licebit hinc laureas texere?

Non

Non permittis; Deo domesticoque sat gloriosus
teste. Sustinere igitur me calamum à tuis tuorumque
„ laudibus iubes, ne affectus, inquis, tuus erga nos
„ transferat te supra rei veritatem. Ego verò, etsi de Epist.
Abbatis
Wingbū
ad Herib. affectu testari possim, nihil me extra verum de Te
tuisque sentire; ne tamen in limine, quod aiunt,
ad inobediendiæ lubricum offendam, iussis pareo.

Nihil dicam de religionis, quo flagras, studio;
nihil de paupertatis, quo gaudes, amore; nihil de
pietatis, quo in Deum exæstuas, ardore; nihil de
præclaro tuorum regimine, quibus non verbis ma-
gis quàm exemplo præis; nihil denique (de quo ta-
men ego copiosissimè loqui, tu libentissimè audire
posses) de singulari tuo in minimam Societatem
nostram affectu, quem animus tunicaque non
minùs nostratem, quàm religiosa REGVLAE DIS- Greg. l. 2.
Dial. c. 36
CRETIONE PRAECIPVAE obseruantia, & ma-
forte Benedictinum facit. Nihil igitur de tuis lau-
dibus dicam, quòd hæc laudum flabella semper
flagella existimasti.

Sed nec Te pro merito conuenire licebit, reli-
giose coetus LAETIENSIS, qui disciplinâ vestrâ re-
præstatis nobis Tabennam Pachomij, Ammonis
Nitriam, Macarij Sceten? Quos enim non vna
LAETIA virtutum manipulos exhibuit sub BLO-
SIO? quibus non charitatis pyropis exsplenduit sub
DOVLETTIO? quo non effulsit religionis decore
sub LE-FRANCOVIO? Quisquis profectò VI-

TAS-PATRV M leget, dum Aegypti perambu-
lans solitudines, Paulos, Antonios, Paphnutios lu-
strat; dum Palæstinæ deserta peruadens, Hilario-
nes, Hesychas, Epiphianos inuisit, dum Syriæ ru-
pes antrâque perreptans, Ephræmos, Aphraates,
Iulianos visitat; is LAETIAM oculis, LAETIAM
animo, LAETIAM adoret vestigiis. Ibi magnorum
illorum virorum imitatores, quorum sacra in reli-
giosorum animis viget memoria, Abbates inueniet.
Quibus ne WINGHIVM non minùs virtutum
quàm dignitatis successorem accenseam, eius non
patitur modestia. Quare eum posteris, non suspe-
ctis mortuorum censoribus, laudandum relinquo.

Fruere intereà, admodum R^{de} D. Prælate, cum
religioso tuo cœtu hoc sumptibus tuis elimato de
VITIS PATRV M tomo. Cui si alter quandoque
tomus accedat, qui omnia Patrum ascetica scripta
vno velut fasce comprehendat, haberes quidquid
ad veterum ascesim requiri possit. Quò enim hic
liber ad mores efformandos exemplis præit, alter
docendo manuduceret. Sed quia scriptum memi-
ni: Cœpit IESVS facere & docere; hic nunc facto-
rum liber præcurrat.

Quòd si solito fauore studia mea perrexeris
prosequi, & sacræ historiæ amantes è suis singuli
prouinciis Sanctorum Vitas pergant submittere;
dabo operam, vt illæ quoque simili modo recen-
sitæ subsequantur.

LECTORI.

NE offendare, Lector, si stilus quandoque rudior, si phrasis occurrat in Vitis Patrum & Verbis Seniorum incomptior: rem ipsam appende, non verba; fructum lege, non folia; florem carpe: ne volaticos desidera pappos. Praclarè magna Ecclesia lumina,

S. HIERONYMVS epist. CI. ad Pammachium:

In loquendo simplicitatem excusabit sanctimoniae magnitudo.

S. AVGVSTINVS lib. IV. de doctrinâ Christianâ, cap. XI.

Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quærimus, nisi patere quod clausum est?

BARONIUS tom. III. anno Christi CCCLVI.

Sicut effossum informe aurum & rude eò carius esse solet, quòd nihil videatur alterius metalli habere commixtum: ita egregia monumenta suâ ipsius vetustate atque simplicitate micantia, quibus res potius quàm verba in pretio esse solent, gratiora planè erunt atque iucundiora quouis scripto recentioris auctoris, quibuscumque eloquentiæ phaleris exornato. Quidquid enim obducitur fucò atque pigmentis, suspectum redditur; pulchriorque enitescit ipsa suâ puritate simplicitas, quæ quòd mentiri nesciat, omne quamuis ad ornatum compositum velamentum abhorret.

Ego verò ita mecum ratiocinari soleo: Qui hac legent, vel in Latinitatis adyta penetrarunt, vel ante Latinitatis portas etiamnum exercentur & suspirant: prioribus non oberit stilus minus Latinus, cum ipsis domi suppetat, unde Latinio rem depromant: posteriores hinc incunabula sua quandoque reperient, nec ipsi linguam minus prompti erubescant ad tertiata & velut offensantis lingua fragmine dimidiata verba. Equidem solidum semper aurum, licet terrulentâ obductum face, caryoticis vilium Kalendarum strenis semper pratuli; venustis quidem specie, fronteque diuitias mentientibus, sed tenui tamen tantum auri illitis aspergine, & hoc fucò domesticam te gentibus paupertatem.

INDEX

INDEX LIBRORVM.

LIBER PRIMVS

Auctore D. HIERONYMO & alijs variis.

LIBER SECVNDVS

Auctore RUFFINO Aquileiensi presbytero.

LIBER TERTIVS

Auctore RUFFINO Aquileiensi presbytero.

LIBER QVARTVS

Auctoribus SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO.

LIBER QVINTVS

Auctore GRAECO incerto,
Interprete PELAGIO S. R. E. diacono.

LIBER SEXTVS

Auctore GRAECO incerto,
Interprete IOANNE S. R. E. subdiacono.

LIBER SEPTIMVS

Auctore GRAECO incerto,
Interprete PASCHASIO S. R. E. diacono.

LIBER OCTAVVS

Auctore PALLADIO Helenopoleose episcopo,
Interprete GENTIANO HERVETO.

LIBER NONVS

Auctore THEODORETO Cyri episcopo,
Interprete GENTIANO HERVETO.

LIBER DECIMVS

Auctore IOANNE MOSCHO,
Interprete AMBROSIO CAMALDVLENSI

A P P E N D I X

HERACLIDIS PARADISVS, incerto, sed veteri interprete.
PALLADII LAVSIACA, incerto, sed veteri interprete.
ÆGYPTIORVM PATRVN SENTENTIAE, auct. GRAECO incerto,
Interprete MARTINO Dumienfi episcopo.

j

IN
VITAS PATRVM
PROLEGOMENA

XXVI.

BENEVOLO LECTORI
S.

IRABERIS fortasse, Lector, VITAS PATRVM toties cufas, recufas, & per tot doctorum & virorum tranfiffe manus, nec nitore tamen fuo priſtino hactenus redditas. Sed enim conſiderari opto, quod monet D. Auguſtinus: Nempe ſumus, tamquam

Aug. lib. 7.
de C. D.
cap. 4.

minuſcularij vectigalium conductores, vel tamquam opifices in vico argentario, vbi vnum vaſculum, vt perfectum exeat, per multos artifices tranſit, cum ab vno perfecto perfici poſſit. Sed aliter non putatum eſt operantium multitudini conſulendum, niſi vt ſingulas artis partes citò ac facile diſcerent ſinguli, ne omnes in arte vnà tardè & difficile cogentur eſſe perfecti.

Ita plerumque euenit in libris recensendis. Non ab vno aliquo, non à duobus, ſed à pluribus ſapè res vna perficitur; cum hic in antiquariorum præſtantiam inquirat, vt typographorum caſtiget vitia; iſte ordinis & rerum maiorem rationem habet, ille hiſtoria. Ita multorum collata manu, prout quemque genius ducit, prodit tandem aliquid accuratum.

Quod vt de editione hac ſpondere non audeam, ita Lectorem inuitare non vereor, vt editionem hanc cum aliis editionibus conferat, & arbiter ſedeat opera à ſingulis præſtita.

Qua mihi ſubſidia fuerint, tum à libris MS^{is} tum ab editis; quid alij quoque præſtiterint, qui ante me hac decurrere orbita, diſſeruarum ordine, ſi prius de horum librorum Inſcriptione, Aucto-ribus, Interpretibus, Aucto-ritate (quæ ſollemnia ferè præambula ſunt) non omnino perfunctorie diſſeruo.

S

PRO-

PROLEGOMENON I.

Qua horum librorum inscriptio?

ICO Primò, Vt nunc passim, ita iam olim libri hi, (vel certè eorum pars) inscripti fuère VITÆ PATRVM.

1. Gelasius P P. in Concilio anno Christi cccc. xciv. cum lxx. episcopis Romæ habito delectum habuit ecclesiasticorum librorum, decretumque condidit, quod habetur in Decreto Gratiani dist. xv. cap. *Sancta Romana Ecclesia*. in quo ista habet: VITAS PATRVM, *Pauli, Antonij, Hilario- nis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit HIERONYMVS, cum omni honore suscipimus.*

2. Gennadius de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. xi. in Euagrio monacho: *Cuius etiam liber, qui attitulatur VITÆ PATRVM, velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit.* Et cap. xli. de Petronio Bononiensi episcopo: *Scripsisse putatur VITAS PATRVM monachorum Ægypti.*

3. Paschasius S. R. E. diaconus prologo suo in librum, quem de Vitis Patrum rogatu Martini Dumienfis abbatis Latinitati donauit: VITAS PATRVM *sanctorum, Græcorum (ut cetera) facundiâ studiosè conscriptas, iussus à te, sanctissime pater, in Latinum transferre sermonem.*

4. Cassiodorus Instit. diuin. lect. cap. xxxii. VITAS PATRVM, *confessiones fidelium, passiones martyrum legite constanter; quas inter alia in epistolâ Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum proculdubio reperitis, qui per totum orbem terrarum floruerunt, ut sancta imitatio vos prouocans, ad caelestia regna perducatur.*

5. S. Benedictus in Regulâ suâ cap. xlii. *Monachi omni tempore, siue ieiunij siue prandij fuerit, mox ut surrexerint à cœnâ, sedeant omnes in unum, & legat unus Collationes vel VITAS PATRVM, aut certè aliquid quod adificet audientes.*

6. Gregorius Turonensis lib. i. de Vitâ Patrum sui sæculi, in Leobardo recluso cap. xii. cui tentatio cellulam relinquendi inceserat: *Ego verò suspirans non minimo dolore increpare hominem cœpi, asserens diaboli esse calliditatem, librosque ei, & VITAS PATRVM, ac institutionem monachorum, vel quales qui recluduntur esse debeant, vel cum quali cautelâ monachos viuere oporteat, abscedens ab eo direxi. Quibus relectis non solum cogitationem prauam à se discussit, verum etiam tanto sensum acumine erudiuit, ut miraremur facundiam locutionis eius.*

7. Georgius Alexandrinus in Vitâ S. Ioannis Chrysostomi cap. xxii.

* 10. 212. Εὐὶ τῶν σωτηρίων * αὐτῶν ΒΙΟΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ἡ ἀναχωρητῶν, & τῶν

τὴν τῶν πολιτείαν καὶ ἀρετῶν διηγεῖτο, ὥστε ἐν τῶν τριῶν ῥημάτων πολλὰς καὶ αὐτὴν εὐφραδίαν ἐπλήθει δακρύων καὶ φέρει ἐν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ποθῆσαι ἢ ἐν μονήρῃ βίον μετελθεῖν, ἢ ἀποτάξασθαι τὴν τύρβην καὶ συγχύσεως βίῃ. Porro in suis familiaribus colloquiis subinde commemorat VITAE SANCTORVM PATRVM & anachoretarum, eorumque conversationis ac virtutis, ita ut eiusmodi sermonibus compungerentur non pauci, ita ut ex eorum oculis uberrimè elicerentur ac defluerent lacrymae, & ingenti desiderio caperentur solitariam exercendi vitam, & extremum valedicendi turbulentæ confusioni vitæ huius.

8. Fulbertus Carnotensis episc. ep. LXXIX. Mitto tibi Cyprianum, Porphyrium, & VITAS-PATRVM cum Psalterio, ut petisti. & in fine libri post hymnum de Natiuitate Christi & Epiphaniâ: In VITIS PATRVM veterum quiddam legi iucundum. vbi rhythmicè recenset Ioannis Parui seu Breuis historiolum, qui instar Angeli agere desiderabat nihil operans, quod habes apud Ruffin. lib. III. n. 56. & Pelagium libell. x. num. 27.

DICO Secundò: Quidam ex his libris inscripti quandoque fuere, VERBA SENIORVM.

Ita Beda Martyrologio suo XIX. Iulij: Apud Thebaidam S. Patris nostri Arsenij, de quo in VERBIS SENIORVM refertur, quia propter redundationem lacrymarum tergendarum sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. Eadem apud Vsuardum, Rabanum, Adonem, Notkerum. Desumpta sunt autem ex lib. III. Ruffini num. 163. & Pelagij libello III. n. I.

Originem tituli huius credo esse ex crebrâ VERBI mentione in hisce libris. Apud Ruffinum lib. III. num. 130. quod VERBUM antequam quiescam, serò ex cordis mei recenseo veritate. Apud Pelag. libello III. n. 2. Dic mihi aliquod VERBUM. Et n. 9. Rogabant autem eum senes, ut faceret VERBUM ad fratres. & num. 24. Abba, dic mihi aliquod VERBUM. & libello V. num. 13. Ostende charitatem, abba, & dic mihi VERBUM. & num. 32. Audiui enim quia dixerit abbas Pastor, sed & alij fratres hoc VERBUM. libello VI. num. 5. Dicens quodam VERBO, quod memoria dignum est commendari. num. 12. Dic mihi unum VERBUM. & apud Ioannem libello III. n. 4. Dic fratribus VERBUM adificationis, pater. & alibi passim.

Sanè iam olim profanis auctoribus verbum pro axioma vel breui sententiâ, qualia hæc Patrum verba sunt, vsurpatum. Terentius Andriâ Act. I. Scen. V. Miseram me, quod verbum audio? vbi Donatus: Verbum pro ἀξιωμα more suo vsuit. Ibidem Act. II. Scen. V. Verum illud verbum est, vulgò quod dici solet. vbi Donatus: id est, prouerbiū & sententiā. & sic veteres verbum pro sententiâ. Idem Eunuchō Act. I.

Scen. II. *Vtinam istuc verbum.* Donatus: *Et istuc verbum, pro totâ sententiâ. Verbum pro dicto. Sed propriè ἀξιωμα, id est sententia vel enuntiatio, quæ uno ligatur & astringitur verbo, verbum à veteribus dicebatur.* Ibidem: *Victus uno verbo quàm citò.* Donatus: *Verbum dictum intelligas, quod verbo complectitur, & completa sententiæ pronuntiationem, quod ἀξιωμα nominabatur.* Idem Eunuch. Act. IV. Scen. V. *Verbum hercle hoc.* Donatus: *Verbum, prouerbium.* Idem Adelph. Act. V. Scenâ VIII. *Non meum illud verbum facio.* Donatus: *Verbum pro ἀξιωμα posuit, quod uno stringitur verbo. Ergo verbum breuis sententia, verbum dixit veram sententiam. Nam verba esse à veritate dicta, testatur Varro.*

Quæ alij *Verba*, Cassianus SCITA vocat libro V. Instit. cap. XXIV. *Cùm de Syria partibus SENIORVM SCITA discere cupientes, Ægypti prouinciam petissemus.*

Dicebantur quandoque SENTENTIÆ. Pelagius libello XI. n. 20. *Loquar de VERBIS & SENTENTIIS Seniorum.*

Quandoque SERMONES. Pelagius libello IV. n. I. *Sedentes in nauis loquebantur SERMONEM Patrum.* Et apud Cassianum Collat. I. cap. I. habes SERMONEM *edificationis.*

Quandoque RESPONSA. Paschasius cap. XLIV. in fine: *Hac sapientium & spiritualium RESPONSA Patrum.* & Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. CXVIII. INTERROGATIONES & RESPONSIONES.

Item APOPHTHEGMATA. Petronius Bononiensis episcopus apud Alphonsum Ciacconem tractatu de S. Hieronymi Cardinalitio: & nuper in Bibliothecâ Patrum tomo IX. in II. & III. editione.

QVÆRET hîc Primò Criticus quispiam, quæ inscriptio sit potior VITAE, an VITÆ? Non hanc mouerem quæstionem, nisi iam olim de eâ quæsitum legissem apud Gregorium Turonensem. Ille igitur præfatione in librum suum de VITA Patrum, qui liber agit de quibusdam sæculi sui sanctis viris, *Queritur, inquit, à quibusdam, utrum VITA SANCTORVM an VITÆ dicere debeamus, Aulus Gellius autem & complures alij Grammaticorum VITAS dicere voluerunt. Nam Plinius auctor in tertio artis Grammaticæ libro ait VITAS antiqui cuiuscumque nostrum dixerunt: sed Grammatici pluralem non putant habere VITAM. Unde manifestius est, rectius dici VITAM PATRVM quàm VITAS: quia cùm sit diuersitas meritorum virtutumque, una tantum omnes vita corporis alit in mundo.*

Pro Gregorio quis adducere possit, quod habet Sosipater Charisius lib. II. Instit. Gram. cap. de Interiectione: *Vita Deum immortalium. Cato senex. ubi Statilius Maximus, ἀφώνως, inquit, δεχαιν, ὡς τὸ πόντος.* Cùm enim Cato de pluribus loqueretur, VITA potius dixit quàm

quàm VITÆ. Sic Flavius Vopiscus in Carino: *Maximè cum vel vi-
uorum principum VITA non sine reprehensione dicatur.*

Olim tamen obtinuit tam apud profanos, quàm ecclesiasticos
scriptores, vt VITÆ dicerentur. Virgil. iv. Georg.

Quemque sibi teneras nascentem arcessere vitas.

Idem vi. Æneid. de Minoë:

— *Vitasq; & crimina dicit.*

Et eodem libro:

Inde hominum pecudumq; genus vitæq; volantum.

Rurfus libro eodem:

Et ni docta comes tenui sine corpore vitas

Admoneat volitare. —

Cicero de Nat. Deor. lib. i. *Deus hominum commoda vitasq; tuetur.*

Idem de Amicit. *Serpit per omnium vitas amicitia.* Terentius Adelph.

Act. iii. Scen. iii.

Inspicere tamquam in speculum in vitas omnium

Iubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi.

Capitolinus in Macrino: *Vita illorum principum, seu tyrannorum, siue
Cesarum, qui non diu imperauerunt, in obscuro latent.* Et mox: *Sed
eius, qui vitas aliorum scribere orditur, officium est dignâ cognitione per-
scribere.* Lampridius in Alexand. Seuero: *Vitas principum bonorum
versibus scripsit.* D. Augustinus de Ciuit. libro xxii. cap. xxix. *Vnde
discernimus à non viuentibus corpora, nisi corpora simul vitasque videa-
mus?* Sidonius libro iv. epist. xiv. *quia Christo res humanas vitasq; me-
dicaturo, putrium conscientiarum cultro squalens vlcus aperimus.* Acce-
dunt auctoritates præcedentis conclusionis, vbi & ipse Gregorius V I-
TAS PATRVM, quas hîc præ manibus habemus, ita vocat, quòd eo
nomine vulgatissimæ essent.

QVÆRET Secundò religiosior alius, num PATRVM nomen ni-
mis inuidiosum sit, nec ab religiosis & eremitis vel vsurpandum pro-
miscuè vel admittendum? Hieronymus libro ii. in epist. ad Galatas
in explanatione commatis huius, *Misit Deus spiritum Filij sui in cor- Gal. 4.
da nostra clamantem, Abba, Pater,* creditur improbasse piam mona-
chorum consuetudinem, qui præfectos suos honoris gratiâ *Abbaes*
ac *Patres* appellant: præter hoc autem, etiam iuramenti ius Christia-
nis videtur ademisse. habet enim eo loci verba huiusmodi: *Cum autem*
*Abba, Pater, Hebræo Syroq; sermone dicatur, & Dominus noster in Eu- Matth. 23.
angelio præcipiat, nullum Patrem vocandum nisi Deum: nescio quâ li-
centiâ in monasteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquie-
scamus. Et certè ipse præcepit, qui dixerat, non esse iurandum. Si non
iuramus, ne Patrem quidem quempiam nominemus. Si de Patre inter-*

pretabimur aliter : & de iurando aliter sentire cogemur. Hæc ille.

Matth. 23.
v. 8. 9.

Sed respondet Sixtus Senensis lib. VI. Bibliothecæ Sanctæ, Annotat. CCLXXIX. Arbitror, ait, hanc periodum à seditioso quopiam monacho in fronte paginæ descriptam, & inde postea ab oscitantibus librariis in contextum translata. Nec me falli, argumento sunt quæ Hieronymus sententiâ planè contrariâ, & ex professo scripsit libro quarto in Matthæum; ubi inquirens, quomodo intelligendum sit illud Seruatoris mandatum, *Nolite vocari magistri, & patrem nolite vocare vobis super terram, &c.* Sic ait: *Queritur, quare aduersus hoc præceptum, doctorem Gentium Apostolus se esse dixerit: aut quomodo vulgato sermone, maximè in Palestinâ & Ægypti monasteriis, se inuicem Patres vocant? quod sic soluitur: Aliud est naturâ esse patrem vel magistrum, aliud indulgentiâ: nos si hominem patrem vocamus, honorem atati deserimus, non auctorem nostræ ostendimus vitæ. Magister quoque dicitur ex consortio veri magistri. Et ne infinita replicem, quomodo vnus per naturam Deus, & vnus Filius non præiudicat ceteris, ne per adoptionem dii vocentur, & filij: ita & vnus Pater & Magister non præiudicat aliis, vt abusiue appellentur patres & magistri. Hactenus ex diuo Hieronymo Sixtus.*

Gen 19.

In eandem quoque sententiam diuus Augustinus Collatione Carthaginensi tertiâ, capite CCLXII. *Honorificentia causâ Patres appellamus eos, qui nos vel tempore vel meritis præcesserunt. Aliud est cum querimus ad fidem quem habeamus patrem. Nam illud honoris est, vt quotidie senibus dicamus, pater: quotidie etiam quibusdam non nobiscum in vnâ ecclesiâ, nec in iisdem Sacramentis constitutis dicimus, frater. Sodomitis etiam dixit Lot, frater: vtique ad leniendum eorum animositatem, non ad cognitam fraternitatem, & quasi vnus hereditate consortium. Tollantur ergo ista. distinguamus vocabula, quæ hominibus propter honorem debentur, & vocabulum quod propter salutem requirimus.*

Sed & alibi S. Hieronymus anachoretarum principes Patres vocat epist. XXII. ad Eustochium: *Macarius, Pambo, Isidorus, quos Patres vocant.* Cyrillus etiam Alexandrinus epistolam, quam misit ad presbyteros & diaconos, quæ habetur in Actis Synodi Ephesinæ parte I. cap. II. simul inscripsit, Πατεροί μοναχοῖς. *Patribus monachis.*

QVÆRET Tertiò fortasse curiosulus aliquis, vnde in plerisque libris editis quasi recto casu, vel ἀπότως seu indeclinabiliter VITAS-PATRVM inscribatur? ita quidem editio Veneta anno M. D. VIII. in fronte pro titulo præfert. Respondeo, Videri possit ortum ex primis quibusdam editionibus, in quibus cum nullum libro frontispicium præfigatur, sed initium appellationis ducatur; vel à prologo, qui in Norimbergensi anno M. CCCC. LXXVIII. sic habet: *Incipit prologus sancti*

Hic-

Hieronimi presbyteri in libros Vitas-patrum, vel à registro, vt in Germanicis incerti loci, anno M. CCCC. LXXXIII. & M. CCCC. LXXXV. *In antiquorum Patrum Vitas*, à B. Hieronymo conscriptas registrum: factum videtur, vt posteriores editores, VITAS-PATRVM, ἀνωτάς, seu inflexibiliter ceperint. Certè prima omnium editio, nullo certo anno, loco, typographo consignata aliter habet: *Incipit præfatio B. Hieronimi presbyteri in primum librum de Vitâ sanctorum Patrum*. Vt non immeritò Galenus Vestcapellus catechesi C C X V. asserat se nescire, quâ Grammaticâ liber hic inscribatur VITAS-PATRVM.

Sed non acceptam occasionem ex primis editionibus librum eum vocandi & inscribendi VITAS-PATRVM, vel inde patet, quòd constet antiquam fuisse appellationem VITAS-PATRVM, etiam ante impressionem. Clarum id ex VITAS-FRATRVM, quarum auctores hinc suum titulum videntur hausisse & adumbrasse. Et quidem diuersus à diuersis eo titulo liber est insignitus. Humbertus V. Magister Generalis Ordinis D. Dominici, dicitur VITAS-FRATRVM sui Ordinis composuisse, vt habet frater Theodoricus de Apoldiâ epistolâ præfatoriâ ante Vitam S. Dominici v. Augusti. Nondum vidi eum librum prodiisse eo auctore. Habeo penes me MSS. VITAS-FRATRVM Ordinis D. Dominici, auctore Gerardo de Fracheto Dominicano, qui eum librum scripsit iussu Humberti Generalis V. anno M. C C. LX. Citat & eum Antonius Senensis in Bibliothecâ Scriptorum sui Ordinis. Quia igitur auspiciis Humberti eum librum scripsit Gerardus, & quia Humbertus ipse præfatur, ipsi Humberto eum fortasse tribuit Theodoricus.

Iordanus quoque de Saxoniâ Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini librum composuit, quem VITAS-FRATRVM inscripsit, editusque est Romæ anno M. D. LXXXV II. curante Augustino Fiuizano, eiusdem Ordinis religioso, Apostolici palatij sacristâ, cū Notis M. Antonij Maffæi Salernitani. Iosephus Pamphilus episcopus Signinus in Chronico Ordinis Eremitarum S. Augustini citat ex Vitis illis initium, *Spiritualis pulchritudinis*. quod initium nunc in editis non comparet. Fortè olim eo initio præfatio fuit præfixa, quæ nunc deest.

Accedit etiam, vetustos quosdam MSS. titulum præferre VITAS-PATRVM. Ita liber Vedastinus ante annos supra DCCC. scriptus literis, vt vocant, capitalibus.

Sed quâ Grammaticâ, vel quâ occasione liber ille ita inscriptus? D. Georgius Coluenerius, M. N. Academiae Duacenæ existimabat, vetustissimo more ad Græcorum imitationem librum primò dictum & inscriptum, LIBER VITÆ PATRVM, pro LIBER VITÆ PATRVM, id est, liber qui continet Vitam Patrum; vt *Vitas* sit geniti-

uus singularis, vt familias in paterfamilias. Deinde LIBER omiffum esse, fimpliciterque dictum VITAS-PATRVM. Ego verò nescio an quispiam hanc antiquitatis formam in posterioribus sæculis sit admiffurus. Certè Ioannes Despauterius lib. II. Commentariorum Grammaticorum, in primâ declinatione ait: Liber VITAS-PATRVM sic non dicitur, sed VITÆ-PATRVM: legi VITAS-PATRVM, &c.

Hadrianus Courten noster, Belgiique nostri in Grammaticæ palæstrâ alter Palæmon, existimat imperitiam scriptoris ex his verbis VITA S. PATRVM fecisse VITAS-PATRVM, probabili in primis faciliq̃ue coniecturâ.

Mihi verò occurrebat huius appellationis originem profluxisse ex veterum citatione, qui ita ferè librum hunc citant, licet verbo addito, vt patet hîc in primâ conclusione, vbi Gelasius ait, VITAS-PATRVM cum omni honore suscipimus. Gennadius: *Petronius scripsisse putatur VITAS-PATRVM.* Paschasius: *VITAS-PATRVM iussus in Latinum transferre sermonem.* Cassiodorus: *VITAS-PATRVM proculdubio reperitis.* S. Benedictus: *Legat vnus VITAS-PATRVM.* Gregorius Turonensis: *VITAS-PATRVM abscedens ab eo direxi.* Hinc igitur, quia toties apud auctores legebant quidam VITAS-PATRVM, eam appellationem re^{rum} vni^{us} libro indidère. Satis autem constat ex Gennadio supra citato, librum hunc olim rectè in recto inscriptum VITÆ PATRVM. Ita enim ille cap. XI. in Euagrio: *Cuius etiam liber, qui attulatur VITÆ PATRVM, velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit.*

PROLEGOMENON II.

Qui horum librorum auctores.

IC verò cardo totius rei vertitur. Vt enim monetæ non tantùm à pondere, sed & ab effigie suus est valor; ita & libri pretium non tantùm à mole, sed & ab auctore æstimatur.

Quòd si auctor quandoque latet, tunc inuestigare conabimur interpretem; qui si antiquus, si doctus, si probus, non magnopere de auctore laborabimus. Cur enim quod iudiciosus interpret suo dignum stilo calamòve iudicauit, non vel ipsius fide rēcipiamus?

Quia verò multi hîc libri sunt, à diuersis auctoribus conscripti, & de quibusdam perplexissima res est, de singulis libris inquiram singulis Prolegomenis.

PRO-

PROLEGOMENON III.

Quis primi libri auctor?

ICO, PRIMI libri auctores varij sunt: quidam certi, quidam dubij, quidam incerti.

Certi auctores, suarum singuli Vitarum, sunt

I. D. HIERONYMVS, auctor Vitarum aliquot, vt *Pauli* primi eremitæ, *Hilarionis* anachoretæ, *Malchi* monachi captiui, *Fabiola*, *Paulæ*, *Marcellæ* Romanarum viduarum.

II. S. ATHANASIVS episcopus Alexandrinus, auctor Vitæ *sancti Antonij*.

III. PAPHNVTVS, auctor Vitæ *S. Onuphrij* eremitæ.

IV. S. EPHRAEM Syrus, auctor Vitæ *S. Abrahæ* eremitæ, & *Mariæ* eius neptis.

V. AMPHILOCHIVS Iconiensis episcopus, auctor Vitæ *D. Basilij* Cæsareæ Cappadociæ episcopi.

VI. ANTONIVS auctor Vitæ *S. Simeonis Stylitæ*.

VII. LEONTIVS Neapolis Cypriorum insulæ episcopus, auctor Vitæ *S. Joannis Eleëmofynarij* patriarchæ Alexandrini.

VIII. SOPHRONIVS, patriarcha Ierosolymitanus, auctor Vitæ *S. Mariæ Ægyptiacæ*.

IX. IOANNES DAMASCENVS auctor Vitæ *S. S. Barlaam & Josophat*.

X. IACOBVS diaconus Edessenus, auctor Vitæ *S. Pelagiæ*.

Dubius vnus est THEOPHILVS, auctor Vitæ *Macarij* Romani. Nam quod Baronius Not. ad Martyrolog. Rom. II. Ianuarij ait, *Macarij* Romani Vitam, quæ est in *Vitis Patrum*, scriptam per Theophilum, nescio an illi sit tribuenda. Habetur quidem nomen Theophili initio Vitæ *Macarij*, sed & nomina duorum sociorum adiunguntur, *Sergij* & *Hygini*. Et quod narratur, omnium narratur nomine, vt non proclive sit definire, quis eorum trium hanc de *Macario* narrationem in scripta retulerit.

Imò Gratianus in Decreto xxvii. q. II. cap. xxvi. Hieronymi nomine, *Macarij* è thalamo fugam citat; quod non aliunde quàm ex hac *Macarij* Vitâ videtur hausisse.

Quòd verò Hieronymi nomine citauerit, id errore communi factum, quo Vitæ - patrum omnes vulgò Hieronymo fuere tributæ. cuius erroris occasionem & originem, vide infra Prolegom. IV. §. VIII.

Incerti auctores sunt reliquarum Vitarum, quæ primo libro continentur.

PROLEGOMENON IV.

Quis secundi libri auctor.

DE hoc potissimum libro quaestio est. Hic enim ille est, quem veteres plerique, dum VITAS PATRVM citant, intelligunt. Quod colligere est tum ex D. Hieronymo epist. ad Ctesiphontem aduersus Pelagian. vbi ait, *Ioannem in ipsius libri poni principio*, quem hinc primum reperies; tum ex Gennadio de illustr. Eccle. script. cap. XL. qui asserit librum, qui attitulatur VITAE PATRVM, velut continentissimi & eruditissimi viri (Euagrii) mentionem facere; qui libri huius cap. XXVII. occurrit.

Tam variae pugnantisque de auctore huius libri sententiae sunt, vt operæpretium sit eas in paragraphos partiri, vt singularum momenta appareant, & iustâ iudicij trutinâ expendi possint. Auspicabor à Græcis.

§. I. Auctorem videri Timotheum episc. Alexandrinum.

SOZOMENVS lib. VI. cap. XXIIX. hist. Eccl. cum de Apollone, qui in Thebaide vixerat, egisset, addit: *Ἀλλ' οἶα μὲν ἀγωγῆ ἐχρήσθη, καὶ ἠλίκων ἡρώδεων ἔσθλαδόξων πραγμάτων ποιητῆς ἰσορεῖ ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ τῶν Ἀλεξανδρείων ἐκκλησιῶν Ἰππυροπέυσας εὖ μάλα, αὐτὸς ἔ πολλῶν ὧν ἐπεμνήδην, καὶ ἄλλων δοκίμων μοναχῶν τούτους βίβας διεξελθών.* Sed quamnam fuerit eius disciplina ratio, & quanta quamq; diuina fecerit miracula, TIMOTHEVS ecclesiae Alexandrinae antistes accuratè narrat: qui non illius modò, sed aliorum etiam complurium, de quibus facta est à me mentio, Vitas litteris persecutus est. Atqui capite præcedenti mentio facta monachorum Ioannis, Or, Amon, Beni, Theonæ, Copri, Helle, Eliæ, Apellis, Isidori, Serapionis, Dioscori, & Eulogij, quorum omnium Vitæ in hoc secundo VITARVM PATRVM libro habentur.

Equidem, qui Timotheum libri huius auctorem faceret, nondum legi; visum tamen mihi fuit id, quod de eo habet Sozomenus, in medium producere, vt doctiorum iudicio perpendi possit. Mihi certè omnino vero simile fit, plerasque libri huius Vitas ex Timotheo adumbratas. Apollonis sanè Vita, quam Timotheus dicitur εὖ μάλα seu accuratè scripsisse, hoc libro cap. VII. accuratè perscriptam habes Apollonij nomine. Extat quidem eodem modo apud Palladium Lausiac. hist. cap. LII. sed omnino alter ab altero habet, recentior fortè à vetustiore; quamquam ætate potius suppages sunt.

S. II. *Auctorem videri Palladium Ponticum
Helenopoleos episcopum.*

GALENVS Westcapellius catech. c c x v. vbi refutat historiolum de Macario, qui dicitur è nuptiis fugisse, Palladium huius libri auctorem videtur facere. ait enim: *Ne in illo quidem fictitio libro, qui inscribitur, nescio quâ Grammaticâ, Vitaf-patrum, quidquam deprehendi; vbi Palladius, vtrique Macario familiariter notus, longè alia refert.*

Equidem quòd Palladius, vel quisquis libri huius est auctor, vtrique Macario familiariter notus fuerit, in hoc libro, seu Vitis Patrum non dicitur; sed in ipsâ Palladij Lausiaca historiâ profitetur Palladius, se Macario Alexandrino conuixisse.

Sed vt Galenum errore liberem, non de Macario Ægyptio vel Alexandrino (vt Galenus videtur existimasse) narratur ea historiola; sed de Macario Romano, cuius vitam primo libro hîc reperies: habetur quoque ea de Macarij è thalamo fugâ narratio in Decreto 27. q. 2. cap. 26. Scripsit.

Quia tamen & in hoc libro, & in Lausiaca historiâ, eadem ferè non tantùm de vtroque Macario, sed & de aliis plerisque omnibus habentur, non inanis omnino suspicio est, vel auctorem huius libri à Palladio, vel hunc ab illo, vel vtrumque à tertio quopiam, ordine tantùm mutato, quibusdam detractis vel additis, sua mutatos.

Est quidem nonnulla in narratione diuersitas, sed ea perparua. Nam in hoc libro cap. i. quod de Ioanne est, narrat auctor se cum septem fratribus Ioannem accessisse: in Lausiaca autem historiâ narrat auctor, quòd solus Ioannem conuenerit, & post fratribus suis sociis de eo indicauerit, qui deinde ad eum profecti sunt, ex quorum narrat ore, quæ præter ea quàm ipse viderat de Ioanne refert. Vide Prolegomeno xiv. in interprete vii. libri.

Equidem in vetustissimo quodam libello manuscripto Collegij nostri Brugensis, quo variæ Sanctorum Vitæ continentur, atq; inter ceteras Abrahæ eremitæ, præmittitur ei Vitæ præfatio, *Benedictus Deus,* & cum hoc titulo: *Incipit Prologus Palladij viri doctissimi de Vitis Ægyptiorum Patrum,* quæ quidem præfatio hîc huic secundo libro præfigitur.

S. III. *Auctorem videri Heraclidem Bithyniæ episcopum.*

QVI hoc disertè assereret, præter Gesnerum inueni neminem. Ita enim ille Bibliothecæ suæ Tom. III. tit. vii. p. i. *Heraclidis historia non alia puto, quàm de Vitis Patrum.*

Trithemius Catal. Eccl. Script. asserit Heraclidem monachum, de
Vitâ

Vitâ & conuersatione sanctorum Patrum scripſiſſe: *Heraclides*, inquit, *monachus*, *vir moribus ſanctus*, & *diuinarum Scripturarum eruditione inſignis*, *ſanctorum Patrum anachoretarum*, ac *monachorum diligentifſimus inquisitor & imitator*, qui *velut argumentosa apis de ſingulorum conuerſatione flores virtutum in alueolum pectoris ſui conferens*, *mel ſpiritalis dulcedinis procreauit*: ſcripſit inter alia ad *edificationem legentium opus inſigne*, *DE VITA ET CONVERSATIONE SS. PATRVM in eremo*, vel in *cœnobiis degentium ſub regulâ*, cuius titulus eſt, *PARADISVS*, *librum 1. Claruit temporibus Gratiani Imp. anno Domini CCC.LXXX.*

Prodiit hic liber Pariſiis, ex Officinâ Bellouuſianâ apud Ioannem Paruum, anno Domini M. D. I V. curâ Iacobi Fabri Stapulenſis, qui hæc de eo habet in præfatione ad Lectorem: *Ex opere ipſo agnoſci poteſt, quòd Alexandrinus*, quòd *Chriſti ſuccenſus amore*, inter *deſerta & antra ferarum pauperiem ſecutus*; quòd *Bithyniæ* (ipſo quidem inuito ac reclamante) *totius populi ſuffragio in epiſcopum ſuffectus*. Vide plura de eo apud Petrum in Catalogo SS. libro XI. cap. LXXXVII.

Baronius annali CCC.LXXXVIII. Heraclidis *Paradiſum* eundem facit cum *Lausiaca hiftoriâ* Palladij. Sanè eadem vtrobique reperias. De vtroque igitur idem eſto iudicium, quoad libri huius auctorem.

Idem ante Baronium ſenſerat Aloyſius Lipomanus epiſcopus Veronenſis, Tomo III. de Vitis Sanctorum, qui editionem Heraclidis, nonnullâ interpolatione adhibitâ (de quâ vide Prolegomeno XIV.) Palladij nomine Tomo illi III. inſeruit. Qui porrò diſcutiendum ſibi operæ pretium arbitratus eſt, vnde factum ſit, vt ementito vero huius libri auctore (vt ipſe exiſtimat) ſub titulo *Paradiſi Heraclidis* in lucem emerſerit.

Idque primùm, inquit, menti occurrit, Pariſinum typographum iſtius commenti parentem exſtitiffe. Cùm enim legiſſet is, per D. Hieronymum in præmio Dialogorum contra Pelagianos fuiſſe ſcriptum, *Palladium, ſeruilis nequitie virum*, *Origenis hæreſim inſtaurare*: diuum quoque Epiphanium in epiſtolâ ad Ioannem epiſcopum Ieroſolymitanum aſſerentem, *Palladium Galatam*, qui olim ſibi fuerat *charus*, *Origenes hæreſim prædicare & docere*, veritus eſt bonus impreſſor, ne, ſi librum ſub auctoris nomine euulgaret, is ſtatim ab initio, vt ab hæretico homine conſcriptus, exploderetur. Cogitauit igitur (meo iudicio) ſtropham illam, vt de *PALLADIO PARADISVM* faceret, cuius perfacilis inuerſio videbatur, & tamquam ab alio compoſitum volumen edidit, quo doctos viros ad eius emptionem faciliùs animaret. Ita quidem Aloyſius.

Cuius fanè viri doctiſſimi ſtudio atque induſtriam obſcura quæque perueſtigandi vt laudamus, ita hîc coniecturæ felicitatem probare

bare non possumus. Verè enim typographus librum eum HERACLIDIS nomine prænotatum inuenit, & titulo PARADISI insignitum. Ita enim MS. præfert quem inspexi, & iam olim à Vincentio Beluacensi in Speculo historiali, & Petro à Natalibus in Catalogo Sanctorum, eo nomine tituloque adductus est. Quin & veteribus PARADISVS notus fuit. Photius enim Bibliothecæ suæ Codice CXCIII. libri meminit, qui inscriptus est ΝΕΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ id, est, NOVVS PARADISVS, quod de *Limonario*, seu *Prato spirituali* Ioannis Moschi intelligi, declaratur sequenti Codice CXCIX. Vnde facile colligere est, si NOVVS aliquis PARADISVS est, & VETEREM aliquem fuisse, quem non alium ab hoc nostro fuisse liceat existimare.

HERACLIDES quoque, monachus quidam tempore Macariorum notus fuit, vt constat ex Nicephoro lib. IX. cap. XIV. Quin & Synodus ad Quercum habita, apud Photium Codice LIX. de causâ Ioannis Chrysofomi, vbi post primum & secundum accusationum à Ioanne diacono propositarum caput examinatum subditur: *Deinde ceperunt de Heraclide & Palladio Helenopolis episcopis agere.* Diciturque Heraclides fuisse Origenista, & à Chrysofomo Ephesiorum episcopus ordinatus. Idem coniunguntur articulo secundo in libello ab Acacio eidem Synodo contra Chrysofomum oblato. Fusiùs de eo in Vitâ S. Chrysofomi per Georgium Alexandrinum; qui ait eum *in solitudine degisse solitarium.*

Valdè suspicor Palladium, vt tertio ex Herueti versione auctior prodijt, ex varijs auctoribus esse concinnatum. Nam si Palladij primam editionem inspicias, vix tertiam eorum partem in eâ inuenias, quæ in postremâ habentur. Inde prodijt Heraclidis titulo instructior aliquantò primâ illâ editione Palladij, minùs tamen locuples quàm postrema. Suspicionis meæ fundus est, duplex præfatio apud Palladium, vna Heraclidis, altera ipsius Palladij; vt facilè fieri potuerit, alterum alterius librû suo interseruisse. Sanè dictum, quod habetur lib. v. de Vitis Patrum libello x. §. LXVII. nomine Palladij, idem habetur in epistolâ Heraclidis Cappadociæ episcopi ad Lausum præpositû, ipsius Heraclidis nomine, quæ epistola Lauasiacæ historiæ præmittitur. De variâ Palladij editione vide Prolegomeno XI v. vbi de interprete.

Nec mirum hîc videri debet, à diuersis, mutato non nihil ordine, nunc imminuta, nunc auctiora eadem prodiisse. nam & in alijs hîc adiunctis libris idem factitatum reperies. Quæ enim libro III. & VI. habentur, eadem ferè omnia libro I. & V. reperies; qui tamen libri singuli, vt singularem suum habent interpretem, ita & singulares auctores habuisse omnino mihi persuadeo, quarto & quinto fortasse exceptis, qui vterque eundem Græcum auctorem videtur habuisse, vt

colligitur ex Photio; atque in hac editione tantùm diuisi sunt ob diuersos interpretes. Vide Prolegomenon vltimum, animaduersione iv.

S. IV. *Auctorem videri Euagrium episcopum Antiochenum.*

TRITHEMIUS Catalogo Script. Eccles. Euagrium episcopum Antiochenum Vitæ Patrum primum auctorem facit: *Euagrius, inquit, monachus & discipulus S. Macarij Egyptij, & postea episcopus Antiochenus, vir undecumque doctissimus, & tam secularibus quam diuinis scripturis eruditus, Græco & Latino peritus eloquio, etiam in episcopatu prioris vitæ austeritatem custodiens, tanta abstinentiæ fuit, ut miraculo haberetur. Hic primus VITAM S. S. PATRVM scriptis commendauit.* quæ eadem iisdem pænè verbis repetit Sixtus Senensis Bibliothecæ sanctæ libro iv.

Quod sanè vnde hauserint, suspicari non possum; cùm nullus veterum, meâ quidem scientiâ, huic auctori eas Vitas asserat. Fors ijs imposuit Euagrii nomen, quod Vitæ S. Antonij præfigitur, quam è Græco D. Athanasij fonte, in Romanum aueum Euagrius ille Antiochenus (vt ad Vitam S. Antonij dicemus) deriuauit. Quia igitur Euagrius huius Vitæ, quæ ceteris Patrum Vitis adiungitur, & fortè in nonnullis MSS. præmittitur, interpres fuit, existimauerit Trithemius atq; Sixtus, etiam reliquarum Vitarum vel interpretem vel auctorem esse.

Delrius noster Parte tertiâ Syntag. Trag. in Octauiam Senecæ Actu iv. pag. DLII. occasione Vitæ S. Antonij ab Euagrio hoc Antiocheno in Latium traductæ, in quâ locum quemdam restituit, agit porrò de alio huius opere, nondum, vt existimabat, edito: quod hîc excutiendum: *Euagrius, inquit, diaconus Theodosij senioris tempore vixit: & tres libros De Vitâ sanctorum monachorum, quos in Ægypto vidit, conscripsit, quos vidi Burdegala in Bibliothecâ Collegij Societatis IESV, per antiquis characteribus, in membranis descriptos, satis eleganti, licet rudi stilo. In quorum libro III. se à Narbonâ in Ægyptum nauigasse scribit, & Bethlehemi D. Hieronymum conuenisse. dignus scriptor, qui lucem aliquando adspiciat, alius ab illo, cuius feruntur à nonnullis Patrum Vitæ.*

Sed facilè imponere potuit Delrio titulus Euagrii, vt existimarit alium hunc librum esse ab editis Patrum Vitis, quæ D. Hieronymum in fronte præferunt. Quòd si membranas eas cum editis libris contulisset, deprehendisset statim non alias ijs historias, sed eas ipsas Patrum Vitas contineri: nec vt librum à libro, ita auctorem ab auctore distinxisset. Huius rei indicium primùm cepi ex ipsis Delrij verbis, cùm ait: *In quorum libro III. se à Narbonâ in Ægyptum nauigasse scribit, & Bethlehemi D. Hieronymum conuenisse.* quæ ipsissima narratio habe-

tur

tur in vulgatis Patrum Vitis; quæque hîc reperies libro IV. cap. I. & II. desumptaque sunt ex Seuero Sulpitio Dial. I. cap. II. & III. Accedit monitio Possuini nostri in Apparatu Sacro, qui in MS. illo Burdegalensi haberi ait omnia, quemadmodum in editione Vitarum Patrum, quæ D. Hieronymo tribuuntur, Lugduni apud Iacobum Hugatanum anno Domini M. D. XV. atque in eandem sententiam ad me perscripsit noster Fronto Ducæus Burdegalensis, αὐτόπῃς.

§. V. *Auctorem videri Euagrium Ponticum.*

GESNERVS in Bibliothecâ suâ, & Georgius Wicelius epistolâ nuncupatoriâ ante historiam suam Diuorum, & Ioannes Molanus cap. XIII. in Tractatu de Martyrologijs, & passim in Annotat. ad Martyrologium Vsuardi, censuere Euagrium Ponticum auctorem esse VITARVM PATRVM. Cuius sententiæ quoque videtur fuisse Erasmus, cum Notat. ad epistolam D. Hieronymi ad Ctesiphontem, Ruffinum libri huius interpretem statuit, quem Euagrii pleraque opera interpretatum esse asserit D. Hieronymus.

Quin & Cæsar Baronius Notat. ad Martyrolog. Rom. XVII. Ianuarij, vbi de S. Antonio, post relata verba Gelasij ex Decreto, d. XV. VITAS PATRVM, *Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit* HIERONYMVS, cum *omni honore suscipimus*: hæc subdit: Eâ est vsus cautelâ Gelasius, quoniam & EVAGRIVS PONTICVS scripsit VITAS PATRVM, & miscuit Origenistas nonnullos, quos idem Hieronymus notat scribens ad Ctesiphontem. Et passim Euagrii nomine eas Vitas citat tum in Martyrologio, tum in Annalibus. In Martyrologio quidem XV. Ianuarij Notatione ad Isidorum; & XVII. Ianuarij Notat. ad S. Antonium; & XXVII. Martij Notat. ad Ioannem eremitam. In Annalibus verò anno Christi I. & anno CCC. XCII. & anno CCC. XCIV. & aliis locis.

Possuinus quoque in Apparatu Sacro in Euagrio, ait existimari eum Vitas Patrum composuisse, hoc est, primam earum partem (citatur ex vulgatissimâ, quam secundam voco, editione) ab initio Prologi: *Benedictus Deus qui vult omnes*, vsque ad caput: *De periculis in eremo*, quod præcedit Vitam S. Pauli.

Sed & Aloysius Lipomanus, præfatione ante Palladium quem præsentat tomo III. de Vitis Sanctorum, loco illo D. Hieronymi inductus, existimauit ab Euagrio librum quasi de monachis conscriptum, qui tamen non exprimit, an huius eum libri auctorem censeat; imò sentire videtur eum Euagrii librum iam non exstare.

Videamus nunc, quibus hæc sententia, quæ Euagrium Ponticum libri huius auctorem facit, argumentis niti possit.

1. Non aliud videtur Baronius sententiæ suæ argumentum habuisse, quàm illam D. Hieronymi epistolam ad Ctesiphontem, aduersus Pelagianos, quæ libri cuiusdam de Monachis seu Patrum Vitis, mentionem facit. Respondeo: Non ritè eam intellectam à Baronio mox ostendam, vbi Ruffinum illarum Vitarum auctorem ex ipsomet diui Hieronymi loco clarissimè probabo.

2. Pro sententiâ Baronij adducere quis posset Honorium, de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus, cap. XL. vbi ita habet: *Euagrius monachus, supradicti Macarij (Ægyptij) familiaris discipulus, diuinâ & humanâ litteraturâ insignis, scripsit multa necessaria monachis, scilicet VITAM PATRVM, & Aduersum octo principalium vitiorum suggestiones.* Respondeo: Omnino vereor, ne limi aliquid contraxerit hic riuiulus, qui in fonte suo fluit puriùs. Ita enim Gennadius cap. XI. ex quo sua corriuare solitus est Honorius: *Euagrius monachus, supradicti Macarij (Ægyptij) discipulus, diuinâ atque humanâ litteraturâ insignis, cuius etiam liber, qui attitulatur VITÆ PATRVM, velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit, scripsit multa monachis necessaria: ex quibus ista sunt, Aduersus octo principalium vitiorum suggestiones.*

Nec existimo quemquam hîc facilè dubitaturum, potiôrne Gennadio an Honorio fides sit adhibenda, cùm ipse Gennadius ibidem asserat, se pleraque Græca Euagrii in Latinum sermonem transtulisse. Non absimilem Honorij vel errorem vel corruptionem vide initio libri II. Notatione ad veterum de Ruffino Elogia.

Omitto, quòd in hoc secundo libro de Vitis Patrum cap. XXVI I. exstet Vita Euagrii, tamquam continentissimi & eruditissimi viri, vt eam ibi haberi asserit Gennadius. Nam eius eo in libro *spiritualium rerum scientia, & incredibilis abstinentia* commendatur, quam non est simile vero Euagrium ipsum de se historiam texuisse.

3. Quòd si manuscripti quidam libri Euagrium præferunt, vt ille, de quo diximus, Burdegalensis, & qualem esse audio Parisijs apud C. V. Nicolaum Fabrum, non magnopere mouere debet. Duplici enim hoc causâ fieri potuit: tum ex Vitâ S. Antonij, quæ Patrum Vitis plerumque præmittitur, cui Euagrii tamquam interpretis titulus præfigitur, qui & alijs sequentibus post adhæsit; tum ex D. Hieronymi ad Ctesiphontem epistolâ malè intellectâ, de quâ paulò post in Ruffino dicemus.

IV. Locum inuenio in Socrate lib. IV. c. XXIII. edit. Gr. & c. XVIII. edit. Lat. qui in hanc sententiam adferri posset. Ita enim capitis titulus concipitur: Περὶ τῶν ἀγίων μονάζοντος Ἀγίου, καὶ ἐτέρων ἀγίων ἀνδρῶν

ἁγῶν κατάλογος ἔκ τ' Εὐαγγελίᾳ συλλεγεφῆς: *De sancto Ammum monacho, & alijs viris sanctis catalogus, ex Euagrii libro.* Verùm in hoc capite tractatur de Ammone, Didymo, Piore, Isidoro, Pambone, Petro, Macarijs duobus, de quibus etiam agitur in hoc secundo de Vitis Patrũ libro. Si igitur illa apud Socratem desumpta sunt ex libro Euagrii, vt titulus capitis præfert, videntur & hæc in Vitis Patrum ex eius libro desumpta. Respondeo: Hæsi hîc primo gradu, nec videbam quî me ab hac pedicâ expedirem; vbi tamen caput totum perlegi, euestigiò expeditus fui.

Nam Socrates initio capitis agit quidem de istis Patribus, sed nullam in textu mentionem facit, vnde ea desumpserit. Post medium capitis subiungit quædam de Vitâ Euagrii & eius scriptis, inter quæ nullum numeratur quod disertè Vitas Patrum complexum fuerit. Inde ait opportunũ esse, *pauca ex illis, quæ sunt ab eo de monachis commemorata, huic sermoni attexendi.* Recenset autem ibi quædam Didactica ex libro, qui *Monachus* seu *De vitâ in actione positâ* inscribitur: item quædam ex libro, qui *Gnosticus* seu *Scientiâ præditus* dicitur. Et nihil eorum in hoc libro, de cuius auctore controuertimus, reperitur. Nicephorus quoq; lib. x i. cap. x l i i. enumerat scripta Euagrii, & nihil de Patrum Vitis habet, & cap. x l i i i. citat quædam ex libro de *Monachis & Gnosticis*: sed nihil eorum in hoc libro comparet.

Quare quod titulus capitis habet, *ex Euagrii libro*, referendum est non ad totum caput, sed ad ea quæ textus expressis verbis monet ex Euagrii libro desumpta *Monacho* scilicet & *Gnostico*. Et epigraphæ capitum sæpè non valdè distincta, quia plerumque non ab auctore, sed à librario aliquo concinnatur. Sic Petrus Gillius Bospori Thracij lib. ii. cap. x. clarè deprehendit elenchos capitum historiæ Sozomeni ab inscito homine factos. Nam quod clarè in textu est lib. ii. cap. iii. de *Michaëlio*, illud in Hestijs esse, ille ἐλεγχοποιός dicit esse in *Sosthenio*, quod Gillius ait ampliùs duodeuiginti stadijs inde remotum. Pro *Sosthenio* apud Stephanum de vrbibus in Γνωμοκόποις est Λεωθέριον.

Ne quis porrò Lectoris animo scrupulus infideat vel ob Baronij, vel aliorum auctoritatem, VITAS PATRVM Euagrio Pontico asserentium, subiiciam hîc librorum Euagrii Catalogum, vt is exstat apud Socratem, Suidam, Nicephorum, Gennadium.

Ita igitur Socrates suprâ: Τέτω κ' βιβλία ἄγαν παρδαῖα συλλεγεφῆς. ὧν τὸ μὲν Μοναχός, ἢ περὶ πραικτικῆς ἐπιγέγραπται, τὸ δ' Ἰννοτικὸς ἢ τὸν καταξιοθέντα γνώσεθ' (lege ex Suidâ, ἢ περὶ τῶν καταξιοθέντων γνώσεως) κεφάλαια δ' αὐτῶ πεντήκοντα. τὸ δ', Ἀντιρήτικὸς διὰ τῶν θεῶν γραφῶν πρὸς τὰς περὶ τὸν δαίμονας, ἐν ὅκτω διηρημένον μέρεσι, κ' τὸν δαίμονα τῶν ὀκτῶ λογισμῶν κ' ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα ἐπι μὲν κ'

εἰς ἑξήκοντα δύο, ἐν πρὸς τὰς ἐν κοινότησι ἢ ἐν συνοδίαις μοναχῶν· ἢ ἐν πρὸς τὴν παρθένον: Libri ab illo accuratè conscripti, quorum unus Monachus, siue de viuendi ratione qua in agendo cernitur: alter Gnosticus, siue scientiâ præditus dicendus sit, in quo sunt capita quinquaginta: alter Antirrheticus, id est, aduersus demones tentantes confutatio, ex Sacris litteris collecta, in quibus octo partes diuisa, numero octo cogitationum mentis nostræ aptè respondentia. Sexcenta præterea problemata de rerum præsentione futurarum. His accedunt duo carminum libri: unus ad monachos, qui in cœnobijs & conuentibus ætatem degunt: alter ad virginem. Quæ eadem ad verbum habes apud Suidam in Μακάριον, & apud Nicephorum lib. x. i. cap. XLII.

Gennadius verò de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap. x. i. *Euagrius monachus suprædicti Macarij (Ægyptij) familiaris discipulus, diuinâ atque humanâ litteraturâ insignis. Cuius etiam liber qui attitultur VITÆ PATRVM, velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit, scripsit multa monachis necessaria, ex quibus ista sunt:*

Aduersum octo principalium vitiorum suggestiones, quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit, octo ex S. S. Scripturarum testimonijs opposuit libros: ad similitudinem videlicet Domini, qui tentatori suo semper Scripturarum testimonijs obuiauit, ita ut unaquæque species vel diaboli, vel vitiatæ naturæ suggestionum contra se haberet testimonia. Quod opus eadem simplicitate, quâ in Græco inueni, iussus in Latinum transtuli.

Composuit & anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum, per capitula digestum.

Et eruditis ac studiosis quinquaginta sententiarum, quem ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reinterpretaudo, partim emendando, auctoris veritati restitui.

Composuit & cœnobitis & synoditis doctrinam aptam vitæ communis.

Et ad virgines Deo sacratas libellum competentem religioni & sexui.

Edidit & paucas sententiolas, valdè obscuras & (ut ipse in his ait) solis monachorum cordibus cognoscibiles. Quas similiter ego Latinis edidi.

Non hîc adfero, quæ de eodem habet Honorius Catalogo suo de illustr. Ecclesiæ Scriptor. qui Gennadium exscribere solitus, id quod subinde mutilatè, ut monui hîc argumento secundo.

Si Euagrius alicubi tractasset de Vitis Patrum in aliquo librorum ab auctoribus citatis assignatorum, valdè simile vero est, quòd hoc præstitisset in libro *De Monachis*, nam titulus ille in eam rem maximè quadrat; reliqui enim aliud promittere videntur, quàm Vitas Patrum, videlicet didactica quædam, & sententiæ. Sed nihil vitarum in libro *De Monachis* fuisse, colligi potest ex reliquijs apud Socratem & Nicephorum,

rum, quæ tantùm morales quasdam instructiones & sententias continent, quas suo loco verbis Euagrij dabimus, vbi eadem illæ sententiæ apud aliorum librorum de vitis Patrum interpretem Euagrij se nomine prodent.

§. VI. *Auctorem videri Joannem Ierosolymit. episc.*

HENRICVS Grauius notis ad epistolam D. Hieronymi ad Ctesiphontem, cum dicit hunc librum non esse Hieronymi vel Ioannis Ierosolymitani, videtur innuere, fuisse aliquos in eâ sententiâ, vt existimauerint Ioannem Ierosolymitanum harum Vitarum esse auctorem.

Qui hoc sentirent, non legi: quare nec rationes eorum diuinare possum. fors inducti fuere in eam opinionem de Ioanne, quia hîc libro IV. cap. xxxv. auctor de Theodoro abbate dicit: *Μεός με vocitans nomine dixit: Quanti, inquit, ô Joannes, de Deo loquuntur?* quare cum Ioannem existimauerint quorundam librorum de Vitis Patrum auctorem. Quòd autem Ierosolymitanum hîc potiùs, quàm quemuis alium intellexerint, ea causa esse potuit, quòd liber quidam de asceticis circumferatur Ioannis Ierosolymitani nomine, qui eis suspicionem ingenerare potuit eundem esse cum eo, cuius libro illo quarto fit mentio.

Sed nec libri illius quarti, nec huius secundi auctor est Ioannes Ierosolymitanus. Quæ enim habentur libro IV. cap. xxxv. desumpta sunt ex Ioanne Cassiano lib. V. Institut. cap. xxxv. ex quo & Seuerio Sulpitio totus ille liber contextus est, vt ibi ostendam. Vnde & M. S. Lætiensis maior quarto libro Ioannem Cassianum præfigit.

§. VII. *Auctorem videri Petronium Bonon. episc.*

GENNADIUS (non Hieronymus, vt non rectè apud Antoninum part. II. tit. XI. cap. XI. §. V.) de Illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. XLI. Petronium Bononiæ episcopum libri huius auctorem suo tempore existimatum refert: *Petronius, ait, Bononiensis ecclesiæ episcopus, vir sanctæ vitæ, & monachorum studijs ab adolescentiâ exercitatus, scripsisse putatur VITAS PATRVM monachorum Ægypti, quas velut speculum ac normam professionis suæ monachi amplectuntur.* Similia habet Honorius Augustodunensis episcopus, Mombritius tom. II. de Vitis SS. & Trithemius in Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum.

Nec aliunde quàm ex Gennadio existimo deprompta, quæ habentur in Vitâ S. Petronij IV. Octobr. Petri Galefinij industriâ concinnatâ, vt ipse fatetur Notationibus suis ad Martyrologium, licet Sigonij nomine apud Surium tomo V. exstet: *Itaque in Ægyptum venit, vbi*

in intimam eremum penetrans, singulorum colloquio vti non destitit, quoad planè cognouit sancta eorum vita instituta. Inde domum reuersus illam disciplinam tam vehementer amauit, vt litterarum monumentis tradiderit MONACHORVM VITAS, quas religiosè conscriptas valdeq; probatas iidem monachi amplexi sunt, quasi certas quasdam regulas, in quibus maximè eluceret omnis optima monastici instituti sui ratio. Si tamen hæc ex veteribus monumentis adumbrata sunt, non ex Gennadio, erit hoc secundum pro hac sententiâ testimonium.

Quia tamen Gennadius ait, *putatur scripsisse*, non omnino certum est eum VITAS PATRVM scripsisse. Et vt aliquas scripserit, certè has ab eo non esse scriptas, euidenti D. Hieronymi testimonio firmari potest, qui eas alteri adscribit, vt clarum fiet §. x.

Et quidem Alphonsus Ciacco tractatu De D. Hieronymi Cardinalitio hæc citat ex M. S. tractatu Petronij De selectis S. S. Patrum Apophthegmatis: *Hieronymus vir in omni doctrinarum genere absolutissimus, S. R. E. presbyter Cardinalis, cum ab æmulis suis accusaretur, ex voluminibus Origenis innumera in sua transtulisse opera, dixit: Laus, quæ debet Origeni offerri, maxima est: & cum illum in meis operibus imitatus sum, illum imitari proposui, quem nobis & omnibus prudentibus placere minimè vereor.* Quæ verba cum in hoc libro non exstent, certum est alium aliquem librum de Vitis & Apophthegmatibus Patrum scripsisse S. Petronium. Quem varijs litteris ex Italiâ euocatum nondum nancisci potui.

§. VIII. *Auctorem videri D. Hieronymum.*

ITA quidem editiones pleræque omnes in fronte præferunt. Et videri possunt ijs nec auctores, nec adstipulatores defuisse.

1. Gelasius Rom. PP. in Concilio Romano, de quo sup. Prolegom. i. Decreto de libris authenticis, ait: *Item VITAS PATRVM Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.* Quibus quidem verbis insinuare videtur Gelasius, etiam aliorum aliquot eremitarum Vitas ab Hieronymo fuisse conscriptas, vetus quoq; Vita D. Hieronymi M. S. Plerumque eremitarum Patrumq; Vitas insignium veracissimo eloquio texuit historijs. Respondeo, Gelasium tantum asserere, se omni cum honore omnium eremitarum Vitas, quas scripsit B. Hieronymus suscipere: non tamen inde necessariò deduci potest, eum omnium eremitarum Vitas scripsisse. Scripsit præter enumeratas disertis nominibus, (exceptâ illâ Antonij, quæ ex versione Euagrii Antiocheni est, vt videre est in Notationibus ad eam Vitam) Vitam Malchi captiui monachi, fors & aliorum quorundam, de quibus nunc liquidè non constat.

stat. Quare rectè in veteri illâ Vitâ dicitur scripsisse *Patrum Vitas insignium*, qualis *Paulus, Hilarion, Malchus, &c.*

Fors editoribus à Gelasio data est occasio, vt hæcenus Hieronymi potissimum titulum Vitis Patrum præfixerint. Cui & illa accedere potuit, quòd in MSS. quibusdam præmissa fuerit Vita quædam certò ab Hieronymo conscripta, & post idem Hieronymi nomen reliquis sequentibus libris applicuerint, vt de Euagrio Antiocheno hoc ipso IV. Prolegomeno §. IV. diximus. Sanè in MS. Lætiensi minore primò ponitur Hilarionis Vita per D. Hieronymum conscripta, inde Vitis Patrum, seu liber hic secundus cum duobus sequentibus subnectitur.

Vel certè non absolum erit dicere, Gelasium censuisse Vitas Patrum ab Hieronymo compositas, cùm iam olim ea opinio videatur inualluisse. Certè Græci hunc secundum librum è Latio in Græciam deduxerunt Hieronymi nomine, cuius partem Græcam nuper accepi Venetijs, & in Augustanâ quoque Bibliothecâ quoddam *Διηγήσεως* de Vitis Patrum fragmentum exstat Græcè Hieronymi titulo.

2. Gratianus in Decreto xxvii. quæst. ii. cap. xxvi. post recitata verba Nicolai I. ad Carolum Regem, quibus decernit non licere, nisi ex consensu utriusque coniugis, vota continentia suscipere; subdit glossam, licere, quando tantum sunt desponsati. probatque: *Vt enim refert B. Hieronymus, Macarius præcipuus inter Christi eremitas, celebrato nuptiarum conuiuio, cum vesperè thalamum esset ingressurus, ex urbe egrediens, transmarina petijt, & eremi solitudinem sibi elegit.* Quod in vitâ Macarij Romani inuenitur, quæ habetur nunc quidem libro primo de Vitis-Patrum: olim fortè libro secundo annexa fuit, vbi de alijs duobus Macarijs agitur. Respondeo, Gratianum fortassis occasionem sumpsisse Vitam Macarij tribuendi Hieronymo, quòd existimaret omnes Vitas-Patrum ab Hieronymo conscriptas, inductus duabus rationibus, quas iam primo argumento proximè dedimus.

3. Cassiodorus Instit. diuin. lect. cap. xxxii. sic ait: *VITAS-PATRVM, confessiones fidelium, passiones martyrum legite constanter, quas inter alia in epistolâ Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum destinata procul dubio reperitis, qui per totum orbem terrarum floruerunt, vt sancta imitatio vos prouocans ad caelestia regna perducatur.* Respondeo, extare eam epistolam Hieronymi nomine initio Martyrologij Vsuardi, sed nulla ibi mentio Vitarum Patrum. Vt nullo modo inde colligi possit, Hieronymum vel harum Vitarum vel aliarum auctorem esse. Tantum epistola ea respicit Martyrologium, quod Hieronymi nomine post epistolam eam tunc exstabat. Quodq; nunc recens nactus sum ex Bibliothecâ Epternacensi, sanè vetustissimum, ante DCCCC. annos, id est sancti Willibrordi tempora scriptum.

4. Trithemius quoque in Catalogo Eccl. Script. Vitas Patrum Hieronymo tribuit. Et ne quis existimet de alijs eū Vitis loqui, quā vulgatis, quæ Hieronymi nomine circumferuntur; earum præfationem inchoare ait, *Benedictus Deus*, à quâ & vulgatæ illæ initium ducunt. Respondeo: Imposuit Trithemio vulgata editio; nam in MSS. alij auctores assignantur, vti partim vidimus, partim visuri sumus.

5. Iacobus Faber Stapulensis, præfatione ad Lectorem, quam Heraclidis Paradiso Parisijs edito, de quo supra §. III. præfixit, asserit se à quodam suorum monitum, quòd non ritè in epistolâ dedicatoriâ Vitas Patrum Hieronymo abiudicasset, quas Hieronymus ipse à se scriptas agnosceret, quem enim alium certiore quā ipsum testem desideremus? Nam in Regulâ sanctimonialium, quam scripsit ad Eustochium & reliquas virgines, cap. x. ita scribit: *Dum igitur per eremorum antra septem annis sanctos Patres degentes ibidem in terris, velut in calis Angelos assistentes assiduo labore itineris, arduisq; viuendi incommodis, ceterisq; innumeris calamitatibus peragrandò visitarem, de QVORVM VITA moribusque mirificis, quæ luculenter ipse perspexi, libellum compegi, qui vobis sit vt lucerna in candelabro, ad meditationem religionis & vitæ.* Quo quidem testimonio persuasum est Fabro, Hieronymum quoque de Vitâ & moribus sanctorum Patrum scripsisse, qui nunc desideretur: nec enim inde sequi sustinebat, eum librum, qui vulgò titulo VITARVM PATRVM increbuit, ab Hieronymo conscriptum esse. Primò, quia Hieronymus ipse alium eorum auctorem evidentissimis indicijs designat, vti post videbimus. Secundò, quia ex Vitâ Ioannis, quæ primo loco ponitur, discimus eum, qui librum conscripsit, presbyterum non fuisse, sed solùm diaconum; non senem, sed iuuenem: Hieronymum autem cùm deserta petijt, & presbyterum fuisse, & ætate senem, nullus fortè dubitat. Ita quidem Faber.

Sed vt rectè Vitas has ab Hieronymo negat esse profectas, ita non satis circumspectè citato testimonio sibi passus est persuaderi, ab Hieronymo quoque Vitas Patrum, etsi alias à vulgatis fuisse conscriptas; cùm Regulæ ille sanctimonialium à prudentioribus viris ab opere Hieronymiano iam pridem sint ablegatæ, & in calcem reiectæ, velut ab Hieronymi genio alienæ.

Scripsit quidem Hieronymus epistolam ad Eustochium, quæ est ordine XXI. de custodiendâ virginitate, in quâ quædam attingit de monachorum generibus, & eorum regulâ atque instituto. Sed nullum inde indicium colligi potest, quòd Hieronymus vel Regulæ illius vulgatæ in calce operum eius reiectæ, vel libri huius auctor sit.

Quin imò Hieronymum huius libri auctorem non esse, ex ipso Hieronymo euincitur, vt §. x. videbimus. Quî enim Hieronymus, quos

quos ipse detexit esse hæreticos, & asserit in Concilio episcoporum damnatos, in litteras mitteret, & tamquam sanctos commendaret?

Nec illa Fabri assertio sat solida, quâ pertendit Hieronymum & presbyterum fuisse & senem, cùm ad Syriæ se recepit eremum. Imò nec senex nec presbyter tunc erat. Vide hîc initio primi libri Hieronymi peregrinationem, & quæ in Lege Talionis Tabulâ v. pro Baronio contra Casaubonum disputavi.

§. IX. *Auctorem videri Postumianum monachum.*

INVENIO in quibusdam manuscriptis, vti Aquicinctino, Lætiensi maiore, & Camberonensi, hunc secundum librum vnâ cum quarto adscribi Postumiano monacho. Eum titulum etiam quædam editio præferre dicitur. Nihil de eo legi quod hanc opinionem stabilire possit.

Non inanem prorsus suspicionem existimo, si quis dicat ortum hunc titulum ex Severo Sulpitio, qui in Dialogis suis Postumianum ex Oriente post triennem peregrinationem reducem, multa de monachorum & eremitarum vitâ ac instituto narrantem introducit: *Postumianus*, inquit initio Dialogi primi, *ab Oriente, quò se ante triennium patriam relinquens contulerat, regressus, &c.* Nam quæ hîc libri quarti prioribus aliquot capitibus habentur, ea omnia compendio sublecta sunt ex primo Severi Dialogo, in quo Postumianus narrator introducitur.

§. X. *Auctorem esse Ruffinum Aquileiensem presbyterum.*

PRIMVS, quod sciam, è recentioribus librum hunc Ruffino saltem vt interpreti (nam Euagrium quoque huius libri auctorem facere videtur) vindicauit Iacobus Faber Stapulensis præfatione ad Paradisum Heraclidis, nixus D. Hieronymi auctoritate, qui in epistola ad Ctesiphontem contra Pelagianos, ita de Euagrio & Ruffino scribit: *Euagrius*, inquit, *Ponticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam, cuius nomen nigredinis (Melaniam innuit nominis significatu) testatur & perfidia tenebras, edidit librum & sententias & ἀπαθείας (quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere) quando numquam animus ullo perturbationis vitio commouetur; & vt simpliciter dicam, vel saxum vel Deus est. Huius libros per Orientem Græcos, & interpretante discipulo eius Ruffino Latinos plerique in Occidente lectitant.*

Qui librum quoque scripsit quasi de monachis, multosq; in eo enumerat, qui numquam fuerunt; & quos fuisse scribit, Origenistas ab episcopis damnatos esse non dubium est; Ammonium videlicet, & Eusebium, & Eusthy-

Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque & Isidorum, & multos alios, quos dinumerare tadium est, & iuxta illud Lucretij:

Ac veluti pueris, absinthia tetra medentes,

Cum dare conantur, prius oras pocula circum

Contingunt dulci mellis flauoq; liquore,

ita ille unum Joannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum, & sanctum fuisse non dubium est, ut per illius occasionem ceteros, quos posuerat, hereticos Ecclesie introduceret.

Audisti D. Hieronymum, Lector; quid nunc de huius libri auctore censes, in quo omnium istorum qui enumerantur fit mentio?

Vide igitur num alij cum Baronio sint lapsi, quod existimarint hæc verba, qui librum quoque scripsit quasi de monachis, de Euagrio intelligenda. Sed de Ruffino intelligi debere, cuius nomen proximè præcessit, manifestum est argumentis sequentibus.

1. Quia subdit D. Hieronymus, quod ille qui librum de monachis scripsit, in eo enumerat & ipsum Euagrium; videlicet cuius iam antè mentio facta. Nec simile vero, ut iam suprà §. v. dixi, suomet se ornasse præconio Euagrium, & suam quoq; aliorum Vitis immiscuisse. Quod fortè animaduertens Marianus Victorius Hieronymi scholiastes, existimauit secundo hoc loco alterius Euagrii distinctam ab Hyperboritâ mentionem fieri. Sed de Hyperboritâ secundo quoque loco intelligendum D. Hieronymum, nimisquam manifestum esse quisque deprehendet.

2. Quia immediatè post verba hîc ex D. Hieronymo reddita subiungit idem D. Hieronymus: *Illam autem temeritatem, imò insaniam eius quis digno possit explicare sermone, quod librum Xysti Pythagoræi, hominis absque Christo atque ethnici, immutato nomine, Sixti martyris, & Romanæ Ecclesie episcopi prænotauit?* quod non de Euagrio, sed de Ruffino dicitur, qui Xysti Pythagoræi librum titulo Sixti martyris edidit, ut clarum est ex alijs D. Hieronymi locis, ut in XXII. cap. Jerem. vbi eum nomine Grunnij perstringit, & in cap. XVII. Ezech. item ex Augustino lib. II. Retractat. cap. XL. (qui deceptus antè libro De nat. & grat. cap. LXIV. Sixti Pontificis nomine allegarat) & ex ipsâ Ruffini epistolâ ad Apronianum, quam interpretationi Enchiridij Sixti præfixit.

3. Quia similem fraudem subnectit hîc D. Hieronymus de suppositio Pamphilo in defensione Origenis: *Fecerat, ait, hoc & in sancti Pamphili martyris nomine, ut librum primum sex librorum defensionis Origenis, Eusebij Casariensis, quem fuisse Arianum nemo est qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.* Atqui à Ruffino eam fraudem confutam, nimisquam notum. Meminit etusdem fraudis D. Hieronymus

nymus Apol. i. aduersus Ruffin. lib. ii. & epist. lxxv. ad Pam. & Ocean. & in cap. xviii. Ezech. & dial. adu. Pelagianos, quam nondum detexerat D. Hieronymus, cùm scriberet Catalogum Script. Eccl. vt patet eiusdem cap. lxxv. in Pamphilo.

Vnum hoc D. Hieronymi testimonium sufficere iudico, vt liber hic Ruffino asseratur. Omitto suffragari MSS. complures, vt Audomarensem notæ optimæ, & à vetustâ manu, quo præcipuè in recensendis his libris vsus sum; vt aliàs quos vidisse se asserit Henricus Grauius, Notis ad epist. D. Hieronymi ad Ctesiphontem, de quâ iam actum.

Nescio an & Ruffinus ipse videri possit insinuare se huius libri auctorem esse. Nam cap. xxix. libri huius secundi, vbi de Macario Alexandrino agit, addit: *Sed & multa, vt diximus, alia de operibus S. Macarij Alexandrini mirabilia feruntur, ex quibus nonnulla in xi. libro Eccl. hist. inserta qui requirit inueniet.* In quo libro xi. videlicet posteriore ex duobus, ab ipsomet Ruffino ad Eusebij Ecclesiasticam historiam (quam è Græco verterat) additis cap. i v. habentur quædam de Macario Alexandrino, quæ hoc libro secundo de Vitis Patrum desunt; quorum primum est de cæco reluminato, qui puluere ex cellâ Macarij deterfo, & aquâ putei quo bibere solitus erat macerato, oculos inunxit; secundum verò de lænæ catulis visu donatis, ad quæ ipsa mirabilia capite illo xxxix. libri secundi de Vitis Patrum videtur Lectorem remittere.

Equidem Vitas Patrum scriptas esse post libros illos historiæ Ecclesiasticæ à Ruffino, partim translatos, partim compositos, ipse eiusdem libri xi. cap. manifestè declarat, subdit enim: *Verùm si singulorum mirabilium gesta prosequi velimus, excludimur à proposito à breuitate, maxime cùm narrationem proprij operis mereantur.* Quod ipsum postea præstitisse D. Hieronymi testificatione didicimus.

QVÆRES, Vnde tam incertus, etiam iam olim, huius libri auctor fuit? Respondeo: Quia auctor nomen suum suppressit, quod non nisi D. Hieronymi indicio nouimus.

Cur autem Ruffinus nomen suum suppresserit, existimo duas rationes assignari posse. Primò: Cùm enim, referente Hieronymo epist. ad Ctesiphontem, constet nonnullos Origenistas hîc immixtos, non ausus fuit eum librum nomine suo extrudere & venditare Ruffinus, quòd ipse de hæresi eâ suspectus erat. Vt igitur liber hic sine vlllo in limine offendiculo reciperetur, præfationem quidem præfixit, sed nomen subticuit. Eodem modo nomen suum suppressit in editione translationis librorum Origenis *τῶν ἀρχῶν*, quod Hieronymus indicat epist. lxxvi. ad Ruffinum: *Præfatiuncula librorum τῶν ἀρχῶν ad me missa est, quam ex stilo intellexi tuam esse.*

C

Secun-

Secundò, Quia Ruffinus huius libri non tam auctor quàm interpres est. Cùm enim ferè omnia quæ hoc libro narrantur, (vno capite de Oxyryncho excepto) habeantur apud Palladium & Heraclidem; verisimile mihi fit, Palladium vel Heraclidem hæc Græcè edidisse, suppresso nomine, quæ Ruffinus vertit. Quæ post Palladius auctiora edidit suo nomine præfixo, & *Historiam Laufricam* inscripsit.

§. XI. *Auctorem videri VALERIVM Asturicensem archipresbyterum.*

AT QVE de auctoribus hisce iam ita disquisiueram, cùm ecce ex Hispaniâ mittit ad me Tractatulum suum de auctoribus Vitarum Patrum R. P. Christophorus de Castro, sacrae Scripturae in Salamanticensi Academia Professor, in quo inter alia scribit in hæc verba:

Mihi aliquando in mentem veniebat, essetne auctor libri VALERIVS Asturicensis archipresbyter, in cuius scripta casu incidi, cùm in Bibliothecâ ecclesiae Toletanae aliqua euoluerem MSS. ubi vidi iustum quoddam volumen Gothicis litteris scriptum, cuius titulus erat, VITÆ PATRVM ORIENTALIVM, sine auctore. Quod tamen inveni in præfatione scriptum à Valerio Asturicensi archipresbytero, ÆRâ DCCCCXL. hoc est anno Domini DCCCCII. Exordiebatur autem à Vitâ Ioannis, de quo liber Euagrii (*verius Ruffini, ut iam probavi*) sed multò longiore. Deinde habebat multas Vitas Patrum, longè diuersorum ab ijs qui referuntur communiter in Vitis Patrum, quam ob rem omnem meam suspicionem abieci. Haftenus Castrius noster.

Omnino occasio suspicandi erat, cùm nomen illud præfatio præferret. Sed certissimum nobis de auctore ex D. Hieronymo suppetit testimonium. Quin, quòd liber ille Toletanus dicatur scriptus à Valerio, non statim inde sequitur, eum eius libri auctorem esse. Multi scriptores suum nomen præfigunt vel postponunt libris, quos exciperunt, etsi non composuerint, quod ignorare non potest, qui vel paucos libros MSS. oculis lustravit.

PROLEGOMENON V.

Quis tertij libri auctor?

LDITI hîc libri pergunt erroris funem neçtere, & D. Hieronymum auctorem faciunt: sed stilus satis arguit eius non esse, licet tria vltima capita ex eius epistolis desumpta sint, quæ auctorem suum venustate dictionis produnt.

Nihil subsidij ad auctorem indagandum à MSS. libris hîc habeo. Nullius enim hîc nomen constanter præfigitur. Vel enim qui præcedenti

denti libro & sequenti Euagrium aut Posthumianum, inscribunt, hunc sine inscriptione medium transire permittunt; vel si eosdem auctores etiam huic inscribunt, erroneè faciunt, vt de præcedente libro iam docui. Quòd si eum, qui præcedenti libro inscribitur, etiam huius & sequentis libri auctorem esse volunt, nullum ius potiùs Euagrio & Posthumiano, quàm Ruffino, cùm & huius nomen in MSS. quibusdam præcedenti libro præscribatur.

Quid igitur? nullusne hîc certus auctor indagari poterit? Equidem euenit mihi, quod olim D. Hieronymo in re non absimili: cui cùm præfatio librorum *αὐτῶν ἀρχῶν* Origenis offerretur nullo præfixo titulo, ex stilo deprehendit Ruffini esse, vt ipse testatur epist. LXVI. ad eundem Ruffinum. Si idem hodie mihi, obtusioris licet naris, contigisse dixerò, fortasse non omnino errauerò. Sed vestigia huius indaginis, certa satis, nisi me fallo, nunc assignabo.

Cùm accuratè huius & præcedentis libri præfationem inter se conferrem, deprehendi non stili tantùm paritatem, sed duo prætereà, quæ me auctoris certiores fecerunt.

1. Ruffinus præfatione libri præcedentis hæc habet in commendationem monachorum: *Vt dubitari non debeat, eorum meritis adhuc stare mundum.* Ad quem eundem locum auctor respiciens, & sibi quasi epiphonematicè respondens, Prologum huius secundi libri ita auspicatur: *Verè mundum quis dubitet meritis stare sanctorum?*

2. Ruffinus præfatione eadem præcedentis libri quædam adumbravit ex proœmio Palladij in Lausiacam historiam: in huius verò libri prologo ex Palladij epistolâ ad Lausum, quæ proœmio subnectitur, transcribit, quæ locis suis collata & notata inuenies.

Quare cùm vna præfatio alteram respiciat, ad eamque alludat, & vtraque ex eodem fonte ortum habeat, pari que stili decurrat alueo, existimo satis probabiliter, vtriusque præfationis & libri eundem auctorem posse statui. Vnde & librum hunc Ruffino inscripsi.

PROLEGOMENON VI.

Quis quarti libri auctor?

ICO: QUARTVS liber ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO est concinnatus.

Sunt enim tantùm excerpta quædam ex eorum libris, verbis pænè eisdem. Loca singula, vnde desumpta sunt, ad singula capita annotauimus.

QVIS autem ea concinnauerit, non habeo certò dicere. Videamus tamen, an & hîc felici indagine possimus ad concinnatoris peruenire

cubilia. Quòd si non omnino peruenerimus, iucundum saltem erit, pressa legisse vestigia.

Scio Gennadium de Script. Eccl. cap. LXIII. tradere EVCHERIVM Lugdunensis ecclesiæ presbyterum, quædam Cassiani opuscula lato tensa sermone, angusto verbi resoluisse tramite, & in vnum volumen coëgisse.

Scio Cassiodorum Instit. diuin. cap. XXIX. affirmare VICTOREM quemdam Afrum, Martyritanum episcopum, Cassiani de institutione monachorum dicta purgasse, & quæ minùs erant, addidisse, non sine palmari laude.

Sed an hic liber, quem habemus præ manibus, vel libri aliqua pars, alteri eorum tribuenda sit, non ausim affirmare. At præstat hîc ipsa Gennadij Cassiodoriquæ verba subiungere, vt Lector videat, si quid certi de concinnatore hoc discernere possit.

Gennadius igitur hæc de EVCHERIO: *Sed & S. Cassiani quædam opuscula, lato tensa sermone, idem EVCHERIVS angusto verbi resolvens tramite, in vnum coëgit volumen.* Hæc Gennadius, inquit Baronius Annali CCCCXXXII. eiusdem (Pelagianæ) farinæ cum Cassiano, qui ne diceret, erroribus confutatis Eucherium expurgando contraxisse opera Cassiani, latum sermonem circumcidisse prætexuit.

Quòd si Eucherius huius, quod hoc libro quarto damus, compendij est auctor, eum & scalpello vsus & forcipe, nunc venam incidendo, noxiumque sanguinem extrahendo, nunc luxurians capillitium circumcidendo, meritò dixeris. Nam ita sanus, ita concisus hic Cassianus est, vt nullo Pelagianæ præfidentia nimio feruore vena micet, nullis prolixitatis cincinnis exuberet fastidiosa facundia. Equidem non video, cur non possit tribui Eucherio hæc ex Cassiano concinnatio.

Nisi fortasse quispiam obstare velit, quòd hoc eodem compendio per Seueri vineta itur, quæ & ipsa putatoriâ céduntur falce. Ita quidem librum hunc quartum & editi & MSS. ex Seuero & Cassiano, tacitis tamen nominibus, adornatum exhibent. Non desunt tamen MSS. vti Camberonensis, qui librum hunc quartum ex solo Cassiano habeat expressum; omissis illis, quæ ex Seuero passim præmittuntur. Atque ita Eucherio hæc epitome tribui posse videri possit.

Accedit Petri Damiani non omnino vero absimile testimonium lib. v. epist. XIX. *Quod si vobis dubium videtur, saltem vestrarum partium testimonio aurem accommodate, legite Collationes Patrum, quas Eucherius Lugdunensis episcopus elimato sermone abbreviare studuit, & si nobis credere non vultis, saltem illius litteræ credite.* Agit ibi de ve-

stiti monachorum Damianus, de quo in hoc Seueri & Cassiani compendio habes cap. xv.

Quia tamen editi omnes & plerique MSS. librum hunc ex utroque contractum repræsentant, videndum, an quod habet Cassiodorus Diuin. instit. cap. xxix. de VICTORE quodam Afro, huc facere possit: *Cassiani*, inquit, *dicta VICTOR Martyritanus episcopus Afer ita Domino iuuante purgavit, & quæ minùs erant addidit, ut ei rerum istarum palma merito conferatur, quem inter alia de Africa partibus citò nobis credimus esse dirigendum.* Fortè enim additio hæc intelligi potest de Seueri epitome, quæ hîc Cassiani epitomæ adiuncta est. Nisi quædam addiderit ijs quæ purgavit, id est, antidotum contra veneni intimationem, quod scriptis suis sparsim inferebat Cassianus, apposuerit.

Baronius suprâ existimat, Cassiodorum spe frustratum non accepisse quod ex Africâ exspectabat. Siquidem Ado Viennensis episcopus in Chronico anno ccccxxv. ab ipso Cassiodoro id operis, ut Cassianum corrigeret, elaboratum affirmat, dum ait: *Opera illius à Catholicis cautissimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratiâ: sed & Encratitarum hæresi incautiùs fauit. Errores illius Cassiodorus Rauenatum senator purgare volens, non ad plenum omni ex parte potuit.*

Quis nunc horum excerptorum auctor statui possit, malo in medio relinquere, quàm temerè quid asserere.

Petrus Ciacconius præfatione ad Lectorem Cassiani, refert, in Vaticanâ Bibliothecâ Collationes aliquot, & octo postremos libros Institutionum in Græcam linguam conuersos esse, sed in compendium potiùs redactos, quàm integrè conuersos, quem eâ de re differentem legere quisque potest.

PROLEGOMENON VII.

Quis quinti libri auctor?

DICO: QUINTI libri auctor incertus.

1. Quia Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. in Pelagio cap. cxvi. librum eum vocat, DE VITA ET DOCTRINA ET PERFECTIONE SS. PATRVM, nec auctoris nomen exprimit.

2. Quia etiam in Photij Bibliothecâ Cod. cxcviii. sine auctoris nomine citatur, *Ἀνεγνώδη ἀναρῶν ἁγίων βιβλίου*, *Lectus est SS. VIRORVM LIBER.* Eundem enim Græcum esse, cum eo quem nos Latinè habemus, eo loco manifestabo.

Margarinus de la Bigne Catalogo seu Indice Chronologico in Bi-

bliothecam Patrum sæculo v. existimat Euagrium auctorem esse operis, quod ipse tomo IX. secundæ editionis edidit hoc titulo: *SS. Ægyptiorum anachoretarum Apophthegmata*, quæ eadem sunt cum libro hoc v. Pelagio interprete, & vi. Ioanne interprete. Ratio eius est, quòd Nicephorus Eccles. hist. libro XI. cap. XLIII. citet ex Euagrii operibus multa de Patrum dictis, quæ occurrunt in opere isto iam dicto.

Sed vereor, vt labatur Margarinus.

1. Quia etsi quædam in his libris reperiantur quæ Nicephorus ex Euagrii operibus citat, non reperiuntur eo modo, quasi Euagrius ea ipse referat librum velut conscribens, sed potiùs ex Euagrio citantur.

Vt quod Nicephorus citat ex libro *Practico* Euagrii senis cuiusdam scitum de aridiore diætâ, habes hîc libello I. Pelagij num. 4. *Dixit abbas Euagrius, Quia dicebant quidam Patrum.* Quòd si Euagrius huius libelli auctor esset, non diceret, *Dixit abbas Euagrius.*

Ibidem num. 5. *Iterùm dixit, (scilicet Euagrius) Nuntiata est cuidam monacho mors patris*, quod etiam ex Euagrio citat Nicephorus suprâ.

Et libello VI. num. 5. *Dixit abbas Euagrius fuisse quemdam fratrem qui nihil habuit in substantiâ suâ, nisi tantùm Euangelium*; quæ etiam ex Euagrii *Practico* citat Nicephorus suprâ.

2. Quædam, quæ citat Nicephorus ex Euagrii libris, hîc non reperiuntur. Vt, quod citat ex libro *Gnostico* eius de Gregorio iusto, de quatuor virtutibus Cardinalibus, de Serapione, de mente spiritali cognitione imbutâ, de Didymo, de providentiâ & iudicio, de Basilio, quòd scientia meditatione augetur, de Athanasio, de mensâ Moyfis.

3. Quia varij citantur auctores Euagrio posteriores, vt Ioannes Cassianus, Cyrillus Alexandrinus, & alij nonnulli, quos Lector ipse deprehendet.

Non inutile erit hîc addere, quæ hac ipsâ de re notauit Fr. Ioannes Maria Brasichellensis, sacri Palatij Apostolici Magister in Indice librorum expurgandorum, ad tomum IX. Bibliothecæ Patrum, vbi agitur de *anachoretarum Apophthegmatis*, vbi ita commentatur: De auctore, & interprete huius operis variè ambigitur: auctorem quidam, & inter eos Margarinus in Chronologico auctorum huius Bibliothecæ Indice, existimant fuisse Euagrium Ponticum, cuius certum est esse librum VITAS-PATRVM, cui hic Apophthegmatum semper annectitur. Gennadius in Catalogo hæc de Euagrio habet: *Composuit de anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum, quem ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reinterprelando, partim emendando auctoris veritati restitui.* Hæc Gennadius. Equidem etsi
velimus

velimus multas esse sententias in hoc opere ex Euagrii collectione acceptas: at sunt hîc plus quàm DC. & cùm hoc opere fiat mentio Theophili Alexandrini, Ioannis Cassiani, Cyrilli Alexandrini iam defunctorû: certum est, Euagrium Ponticum, tametsi teste Gennadio longâ ætate vixerit, non potuisse S. Cyrillo esse superstitem: ob quam etiam rationem exploratum est, sanctum Hieronymum non esse horum Apophthegmatum interpretem. Nominantur interpretes Pelagius S. R. E. diaconus, & Ioannes eiusdem S. R. E. subdiaconus. De quibus agit Sigebertus de vir. illustr. cap. CXVI. & CXVII. Hactenus Magister sacri Palatij.

Qui vt rectè hos libros Euagrio auctori & Hieronymo interpreti abiudicat, ita minùs rectè certum esse ait, librum VITAS-PATRVM esse Euagrii, cùm potiùs certò constet eius non esse. Vide dicta Prolegomeno IV. §. V.

PROLEGOMENON VIII.

Quis sexti libri auctor?

DICO: SEXTI libri auctor incertus. Primò, Quia Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. in Ioanne cap. CXVII. librum eum vocat DE VITA ET DOCTRINA PATRVM, nec auctoris nomen exprimit.

Secundò, Quia Photius in Bibliothecâ Cod. CXCVIII. quem proximo Prolegomeno citavi, hunc librum priori annectit; quare idem de hoc ferendum iudicium quod de priore.

AT OCCVRES: Ioannes Damascenus in libro, qui inscribitur, *De iis qui cum fide excesserunt ex hac vitâ*, refert de Macario historiam, qui ex mortui hominis cranio sciscitatus est de eius statu, eamque citat ex *Palladij Lausiacâ historiâ*. Atqui hæc eadem historia reperitur libro hoc sexto, libello secundo Ioannis, num. 16. vt & huius libri sexti auctor videatur fuisse ipse Palladius. Respondeo: Ita quidem, hoc argumento motus, censuit Gentianus Heruetus, in præfatione versionis suæ Palladianæ, qui eam historiam haberi ait libro IV. qui *Doctrina Patrum* inscribitur, cap. *De exemplis & doctrinâ vitæ spiritualis* (ita concipitur & inscriptio & caput in editione Colonienfi, quæ librum sextum & quintum vno libro comprehendit) qui liber idem est cum hoc sexto libro.

Quòd si id minùs placeret, existimabat eam historiam fuisse in *Lausiacâ historiâ* tempore Damasceni, & postea ab hæretico aliquo malitiosè sublatam. Quod eum dixisse credo, quòd huic hominum generi omnes hæc spirituum apparitiones meræ sunt fabulæ, qui que ægrè fe-

runt vel minimam suffragiorum pro animabus defunctorum memoriam exstare.

Gen. 26.

Equidem non abhorret ab hæretico genio, cum Philisthæis puteos Israël obstruere, ne aliquod inde mortalibus accedat refrigerium. Certè cùm Palladius tertio prodierit, & ex postremâ editione constet, primò decurtatum, inde non nihil interpolatum prodiisse, vti pleniùs declarabitur Prolegomeno xiv. existimari potest nec tertio integer prodiisse, quandoquidem ea de Macario narratio, quam olim Damascenus in *Lausiaca historia* legerat, ne in hac quidem tertiâ editione hodie reperiatur.

Atque huic opinioni accedo libentiùs, quàm priori, quâ etiam libri quinti, quòd in eo narrationem eam sit reperire, Palladius auctor creditur.

Accedo autem libentiùs:

Primò, Quia liber ille quintus à nullo, quòd sciam, *Lausiaca historia* dicitur, in quâ tamen eam se legisse profitetur Damascenus.

Secundò, Quia in eodem libro quinto, libello x. n. 67. inter reliqua Seniorum dicta habetur dictum quoque Palladij. Vnde colligere est, librum illum non à Palladio, sed ab alio aliquo fuisse concinnatum.

PROLEGOMENON IX.

Quis septimi libri auctor?

DICO: SEPTIMI libri auctor Græcus incertus. Vocat eum librum Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. CXVIII. INTERROGATIONES ET RESPONSIONES SS. ÆGYPTIORVM PATRVM, nec auctoris meminit. Et ipse Paschasius interpres capite XLIV. in fine absolutè pronuntiat: *Hæc sapientium & spiritualium* RESPONSA *Patrum*, nullâ auctoris notione.

PROLEGOMENON X.

Quis octavi libri auctor?

DICO: OCTAVI libri auctor est PALLADIUS Helenopoleos episcopus, diciturque LAUSIACA HISTORIA. Clarum hoc satis ex Socrate lib. i v. cap. XXIII. cuius verba exprimam. Alia quædam vide in Elogiis ad eum librum. Ait igitur: *Εἰ δὲ τις βέλτοι τὰ παρὰ αὐτῶν μνηστῆσαι ὧν τε ἐποίησαν, ὧν τε ἐπραξάν, καὶ ὧν παρὰ ἀφέλειαν τῶν ἀκασαίων ἐφθέρξαντο, ὅπως τὲ αὐτοῖς τὰ θρησκεία ὑπήκουον, πεπώνη* ΠΑΛΛΑΔΙΩΙ τῷ μοναχῷ ἰδίον μόνον

νόβελον, ὃς Εὐαγρίῳ μὲν τ' μαθητῆς. πρῶτα δὲ ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν διεξήλ-
θεν. ἐν ᾧ ἔγραψα κὼν ἐφάμιλλον τοῖς περιηρημένοις διδράσει ἐπανελομένων εἶον,
μνήμων πεποίν) : Quapropter si quis studio ducitur accuratè cognoscendi,
quas res gesserint, quo pacto se in vitâ exercuerint, quæ ad audientium uti-
litatem locuti fuerint, quomodo bestia illis obtemperarint, legat librum à
PALLADIO monacho, qui Euagrj fuit discipulus, separatim de illis edi-
tum. Nam omnia quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata. In
quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris supra
dictis excolebant, sermo susceptus est. Ex quo Tripartita historia lib. viii.
cap. i. & Nicephorus lib. xi. cap. xliv.

Cùm autem tres sint diuersæ Palladij editiones diuersis interpre-
tibus, quæ earum videatur germanior, vide Prolegomeno xiv. vbi de
interpretibus.

PROLEGOMENON XI.

Quis noni libri auctor?

DICO: NONI libri auctor est THEODORETUS Cyri
episcopus, vocaturque ΦΙΛΟΘΕΟΣ seu ΘΕΟΦΙΛΟΣ.
Testatur hoc ipse epistolâ lxxxi. ad Eusebium An-
cyræ episcopum: *Mysticum etiam scripsimus librum, & de
providentiâ alia, & ad interrogationes magorum alia, & de VITIS
SANCTORVM, & præter hæc alia multa.* Cuius libri nomine PHI-
LOTHEI passim meminit ipse in hist. Eccles.

Nicephorus lib. xiv. cap. liv. vbi inter alia de Theodoreti scriptis
agit. Et rursus ΦΙΛΟΘΕΟΣ, hoc est, DEI-AMANTIVM HISTO-
RIA, in quâ institutum eorum, qui etate suâ vitam sanctè transegerunt,
persequitur.

PROLEGOMENON XII.

Quis decimi libri auctor?

DICO: DECIMI libri auctor est IOANNES MOSCHVS,
& inscribitur SOPHRONII LIMONARIVM, seu PRA-
TIVM SPIRITVALE, seu NOVVS PARADISVS.

1. Ipse nomen suum exprimit cap. lxxvii. *Dixit
mibi Sophronius: Verè, abba Joannes, hodie nihil ultra studeamus.*

2. Photius Bibliothecæ suæ Cod. cic. plenius nomen & diuer-
sum libri titulum exhibet: *Ἀνεγνώθη βιβλίον, τέσσαροι καὶ περιακοῖσις διη-
γήμασι θεολογικῶν. περὶ τῶν ἀσκητικῶν ἢ καὶ εἰς τὰ μάλα σωτηρίων ἐστὶ
πολιείων τὰ αὐτὰ πῶς πραγματῶν ὁμῶν τὰ περιηρημῶν. πλὴν ὅτι τῶν με-
ταγμε-*

τα γρηγορίου δώδεκ' ἔργα τε καὶ πράξεις ἀξιόζηλως ἀναγράφει. καὶ γὰρ οὐκ εἶδεν τῶν μέχρι τῆς Ηρακλείου ἀρχῆς καὶ Ἰππλέον διατρεψόντων ἀρετῶν, ἐπέεχεται τοῦ εἰς. ΛΕΙΜΩΝΑ δὲ καλεῖσθαι δέδωκεν ὁ σωτῆρ' ἀμφοτέρω ὄνομα τὸ βιβλίον ἡνὲ δ' αὖτ' ἢ ΝΕΟΝ ὀνομάζουσι ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ (manuscripti quidam ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΝ, qui ad marginem manuscripti Margunij vocatur ΠΑΤΕΡΙΚΟΝ) ὃ δὲ σωτῆρ' ἀμφοτέρω ἸΟΑΝΝΕΣ μὲν ὄνομα αὐτῶν, Ἰὺ Ἰππικλήσεως δὲ ἐλέγετο ὁ ἸΜΟΣΧΟΥ, &c. Πλὴν Ἰὺ ἀπάντων τὸ χερίσμον ὁ σωτῆρ' καὶ Θεοφιλῆς δώδεκ' ἔργα μὲν ἔδωκεν αὐτῶν σωτῆρ' ἀμφοτέρω κόρον καὶ λαγνοίη: *Lectus est liber quatuor ἔς trecentis constans narrationibus. Hic quoque monastica potissimum vita conducit, eademque, ferè cum superiore (SANCTORVM VIRORVM LIBRO, vt Photius indiget, quem hîc suprâ quinto & sexto libro diuisum habes) pertractat, nisi quòd eorum virorum dicta factaque imitatione digna colligit, qui post insecuti sunt. Vitas etenim narrat eorum, qui iam inde vsque ad Heraclij imperium ἔς deinceps virtute magis claruerunt. PRATVM autem titulum libro indidit auctor, quam ἔς PARADISVM NOVVM quidam appellant. Scriptor eius IOANNES quidam MOSCHI cognomento, &c. Ceterum ex his omnibus industrius quisque ἔς Dei amans, fructum capiens, numquam huius scripti nimiam prolixitatem accusarit.*

3. Secunda Nicæna Synodus, quæ VII. est ordine inter Generales, Actione IV. ita habet: Τῶ ἐν ἀγίοις πατέρος ἡμῶν ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ τῶ ΔΕΙΜΟΝΑΡΙΟΥ. Ἐλέγειν ὁ ἀββῆς Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης, ὅτι ἡμεῖς ἔγκλεισται εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀγωνιστῆς πάντων, &c. *Eiusdem patris nostri SOPHRONII ex libro PRATO. Dicebat abbas Theodorus Aeliota, Quia quidam inclusus erat in monte Oliuarum, valdè certator, &c. Vbi totum caput XLV. quod in hoc libro habetur, Græcè exprimitur. Quod idem repetitur Actione V. vbi & alia duo exempla ex eodem Limonario citantur.*

4. Ioannes Diaconus lib. I. cap. XLV. Vitæ S. Gregorij Magni: *Nihilominus ex libro, qui à Græcis ΛΕΙΜΩΝ dicitur, à Latinis vero intelligitur CAMPVS vel PRATVM, præceptor meus inter alia toto orbe iam diffamata miracula interpretatus est.*

5. Ioannes Damascenus, in fine primi libri, quem pro imaginibus scripsit, testimonium ex hoc libro adducit, hoc titulo: Ἐκ τῶ ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΥ τῶ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων. *Ex PARVO PRATO sancti patris nostri SOPHRONII archiepiscopi Ierosolymorum.*

6. Nicephorus lib. VIII. cap. XLI. *Multam quoque ἔς utilem, de ijs (monachis) historiam Sophronius Ierosolymitanus nobis reliquit, PRATI & NOVI PARADISI titulo, scripto ei indito.*

QVÆRES, Quî hic liber nunc Sophronio patriarchæ Ierosolymorum

rum inscribatur, vti à secundâ Nicænâ Synodo, & Ioanne Damasceno; nunc Ioanni Moscho seu Euirato ad Sophronium sophistam. Respondet Aloysius Lipomanus episcopus Veronensis, qui primus hunc librum edi curauit, quem Apostolica Bibliotheca suppeditauit anno M. D. LVIII. Scriptor libri prorsus IOANNES anachoreta fuit. Id tibi ex capite LXXVII. voluminis ipsius liquidò constare poterit. Photius quoq; hunc ipsum auctorem libri IOANNEM MOSCHVM (natione fortasse) fuisse asserit, cuius cognomen interpres Latinus forsan EVIRATVM reddidit.

Verùm SOPHRONIO his de caussis attribuitur: *Vel*, quia ad ipsum per charissimum socium inscribitur, quemadmodum & Rhetorica Ciceronis ad Herennium, & eiusdem ad Atticum epistolæ, *Ad Herennium* & *Ad Atticum* libri appellantur: sic *Sophronij liber* hic dicitur, quia ad Sophronium dirigitur. Atque ex eo maximè, quòd ad vsum illius in primis conscriptus est. Namque auctor ipse in epistolâ quam libro præmittit, fatetur se ex hoc prato coronam Sophronio contexuisse, ac per eum alijs deinceps obtulisse.

Seu, quia in hoc libro dicta & gesta ipsius Sophronij pro maiori parte continentur. Nam is totius itineris libri huius auctoris fuit indiuiduus comes; & quæcumque ambobus ambulatibus occurrerunt, vel quærentibus responderi contigit, diligentissimè descripta sunt. Quare etiam hæc verba sæpissimè iterata videbis: *Venimus ego & dominus meus Sophronius sophista ad abbatem talem*, &c. Et ideò semper etiam plurali locutione vtitur, dicens: *Perreximus, accessimus, vidimus, narrauit nobis senex monasterij dux*. Per quæ omnia conspici datur, scriptorem numquam solum fuisse in his quæ narrat perquirendis. Sicut ergo Platonis *Phædrus, Timæus, Gorgias, & Parmenides*, & Tullij liber de senectute *Cato Maior* inscribuntur à personis, quæ ibi colloquentes & disputantes inducuntur; quid obstabit huic libro, quin Sophronij dicatur, cum in eo is ambulans, visitans, operans, interrogans & respondens vbique ferè asseratur?

Aut demum ex illâ causâ Sophronio adscribitur, quoniam vnâ cum Ioanne prædicto conscriptor (vt ita dicam) fortè eiusdem libri fuit. Lege huius voluminis caput LXXVII. & in eius principio ita scriptum reperies: *Ego & dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum doctrinæ gratiâ*: &c. Deinde in fine eiusdem capituli hoc modo scriptum legitur: *Ista cum audiimus, innuit mihi dominus meus Sophronius, & recessimus, & dixit mihi: Verè, abba Ioannes, hodie nihil ultra studeamus; satis enim adificati sumus. Hæc ergo scripsimus, vt & vos pariter adificemini.*

Vnâ ergo ex his rationibus, seu potiùs omnibus simul accedentibus,

bus, iure meritoque liber iste Sophronij nomine inscriptus videtur.

DICES: In hoc libro Sophronius hic non appellatur Ierosolymorum patriarcha, sed sophista. Respondet idem Aloysius: Vocabulum hoc non in malam olim partem, sicut fit modò passim, sed in bonam accipiebatur: nec aliud designabat, quàm sapientem & prudentem hominem; qualis fuit & Libanius ille, ad quem multæ Magni Basilij epistolæ directæ fuerunt, ipsum maximis præconijs efferentes. Potuit ergo vir iste priùs & monachus esse, & sophista nuncupari: inde verò ad sanctam Ierosolymorum sedem assumi, ex quâ, tamquam digniori loco, postea denominationem acceperit.

PETES: Quo tempore viri hi qui librum conscripserunt claruerint? Respondet idem, qui supra; Id pro certo non habetur. Verùm cum Magni Gregorij Romani Pontificis, huius nominis primi, factum narrent, & synchronorum Cæsarum, videlicet Anastasij, Tiberij, Mauritij, & Zenonis mentionem faciant, & in sextâ Synodo hic liber adducatur, coniecturâ assequi possumus, circa annum Domini sexcentesium illum fuisse conscriptum.

PROLEGOMENON XIII.

Quâ linguâ libri hi scripti?

DICO: Plerique libri omnes Græcè scripti sunt. Patebit mox, assignatis eorum interpretibus. Equidem cum Patres illi pænè omnes in Oriente nati sint, celebresque vixerunt; non mirum ab Orientis hominibus, Græcis maximè qui scribendi facultate pollebant, monachorum quibus conuixerant, acta posteris esse transmissa.

In PRIMO libro, qui miscellus est, inter varios auctores solus est D. HIERONYMVS, qui Latinè, quod quidem constat, scripserit.

SECUNDVM & TERTIVM scriptum esse à RUFFINO partim ex D. Hieronymo, partim ex MSS. partim ex probabili coniecturâ asseruimus.

An verò is ex Græco transtulerit, incertum; D. Hieronymus videtur innuere à Ruffino ipso compositum, epistolâ supra citatâ. ait enim: *Qui librum quoque scripsit quasi de monachis.* quod tamen de libro secundo tantùm capiendum, vt constat ex Patrum nominibus, quæ D. Hieronymus ex illo Ruffini libro exprimit, qui suo tempore circumferebatur, quorum Vitæ in secundo tantùm libro reperiuntur.

QUARTVS liber cum ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CAS-
SIANO sit concinnatus, non magnopere dubitandum, quin à Latino
auctore

auctore ea concinnatio facta sit: maximè cum verbis auctorum concinnator plerumque vtatur.

QVINTI & SEXTI libri Græcum auctorem esse, constat ex Photij Bibliothecâ Cod. CXC VIII. qui eos Græcè legit, & stili *perspicuitatem* collaudat.

SEPTIMI libri Græcum auctorem esse, indicat ipsè interpres Paschasius.

OCTAVI libri Græcus auctor est PALLADIUS, vt clarum est ex Socrate, Prolegomeno x.

NONI libri auctor est THEODORETUS, vt suprâ vidimus, quem Græcum fuisse nimisquam notum.

DECIMI libri auctor est IOANNES MOSCHUS, quem Græcè scripsisse testatur Photius Bibliothecæ Cod. CIC. hæcque de eius stilo habet: *Ἡ δὲ ἔργων ἐπιμύθεια εἰς τὸ ταπεινότερον ἔργον, ἢ ἀμαθέσσερον ἀποκλίνει: Operis autem huius dictio, magis quam præcedentis (videlicet quinti & sexti libri hîc) ad humiliorem ac rudiorum vergit stilum.*

PROLEGOMENON XIV.

Qui horum librorum interpretes?

DICO: Varij sunt horum librorum interpretes.

In PRIMO libro hi noti occurrunt interpretes.

I. EVAGRIUS episcopus Antiochenus, interpres Vitæ S. Antonij monachi. Vide ad eam Vitam Præludia.

II. DIONYSIUS EXIGVVS interpres Vitæ S. Pachomij. Consule Præludia Vitæ illi præmissa.

III. VRSVS S. R. E. subdiaconus, interpres Vitæ S. Basilij Cæsariensis episcopi. De *Urso* vide Notationes ad eam Vitam n. 3.

IV. GERARDVS VOSSIVS interpres Vitæ S. Ephraem.

V. ANASTASIUS S. R. E. Bibliothecarius, interpres Vitæ S. Joannis Eleëmofynarij, patriarchæ Alexandrini. Vide ad eam Vitam Prælid.

VI. IACOBVS BILLIVS interpres Vitæ SS. Barlaam & Josaphat.

VII. EYSTOCHIVS interpres Vitæ S. Pelagiæ.

VIII. PAVLVS Neapolis ecclesiæ diaconus, interpres Vitæ B. Mariae Ægyptiacæ.

Melchior Goldastus tom. I. Rerum Alemannicarum parte II. Notis ad Hepidannum de Vitâ S. VViboradæ existimat Vitam S. Eugeniæ versam à RUFFINO. Sed vnde hoc deprompserit, equidem nescio. Posssevinus in Apparatu Sacro ait, Vitam S. Eugeniæ scriptam ab AMBROSIO CAMALDVLENSI abbate. an versam vult? certè plura alia Vitas Patrum spectantia idem auctor eodem teste vertit.

SECUNDVS, TERTIVS, & QVARTVS libri scripti sunt Latinè, vel certè de versione non constat. vel potiùs: QVARTVS certò scriptus Latinè, de prioribus duobus dubiù. Vide dicta Prolegom. IV. V. & VI.

QVINTI libri interpres est PELAGIVS S. R. E. diaconus.

Ita constanter MSS. Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptoribus, cap. CXVI. *Pelagius diaconus Romana Ecclesia transtulit de Græco in Latinum, de Vitâ & doctrinâ, & de perfectione sanctorum Patrum libros XVI. scilicet de Profectu monachorum lib. I. de Quiete, I. de Compunctione, I. de Continentiâ, I. Contra fornicationem, I. Quòd monachus nihil debeat possidere, I. Quòd nihil per ostentationem fieri debeat, I. De patientiâ & fortitudine, I. Quòd non oporteat iudicare quemquam, I. Quòd oportet sobriè vivere, I. Quòd sine intermissione & sobriè oportet orare, I. de Humilitate, I. de Pœnitentiâ, I. de Charitate, I. de Providentiâ seu Contemplatione, I.*

SEXTI libri interpres est IOANNES S. R. E. subdiaconus.

Ita omnes MSS. Sigebertus suprâ cap. XVII. *Joannes subdiaconus transtulit de Græco in Latinum de Vitâ & doctrinâ Patrum librum I.*

Quòd verò ait Sigebertus à Ioanne translâtù è Græco in Latinum librum unù, cùm tamen quatuor libellos transtulerit, potuit hoc cõtigisse quòd ipse in M S. inciderit, qui libellos illos sine titulo indistinctos connectebat. vel *librum unum* capit, qui quatuor libellos continet.

SEPTIMI libri interpres est PASCHASIVS S. R. E. diaconus, qui Martini Dumienfis abbatis rogatu eum Latinitate donavit.

Ita disertè præfatio libro illi præfixa præfert. Testatur quoque Sigebertus suprâ cap. CXVIII. *Martinus episcopus transtulit per manum Paschasij diaconi interrogationes & responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum in Dumienfi cœnobio.*

OCTAVI libri qui à PALLADIO Græcè scriptus, interpres est GENTIANVS HERVETVS, Canonicus Remensis, qui præclaram operam præstitit in hoc interpretandi genere.

ADVERTE hîc tres diuerfas esse PALLADII editiones diuersis interpretibus.

Prima est, quæ prodijt ipso Typographiæ tirocinio in I. editione VITARVM PATRVM, vbi nullus certus interpres assignatur. Hic liber in sequentibus editionibus Vitarum Patrum omisus est, sed anno M. D. XLVII. rursus eam in suâ editione, quæ Coloniae lucem vidit apud Iasparem Gennepæum, reuocavit F. Theodoricus Loher à Stratis Carthusianus.

Secunda est, quæ prodiit Parisiis apud Ioannem Paruum an. M. D. IV. curatore Iacobo Fabro Stapulensi. Sed hæc alium titulum (inscribitur enim PARADISVS HERACLIDIS) præfert; & alium, incertum pariter,

riter,

riter exhibet interpretem, quæ eadem Palladij præfixo titulo postea prodijt Venetijs anno Domini M.D.LIV. tom. III. de Vitis Sanctorum per Aloysium Lipomanum collectis. Curavit autem hanc editionem operâ Francisci Torres cõferri cum MS. exemplari Palladij, quod Venetijs est in Bibliothecâ Cardinalis Bessarionis, qui, vt ait Lipomanus, *à capite ad calcem vsque utroque collato volumine, hunc eundem prorsus cum illo reperit, paucis quibusdam, ysq; per exigui momenti, immutatis. Titulus etiam discrepabat, & nuncupatoria epistola, quæ non ab Heraclide Alexandrino, sed à Palladio Cappadocia episcopo, licet in utroque volumine ad Lausum scripta videretur. His igitur paucis locellis correctis, & ad emendatissimum codicem, vt existimabat Lipomanus, reductis, librum illum tomo III. de Vitis Sanctorum inseruit.*

Tertia est, quam hîc damus, quamq; suo stilo è Græco textu adornauit HISTORIÆ LAUSIACÆ titulo GENTIANVS HERVETVS, & Parisiis vulgauit Bernardus Turrisanus anno M.D.LV. quæ rursus prodijt ibidem apud Guilielmum Chaudierium, anno M.D.LXX. Annotationibus quibusdam marginalibus per Fr. Thomam Beauxamis Carmelitam Doctorem Theologum illustrata, quæ insuper Laurentij Barrensis Scholijs aucta, Historiæ Christianæ veterum Patrum inserta est Parisijs apud Michaëlem Sonnum, anno M.D.LXXXIII. item tomo VII. Bibliothecæ SS. Patrum.

Quod si quis & quartam Palladij editionem venari velit, non magnopere ei laborandum erit. Inueniet enim Ruffinum, vetustissimum Palladij interpretem, si vera est coniectura quam Prolegomeno I V. §. II. expressimus.

QVÆRES, quæ ex his sit germana PALLADII historia? Respondeo: Videtur illa, quam Heruetus edidit. Nam Socrates lib. I V. cap. XVIII. ait se supersedere SS. Patrum Vitas describere, quod id Palladius abundè præstiterit: & opus eius certâ notâ designat, quod in eâ agatur tam de mulieribus quàm viris. Πάντα ἢ ἀκριβῶς καὶ αὐτῶν διεξίληθεν ἐν ᾧ ἢ γυναικῶν ἐφάρμιλλον τοῖς ἀεὶ ρημένοις διδρασίω ἐπανελομένων βίον, μνήμῃ πεποιήται: *Omnia, quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata. In quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris supra dictis excolebant, sermo susceptus est.* Atqui tam de mulieribus quàm viris habes in Heruetinâ editione plenius, cum in alijs editionibus perparum de mulieribus tractetur. Vide supra Prolegomenon IV. §. III.

NONI libri interpretes est idem GENTIANVS HERVETVS, quæ cum superioris libri interpretatione vnâ prodiit.

Aloysius Lipomanus tomo II de Vitis Sanctorum anno M.D.LIII. Venetijs edito, inseri curavit hunc Theodoretii librum, interprete Al-

berico Longo Salentino, quem à viro docto Tridenti nactus fuerat.

DECIMI libri interpres est AMBROSIVS CAMALDVLENSIS abbas. Ita enim in apostolicâ Bibliothecâ se inuenisse testatur Aloysius præfatione ad Lectorem, qui primus eum edi curauit tomo VII. de Vitis Sanctorum.

DICES: IOANNES DIACONVS, postea Romanus Pontifex, in quarto libro, quem de B. Gregorij Vitâ scripsit, dum cap. LXIII. voluminis huius mentionem facit, recensendo mirabile eiusdem sanctissimi Pontificis factum, se interpretem profitetur. Ait enim: *Sed ne solis verbis tanti Præfulis humilitas inculcari credatur, superest vt ex Græcorum relationibus à me nuper interpretatis eadem Patris humilitas viuis operibus demonstretur, in quibus videlicet ita refertur: Enarrauit nobis abbas Joannes Persa, sanctus & venerandus vir existens, de Magno Gregorio beatissimo Papâ Romano, dicens: Quoniam iui Romam ad adorandos oculos sanctorum apostolorum Petri & Pauli: & unâ dierum, cum stare in medio ciuitatis, video Papam Gregorium per me transfuturum, & cogitavi me mittere ante eum. Cum ergo appropinquasset mihi Papa, videns quia pergerem, vt mitterem me ante eum; sicut coram Deo dico, fratres, primus misit se ante me super terram: & non antè surrexit, quàm ego prior surgerem, & amplexatus me cum magnâ humilitate tribuit mihi per manum numismata tria, & iussit mihi dari casulam & necessitates meas omnes. Glorificaui ergo Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & eleemosynam, & charitatem. Quam eandem historiam inuenies hîc cap. CLI. Respondeo inueniri quidem eam eo loco, sed verbis alijs, vt duplicem interpretem liceat agnoscere.*

Verùm interpres iste non fuit IOANNES DIACONVS, sed eius præceptor, vt ipse clarè exprimit lib. II. cap. XLV. Vitæ S. Gregorij: ait enim: *Ex libro qui à Græcis ΛΕΙΜΩΝ dicitur, à Latinis verò intelligitur CAMPVS vel PRATVM, præceptor meus inter alia toto orbe iam diffamata miracula interpretatus est, mihi scribens, &c. Quare rectè in plerisque editionibus est, ex Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis; non à me, vt non rectè citatur ante Pratum spirituale editionis Coloniensis quod ex officinâ Birckmannicâ prodijt.*

ADVERTE, librum hunc hodie in CCXIX. capita dumtaxat distinctum legi, cum olim pluribus constiterit, vt testatur Photius Bibliothecæ suæ Cod. C I C. *Καὶ τὰ διηγήματα ἕξι τὴν ἴσον ἀριθμὸν ἐν πᾶσι διήσεις τῆς βιβλίου διασωμένα ἀλλ' ἐν ἑσσι καὶ εἰς δύο καὶ τεσσαράκοντα, καὶ τετρακοσίοις διπλωμένα: Narrationum adhuc non eundem seruatum numerum in omnibus libris deprehendas, cum in quibusdam ad duo & quadraginta supra trecentas sese extendant. Dixerat autem initio, quatuor & trecentis constare narrationibus.*

Cuius

Cuius varietatis duplicem rationem subiungit: Τὸ μὲν ἐνίων κεφαλαίων ἵτι διαρῆσαι τὸ ἀριθμὸς συναυξομένη. τὸ δὲ καὶ διηγημάτων ἐστίν, ὧν παρεμβήκη: *Contingit id vel ex capitum quorundam diuisione, vel certe aliorum interiectione adaucto numero.*

PROLEGOMENON XV.

Qua horum librorum auctoritas?

DE auctoritate horum librorum existimo non facilè dubituros, qui Prolegomena priora legerint, in quibus viri aliquot religione spectati, pietate illustres, doctrinâ conspicui, partem harum Vitarum vel composuère ipsi, vel è Græco in Latinam linguam transferri curauère, vti S. Martinus Dumienſis abbas; vel earum lectionem religioſis ſuis commendarunt, vti S. Benedictus, Caſſiodorus, & Gregorius Turonenſis; vel earum partem pro authenticis ſcripturis iam à multis retrò ſæculis diſertè recepère, vti Pontifex Gelafius.

Accedit quòd plerique omnes auctores nota referunt, quæ ipſi ſuis ſpectauerunt oculis, vel à fide dignis teſtibus hauferunt. Hieronymus enim, Ruffinus, Caſſianus, Palladius, Poſtumanus apud Seuerum, Theodoretus, Moſchus, Patribus illis vel annis aliquot conuixère, vel eorum loca religioſâ peregrinatione obierunt.

Iam verò Caſſiodorus diuin. Inſtit. cap. xxxii. quod commo-
nitionem continet abbatis Chalcedonij & Gerontij, congregatio-
niſque monachorum, excitat eos ad diligentem lectionem VITA-
RVM PATRVM: *Quapropter, inquit, deſideranter introite myſteria Domini, vt ſequentibus iter indicare poſſitis, quia magna verecundiæ pondus eſt, habere quod legas, & ignorare quod doceas. Et ideo futura beatitudinis memores, VITAS PATRVM, confeſſiones fidelium, paſſiones martyrum legite conſtanter.*

Enimuerò cùm ex Græcis fontibus pleraque ſint hauſta, etſi non omnino conſtet de quorundam fontium origine, qui eos tamen in Latinos alueos deduxère, fuère viri graues, & eccleſiaſticâ fulgentes dignitate, è cardineo Patrum ordine diaconi duo, Pelagius & Paſchaſius, vnus Ioannes ſubdiaconus. Qui cùm verſati fuerint in oculis Pontificis, cuius vnus eſt de fontibus aquæ viuæ, & de cisternis quæ ^{Jerem. 2.} continere non valent aquas, ferre iudicium, non video quid de eorum germanitate ſit dubitandum.

Quòd ſi alios viros graues deſideres, qui Vitarum PP. teſtimoniis uſi ſunt, præter ea quæ ſuis ſubinde locis notâtur, hæc nunc occurrunt.

1. Gratianus in Decreti i i i. parte cap. i i i. de Conſecr. cap. xvi.

citât quædam ex dictis S. Apollonij, de ieiunio quartæ & sextæ feriæ, quæ ad verbum inuenies hîc lib. II. apud Ruffin. cap. VII.

2. Burchardus lib. XIX. Decretorum, qui est de Pœnitentiâ, citât quatuor apophthegmata ex Vitis Patrum seu Verbis seniorum. Nam quod cap. LII. habet, desumptum est ex Ruffino lib. III. n. 103. quod cap. LIII. desumptum est ex eodem libro n. 131. quod cap. LIV. est desumptum ex libro eodem n. 137. quod cap. LV. desumptum est ex eodem libro num. 141.

3. Dorotheus abbas in Doctrinis quas ad fratres habuit, multa ex his libris citât. Vt Doctrinâ primâ citât quædam, quæ habentur lib. III. Ruffini n. 144. & Pelagij libello XIV. n. 16. Doctrinâ secundâ citât quod habetur apud eundem Ruffinum libro eodem n. 129. & Pelagium libello XV. n. 3. Doctrinâ quintâ citât quod habetur apud eundem Ruffinum libro eodem n. 61. & Pelagium libello XVI. num. 9. & Paschasium cap. I. n. 8. Ibidem citât de Agathone, quod habet Ruffinus lib. III. n. 161. & Pelagius libello II. num. 2. Doctrinâ sextâ citât quod habetur apud eundem Ruffinum lib. III. n. 137. & Pelagium libello IX. n. 3. Doctrinâ septimâ adducit id, quod habet Ruffinus libro III. n. 51. Pelagius libello IV. num. 59. Sed & apud eundem Dorotheum aliosque plura loca ex his libris desumpta esse notare est.

DICES Primò: Gelasius P. P. suprâ Prolegomeno I. eas tantùm Vitas eremitarum cum omni honore suscipit; quas scripsit B. Hieronymus: at multæ aliæ his immixtæ sunt, quarum constat B. Hieronymum non esse auctorem. Respondeo, eum quidem disertè recipere Vitas à B. Hieronymo conscriptas, sed non ideò reijcere alias. Imò videri possit Gelasius existimasse Hieronymum plures Vitas scripsisse, præterquam Pauli, Antonij, Hilarionis, quarum disertè meminit, quasque suscipit tamquam authenticas scriptas à B. Hieronymo. Nam cum addit: *Et omnium eremitarum*, hunc librum Vitarum Patrum respicere videtur, qui Hieronymi esse iam tunc vulgò ferebatur. Quod intelligo maximè de secundo libro, quem etiam apud Græcos Hieronymi nomine circumferri, iam suprâ monui Prolegomeno IV. §. VIII.

Nec mirum quòd Gelasius secundi libri auctorem existimauerit S. Hieronymum, (licet alius nunc eius auctor vel ipso attestante Hieronymo agnoscat) cum etiam Vitæ S. Antonij auctorem faciat S. Hieronymum, quam tamen ab Athanasio Græcè conscriptam, ab Euagrio Antiocheno Latinitati donatam certò nunc constat. Vide dicenda ad Vitam S. Antonij in Præludiis, Notatione 4.

DICES Secundò contra auctoritatem libri secundi auctore Ruffino: B. Hieronymus epistolâ ad Cresiphontem contra Pelagianos, graui-

grauiter in Ruffinum inuehitur, quòd Origenistas quosdam Vitis istis inferuerit. quem locum expressum habes suprà Prolegomeno iv. §. x. Theophilus quoque scribens ad Epiphanium, dum ecclesiæ præsidet Alexandrinæ, in epistolâ LXVII. apud Hieronymum gloriatur, quòd *Ecclesia Christi egredientes de cauernis suis Origenis colubros Euangelico ense truncauit, & secundum Nitria monachorum agmen contagione pestiferâ liberauit.* & infra: *Didici, ait, quòd calumniatores veræ fidei Ammonius, Eusebius, & Euthymius nouo pro heresi furore bacchantes Constantinopolim nauigarint.* De quâ re certum facit Hieronymum Epiphanius epistolâ LXIII. & Theophilus ipse Alexandrinus epistolâ LXIX. & LXXII. ipseque pro re tam feliciter confectâ Theophilo gratulatur epistolis LXX. LXXI. Et epistolâ LXI. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolymitani prope finem, agens de Ioannis epistolâ: *Iste, ait, Isidorus, qui in calum tuis laudibus tollitur, id ipsum infamatur Alexandria, quòd tu Ierosolymis.* Atqui quatuor hi Ammonius, Eusebius, Euthymius, & Isidorus hoc libro occurrunt.

Respondeo, eam partem, vbi Origenistas illos indicio B. Hieronymi detegemus, minimam harum Vitarum esse. Et potuerint ijdem certo tempore Origenis errore fuisse infecti, pòst tamen resipuisse: maxime cum eorum quidam in Græcorum Menæis compareant, & ab aliis viris sanctis fuerint laudati.

Equidem in libello Acacij, apud Photium Cod. CLIX. aduersus Chrysoftomum Synodo ad Quercum habitæ oblato, secundum hunc articulum inuenio: *Quòd B. Epiphanius propter Origenistas Ammonium, Euthymium* (non ritè apud Baronium, vertente Federico Metio, ex corrupto, vt apparet, codice, *Eutychium*) *Eusebium, & Heraclidem, & Palladium noluit cum Chrysoftomo communicare.* Meminit autem Hieronymus epistolâ illâ ad Ctesiphontem *Ammonij & Eusebij*, quos Origenistas fuisse asserit. Vt igitur ex Synodo illâ discimus, eos non caruisse suspicione Origeniani erroris; ita pariter docemur, non omnino liquidam fuisse suspensionem, si Chrysoftomus vir utiq; doctissimus atque sanctissimus cum ijs communicauerit.

Nec omnino sine auctore dixi, potuisse monachos, antè Origenistas, pòst resipuisse. Audi Sozomenum lib. VIII. cap. XVII.

Εἰν ταῦτα δὲ συνελθὼν Θεόφιλος ἅμα τοῖς ἄλλοις Ἐπισκόποις, καὶ μὴ τῶν Ὀρθόδοξων βιβλίων οὐδὲν ἐπεμνημόνευσε. τοὺς δὲ ἀπὸ Σκήτης μοναχοὺς εἰς μέτανοιαν ἐκάλεε, μὴτε μνησικακεῖν, μὴτε κακῶς ποιεῖν ὑποχόμενοι. Ἐπιβόωνται δὲ τοῖς συγγνώμῳ αὐτῶν τῶν Θεοφίλου ἀποστασίων, καὶ ἀποστοιμιῶν τῶν σμύροδον ἰκετεύειν ὑπὲρ αὐτῶν, ἄρα χθέντες ὁ μοναχοὶ καὶ τῆτο χελεύει ποιεῖν νομίσαντες πολλῶν Ἐπισκόπων ἀποκαθημένων τῆτο δὴ τὸ σμύρτες αὐτοῖς λέγειν. καὶ ἀδικῶνται συγχώρησον ἔφαμην. Θεοφίλου δὲ ἐτοίμως ἀπεισά-

μύρου, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτοῖς ἀποδόντων, διελύθη τῶν πρὸς Σκήπτου ἀδικημάτων ἡ Ἰξέτας, ὡπερ οἶμαί ἐκ αὐτῆς σωθέν, εἰ συμπαρήσαν τοῖς ἄλλοις μοναχοῖς Δίοσκορος τε καὶ Ἀμμώνιος. ὁ μὲν γὰρ ἦδη πρῶτον τελευτήσας, ἐτάφη ἐν τῇ Μωκίστῃ μάρτυρος ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ. Ἀμμώνιος δὲ ἐναγχατῆς σιωδῶδου πρῶτος ἀσκητικῆς, ἐμαλακίῳ τὸ σῶμα. περαιωθεὶς δὲ εἰς Δρυῶν, χαλεπώτερον ὑπὸ τῆς νόσου διετέθη. καὶ μετ' ἐπὶ πολὺν χρόνον βίον, καὶ πρὸς τῶν πλησίον μοναχῶν, εἴτα δὴ κεῖται, λαμπρῶς ἠξιώθη ταφῆς. ὁ δὲ Θεόφιλος ὡς ἐπύθετο, λέγει αὐτῷ δακρύσσει καὶ εἰς πάντας εἰπεῖν, ὡς εἶδες εἶναι τὸν κατ' αὐτὸν μοναχὸς οἶον Ἀμμώνιος, εἰ καὶ αὐτὸς ταραχῆς αὐτῷ ἐχρεῖτο: Hoc loco Theophilus unà cum ceteris episcopis conveniens, de libris Origenis nullam quidem mentionem fecit: sed Scetenses istos monachos ad pœnitentiam inuitavit, pollicitus se neque iniuria accepta fore memorem, neq; mali quidquam esse facturum. Cum igitur suis clamoribus illos urgerent fautores Theophili, ut veniam peterent, & interim simularent synodum pro ipsis supplicare: monachi perturbati, atque hoc planè fieri oportere rati, multis episcopis præsidentibus, illud scilicet, quod ipsis dicere sollemne est, Etiam si iniuriam fecerimus, ignosce, inquit. Theophilo igitur illos promptè in gratiam simul & in communionem recipiente, soluta est cognitio, quæ aduersus Scetenses istos instituta fuerat: quod opinor non ita successisset, si unà cum reliquis monachis Dioscorus & Ammonius adfuissent. Nam Dioscorus iam antea mortuus, in templo Mocij martyris est sepultus. Ammonius autem modo cum synodus conuocaretur, corpore languere cœpit: & postquam ad Quercum traiecisset, morbo grauius correptus fuit, ac non multo post finiuit vitam, & apud vicinos monachos, ubi etiam iacet, splendidam sepulturam sortitus fuit. Theophilus tandem ubi id intellexisset, illa crymasse fertur, ac dixisse, Quòd inter uniuersos monachos suos talis non esset, qualis fuisset Ammonius, etiam si ipsi turbarum extitisset auctor. Vnde discimus res horum monachorum planè perplexas fuisse. Sanè Georgius Alexandrin. in Vitâ Chrysofomi ait Ammonium & Dioscorum vitâ functos splendide sepultos, & miraculis claruisse.

Quidquid sit, maneat inconcussum D. Hieronymi testimonium, & eius monitione cautiùs horum paucorum dicta excipiamus. Quanquam nihil in his occurrit, quod sinistrè sonet, exceptâ vnâ fortè Euagrij sententiâ de impassibilitate, cui suo loco opportunum antidotum apposuimus.

Christophorus Castrius noster ita huic ex Hieronymo testimonio satisfieri posse censebat, vt ex Hispaniâ ad me scripsit. Primùm, inquit, præmittendum est, Theophili Alexandrini, & Epiphaniij Cyprij tempore motam fuisse quæstionem de Dei naturâ, utrùm esset spiritualis, an membris corporeis constans. Nam simpliciores & præcipuè monachi corporeum esse censebant. Vnde & hæretici Anthropomor-
 phitæ

phitæ dicti sunt: & hi quidem auersabantur Origenem, quòd Deum spiritum esse doceret: sapientiores autem, vt omnes Catholici, spiritum esse prædicabant. Quare quòd hac in re cum Origene sentirent, simplices illi tamquam Origenistas, hanc solam ob caussam exosos habebant. Hinc factum, vt sanctum Epiphanium in omnibus Catholicè sentientem Theophilus Alexandriae episcopus Anthropomorphitarum hæresis insinularit, vt referunt Socrates lib. vi. cap. ix. Sozomenus lib. viii. cap. xiv. & Nicephorus lib. xiii. cap. xii. vt etiam Ioannes Ierosolymitanus Epiphanio, vt ait Hieronymus epistolâ lxi. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolymitani: imò Rufinus eandem hæresim obiecit Hieronymo, Inuectiu. lib. i.

Contrà verò, qui Origeni infensiores erant, eos qui eius lectioni vacabant, Catholicos alioquin, de hæresibus Origenis accusabant, vt Epiphanius Theophilum, & deinceps Chrysostomum, & monachos qui cum illis communicabant. Atque de hac re nonnihil insinuat D. Hieronymus in epistolâ lxxii. ad Theophilum aduersum Ioannem Ierosolymitanum: in epistolâ quoque lxxviii. & lxxx. ad Theophilum, dum illi dicit: *Ostendisti, quòd hucusque taciturnitas dispensatio fuit, non consensus: liberè enim Reuerentiæ tuæ loquor. Dolebamus te nimium esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula, gestiebamus in interitum perditorum.* Sanè suspitioni dederat occasionem, quòd Origeni consentiret, & ipse esset Origenista. Hoc prætextu Origenistarum, eadem quâ Chrysostomum simulatione, quatuor monachos Longos montis Nitriæ, quòd ab eo recessissent, quòd eius mores non probarent, insectatus est, etiam coacto exercitu Anthropomorphitarum, in quibus erat monachorum phalanx non parua zelo percita. quos tamen fugientes excepit Ioannes Chrysostomus & defendit, monito etiam Innocentio I. Pontifice, qui increpauit Theophilum, & ille tandem poenitentia ductus, monachos illos Longos sibi reconciliauit tamquam fideles & probos. Scribunt hanc historiam fusissimè omnes historici Græci, Georgius Alexandrinus archiepiscopus in Vita S. Chrysostomi, Palladius in Dialogo, Socrates, Sozomenus, Simeon Metaphrastes, Leo Imperator in Oratione, Cassiodorus, Sulpitius, Isidorus Pelusiota, Nicephorus, quorum testimonia referre non vacat. Hi omnes commendabant monachos illos, quos hæreticos putauit Hieronymus à Theophilo deceptus. Hactenus Castrius noster. de quâ totâ historiâ vide Baronium tomo v. anno Christi cccc.

DICES tertio contra auctoritatem libri quarti, auctore Cassiano: In decreto distinct. xv. Cassiani opuscula censentur inter apocrypha.

Respondeo cum Aloysio Lipomano to. viii. de Vitis Sanctorum, Romæ edito anno M. D. LX. Præfatione ante Excerpta ex Cassiano,

tan-

tantum prohibita esse ob vnam potissimum Collationem tertiam ab-
batis Cheremonis de protectione Dei; quod ex B. Prospero colligere
est libello contra Collatorem, in quo hominem hunc notat de gratia
Dei & libero arbitrio quaedam temerarie ac contra sanctæ Ecclesiæ
definitiones sentientem, locum iam citatum adducens. Cuius etiam
sententiæ fuisse videtur Ioannes Trithemius. Quod ut quis credat fa-
cilius, adduci is potest præclarorum virorum auctoritate, miræ cum
eruditionis tum sanctitatis, qui Cassiani opera & legerunt intrepidè,
& ad suorum scriptorum fidem confirmandam adduxerunt in me-
dium, atque suis etiam discipulis legenda mandauerunt. Ex his fuere
D. Benedictus, Cassiodorus, Climacus, Bernardus, B. Dominicus,
D. Thomas Aquinas, aliique quos in Elogiis dedimus.

Adde quod in his sanctorum Vitis non de ecclesiasticis dogmati-
bus fiat disputatio, sed de iustorum moribus, conuersatione & exem-
plis tantum agatur. Igitur, quâ in parte bonus est, admittus fuit; in quâ
malus (ea autem est supradicta Collatio de protectione Dei) reiectus
est. Sic & de Origenis libris fecisse videtur sancta mater Ecclesia. Nam
explosis *τῶν ἀρχῶν* & aliis nonnullis eiusdem opusculis, cetera sine of-
fensione legi videmus, & audimus, & (quod magis mirere) contra hæ-
reticorum insanias adducere non veremur. Ita Lipomanus.

Simile non absimili in re iudicium iam olim fuit Theophili Alex-
andrini episcopi, de quo apud Socratem lib. vi. cap. xv. *Ἡ ἕξισε δὲ τὸ
καὶ αὐτὸ μίσθ, τὸ αὐτὸ αὐτὸν μηδὲν ὑποσειλάμνον, τὰ δὲ εὐχρόους ἀπειθῶν
βιβλία. ἐρωτηθεὶς οὖν ὑπὸ τῶν πατρῶν ἀπεκρίθη, ταῦτα ἀσπάζεσθαι πάλιν, ταῦτα
ἀπεκρίνατο. τὰ δὲ εὐχρόους ἔοικε βιβλία λειμῶνι πρῶτων θύττων. εἰ πῦν ἐν αὐτοῖς
ἐφάρα καλόν, ἔτ' ὄρεσσομαι· εἰ δέ τι, μοι ἀκαρπώδες φθυσίη, τῆς ὡς κεντοῦν
ὑπερβαίνω: Odium contra illum inde etiam creuit, quod libros Origenis
studiosè legere non vereretur. Rogatus igitur à quodam, cur libros, quos
condemnauerat, de integro amplexaretur? Respondit, libros Origenis si-
miles esse prato omnibus florum generibus referto. Idcirco, inquit, si quid
reperio in illis boni, illud decerpo; sin spinosi quidquam, hoc utpote aculeis
pungens, missum facio.*

Nec aliter iudicauit D. Hieronymus epistolâ lxxvi. ad Tranquil-
lum scribens: *Quia mea paruitatis queris sententiam, utrum secundum
fratrem Faustinum penitus respiciendus sit (Origenes) an secundum quos-
dam legendus ex parte: ego Origenem propter eruditionem sic interdum
legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apol-
linarium, & nonnullos ecclesiasticos Scriptores, Græcos pariter & Latinos,
ut bona eorum diligamus, vitemusq; contraria, iuxta Apostolum dicen-
tem: Omnia probate, quod bonum est tenete. Ceterum qui vel in amorem
eius nimium, vel in odium stomachi sui prauitate ducuntur, videntur mihi
illi*

illi maledicto prophético subiaceret: Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum; qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum. Nec enim propter doctrinam eius praua suscipienda sunt dogmata; nec propter dogmatum prauitatem, si quos commentarios in Scripturas sanctas utiles edidit, penitus respuendi sunt. qui in fine hæc subiungit: Quòd si contentiosum inter se amatores eius & obrectatores funem duxerint, ut nihil medium appetant, nec seruent modum; sed totum aut probent, aut improbent; libentius piam rusticitatem, quàm doctam blasphemiam eligam.

DICES quartò contra auctoritatem libri octauæ, auctore Palladio: Palladius hic Origenista fuit. Respondet Aloysius Lipomanus tomo III. de Vitis Sanctorum: Quòd is fuerit Origenista necne, ad propositum, quo hic liber scriptus est, parum facit. Nam non dogmata fidei in eo, sed sanctorum Vitæ describuntur, & (vt de Eusebio Cæsariensi episcopo, qui & ipse Origenis fautor fuit, ait B. Papa Gelasius) *Propter rerum singularem notitiam, quæ ad instructionem pertinet, non videtur reuendus*, præsertim cum (vt ingenij nostri imbecillitas videre potuit) nihil hîc non pium, non Christianam redolens puritatem legatur. Approbamus igitur opus, scriptorem autem Dei iudicio, coram quo ille stat, reseruamus. Nam dubia pro certis asserere, nimis temerarium nobis videtur.

DICES quintò cum eodem Aloysio suprâ contra eundem librum: Verùm aliud quoddam in hoc opere sese offert, quod nos magis sollicitos reddit. Diuus Hieronymus, cuius in Ecclesiâ tanta est auctoritas, quantam omnes scimus, in epistolâ quam ad Ctesiphontem scribit, suggillans Euagrium Ponticum (*imò, Ruffinum, vt Prolegom. IV. §. x. docui*) Hyperboritam, qui librum scripsit quasi de monachis, obiicit ei, multos in eo libro enumeratos, qui numquam fuerint, & quos fuisse scribit Origenistas, & ab episcopis damnatos asserit; volensque apertius, qui hi essent, indicare, subiungit: *Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque & Isidorum, & multos alios, quos enumerare tedium est.* At hi sex, quorum in mentionem incidimus, etiam in hoc Palladij opere, interseruntur, eorumque Vitæ accuratè descriptæ reperiuntur. Quid igitur ad hæc dicemus? suscipiemusne viros, qui à tanto Patre de hæresi damnati affirmantur? Respondet idem Aloysius: Hæremus certè hoc in loco, Lector candidissime. Etsi illud respondere possumus, librum dumtaxat Euagrii (*imò Ruffini, vt iam dixi,*) non autem Palladij per D. Hieronymum fuisse damnatum. Aut illos profectò eosdem non esse, qui & ab Euagrio & à Palladio commemorantur, sed omnino alios. Contigit enim (teste ipso etiâ D. Hieronymo & Genadio de viris Illustribus) complures sanctos Patres, necnon monachos

chos & anachoretas, eiusdem fuisse nominis, vt in plurimis Macariis, Paulis, Ioannibus, Isidoris, Euagriis videre licet.

At si hæc responsio tibi non satisfacit, nihil nobis dicendum superest, nisi vt his sex dimissis alios legere ne graueris. Longè enim absit, vt nos, qui toto vitæ nostræ tempore contra hæreticos desudauimus, velimus nunc hæreticos homines in Ecclesiam introducere.

Quamquam si ex prædictis sex viris nonnulli D. Antonij discipuli fuerunt, si aliqui D. Basilij, & Gregorij Nazianzeni alumni, si summâ omnes vitæ honestate præditi, & diuinis charismatibus insigniti, si miraculis clari, & optimo fine consummati, vix adduci possumus, vt credamus hos illos esse, quos D. Hieronymus hærescos à Patribus damnatos asserit, & non prorsus alios.

Ego vt quod sentio liberè fatear, postquam librum hunc Palladij ad Lausum à sanctissimo pariterque doctissimo viro, Ecclesiæ columnâ, Ioanne Damasceno, in sermone illo aureo, *Defunctos viuorum beneficiis iuuari*, inscripto, tantopere commendatum vidi, absque vllò conscientiae scrupulo totum opus bisterque perlegi, eaque lectione, cum mirificè sum delectatus, tum verò flagranti quodam cælestium rerum desiderio totus exarsi. Tu tamen, quod probabilius, & tibi tutius videtur, sequere.

Hactenus doctissimus & grauissimus vir Aloysius, qui Concilio Tridentino cum aliis duobus collegis (vt ipse exprimit epistolâ dedicatoriâ secundi tomi, Venetiis impressi M. D. LIII. de Vitis Sanctorum, ad Iulium Papam III.) præfuit.

DICES sextò, contra Vitas omnes in genere, Epistola Hadriani I. Papæ ad Carolum Regem, quâ confutat oppugnantes secundam Synodum Nicænam, cap. xvii. in Actione v. hoc oppugnantium argumentum citat: *Quòd illi libri, Vita Patrum, quorum auctores ignorantur, non prorsus idonei sint ad testimonia danda, & ad hæc, quæ in contentionem veniunt, confirmanda.* Respondet Hadrianus Papa: *Vita Patrum sine probabilibus auctoribus minimè in Ecclesiâ leguntur. Nam ab orthodoxis titulatur & suscipiuntur, & leguntur. Magis enim passiones sanctorum Martyrum sacri canones censuerunt, vt liceat eas etiam in Ecclesiâ legi, cum anniuersarij dies eorum celebrantur.* Aliud igitur est ita authenticum esse, vt in Ecclesiâ legatur, aliud vt à Catholicis recipiatur & legatur. Quamquam non tam ibi Pontifex agat de his Vitis Patrum eremitarum, quàm de omnium aliorum Patrum Vitis, quæ sine probati auctoris nomine non facillè recipiebantur in Ecclesiæ lectiones.

DICES septimò, Melchior Canus libro ii. cap. vi. de locis Theologicis, acer cum primis librorum censor, Gelasij testimonio eorum impudentiam retundit, qui harum rerum auctorem B. Hieronymum peruul-

peruulgant, quas nemo nisi rudis & elinguis ederet. Respon-
deo: Nec nos B. Hieronymo Vitas eas omnes arrogamus; & plerasq;
rudiore filo textas, si Stridonensia multitia inspiciantur, non diffi-
temur. Si Canus plura voluit, nobis D. Benedicti, Cassiodori, Grego-
rij Turonensis, aliorumque auctoritas potior.

DICES octauò, Galenus Westcapellius Catech. ccxv. librum ficti-
tium vocat, qui inscribitur, nescit quâ Grammaticâ, Vitaspatrum.
Respondeo, Non vult Galenus librum hunc ita fictitium, quasi om-
nino fictus sit; sed tantùm ita vocat ratione D. Hieronymi, cuius titu-
lum præfert, cùm eius non sit, sed fictitio & adscitio eius nomine
venditetur.

PROLEGOMENON XVI.

Quæ horum librorum utilitas?

Ex his fontibus suos Benedictus, Cassiodorus, Martinus Du-
mienfis, Dominicus, aliique religiosæ familiæ ductores ir-
rigauère hortulos. Sed illustre, quod de Antonij Vitâ in
Occidentem illatâ narrat D. Augustinus, cùm duo Agentes
in rebus, relictis sponsis, vitam elegerunt solitariam, quod & hîc legisse
non erit inutile: *Ortus est sermo, ipso (Potitiano) narrante de Antonio*
Ægyptio monacho, cuius nomen excellenter clarebat apud seruos tuos, nos
autem vsque in illam horam latebat. Quod ille ubi comperit, immoratus
est in eo sermone, insinuans tantum virum ignorantibus, & admirans eam-
dem nostram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recenti me-
moriâ, & propè nostris temporibus testatissima mirabilia tua in fide rectâ
& Catholicâ ecclesiâ. Omnes mirabamur: & nos, quia tam magna erant;
& ille, quia inaudita nobis erant.

Lib. 8. C6-
fess. cap. 6.

Inde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges & mores sua-
ueolentia tua, & vbera deserta eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat
monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra urbis mœnia sub
Ambrosio nutritore, & non noueramus. Pertendebat ille, & loquebatur
adhuc, & nos intenti tacebamus.

Varia mo-
nasteria
tẽpore Au-
gustini.
Monaste-
rium Me-
diolani ab
Ambr. in-
stitutum.

Vnde incidit, ut diceret, nescio quando se & tres alios contubernales suos,
nimirum apud Treuiros, cùm Imperator pomeridiano Circensium specta-
culo teneretur, exisse deambulatum in hortos muris contiguos, at que illic ut
fortè combinati spatiabantur, vnum secum seorsum, & alios duos itidem
seorsum, pariterque digressos: sed illos vagabundos irruisse in quamdam ca-
sam, ubi habitabant quidam serui tui spiritu pauperes, qualium est regnum
celorum, & inuenisse ibi codicem in quo scripta erat Vita sancti Antonij.
Quam legere cœpit vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legendum

Matth. 5.

E medi-

meditari arripere talem vitam, & relictâ militiâ seculari seruire tibi. Erat autem ex eis quos dicunt Agentes in rebus.

Tunc subito repletus amore sancto, & sobrio pudore iratus ita sibi, coniecit oculos in amicū, & ait illi: Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris quò ambimus peruenire? quid querimus? cuius rei causâ militamus? Maior ne esse poterit spes nostra in palatio, quàm ut amici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile plenumq; periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? & quamdiu istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turgidus parturitione nouæ vitæ, reddidit oculos paginis, & legebat, & mutabatur intus, ubi tu videbas, & exuebatur mundo mens eius, ut mox apparuit. Namque dum legit & voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando & discreuit, decreuitq; meliora; iamque tuus ait amico suo: Ego iam abrui me ab illâ spe nostrâ, & Deo seruire statui, & hoc ex horâ hac in hoc loco aggredior: te si piget imitari, noli aduersari. Respondit ille, adherere se socio tantæ mercedis, tantæq; militiæ. Et ambo iam tui adificabant turrim, sumptu idoneo relinquendi omnia sua, & sequendi te.

Tum Potitianus & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, querentes eos, deueniunt in eundem locum, & inuenientes admonuerunt ut rediret, quoniam declinasset dies. At illi narrato placito & proposito suo, quoquo modo in eis talis voluntas orta esset atque firmata, petiuerunt, ne sibi molesti essent si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pristinis, fleuerunt se tamen, ut dicebat, atque illis pie congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum, & trahentes cor in terrâ, abierunt in palatium. Illi autem affigentes cor celo, manserunt in casâ. Et ambo habebant sponsas. quæ posteaquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem tibi. Narrabat hæc Potitianus.

Lib. 8. C6.
foll. cap. 7.

Quæ quidem lectio uti Agentibus in rebus profuit, ita hæc repetita narratio Augustini animum ad meliora stimulauit. subdit enim: Tu autem, Domine, inter verba eius retorquebas me ad meipsum, auferens me à dorso meo ubi me posueram, dum nollem me attendere, & constituebas me ante faciem meam, ut viderem quàm turpis essem, quàm distortus & sordidus, maculosus & ulcerosus: & videbam & horrebam, & quò à me fugerem non erat. Et si conabar à me auertere aspectum, narrabat ille quod narrabat, & tu me rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos meos, ut inuenirem iniquitatem meam & odissem. Noueram eam, sed dissimulabam, & coniuuebam, & obliuiscabar. Tunc verò quanto ardentius amabam illos de quibus audiebam salubres affectus, quod se totos tibi sanandos dederant, tanto execrabilius me comparatum eis oderam.

Sed iam antè vrbi innotuerat Antonij Vita, felici Athanasij Romam appulsi, qui eiusdem adhuc viuentis notitiam & præclara dicta facta-

factaque Romanis exposuit. quod vitæ genus ad omnes euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobilissimæ Romanæ feminæ consecrari cœperunt. Tradit enim hæc de his S. Hieronymus:

Nulla eo tempore nobilium feminarum nouerat Romæ propositum monachorum; nec audebat propter rei nouitatem, ignominiosum (ut tunc putabatur) & vile in populis nomen assumere. Hæc (Marcella) ab Alexandrinis prius sacerdotibus, Papaq; Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianae hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis sue portum, Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc uiuentis, monasteriorumque in Thebaide Pachomij, & virginum ac uiduarum didicit disciplinam; nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat.

Hier. ad
Princip.
epist. 16.

Hæc illa Occidentis felicia germina vel ab vno ex Oriente delato femine propagata. Fulgentius quoque in Meridie constitutus Vitas Patrum legens, ad eorum imitationem exarsit, ut habetur Vitæ eius cap. XII. *B. Fulgentius Ægyptiorum monachorum VITAS admirabiles legens, Institutionum simul atque Collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit, duabus videlicet ex causis; ut vel ibi deposito nomine abbatis, sub regulâ uiueret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur.* Sed & Moschus in

Mosch.
cap. 212.

Oriente constitutus refert, senem quemdam, qui prope loca Iordanis moratus fuerat, lecto exemplo de patientiâ senis (quod habetur in Pelagio libello xvi. num. 13.) qui latrones insecutus etiam marsupium offerebat, quod auferre neglexerant, ad eiusdem facti æmulationem fuisse incitatum; additque: *Delectabatur senex ille eâ (Vitarum Patrum) potissimum lectione, ita ut esset illi semper in ore, & in corde, unde & ex eâ maximum virtutis fructum acquisiuit.*

PROLEGOMENON XVII.

De variis horum librorum editionibus Latinis.

ON hîc agimus de octauo, nono & decimo libro, qui hac tantum editione nunc Vitis Patrum accedunt; sed de reliquis, qui plerique omnes in vulgatis Patrum Vitis locum obtinuere.

Editionum, quas quidem nancisci licuit, hunc habet indiculum.

Prima editio, in folio, absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis, typis valdè informibus. quæ ita inchoatur: *Incipit præfatio.*

Secunda, in folio, absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis. cuius initium: *Incipit prologus.*

Et 2

Tertia,

Tertia, in folio, absque librì inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis. quæ incipit: *Prologus in fructuosum.*

Quarta, Norimbergensis in folio maximo, per Antonium Coburger, anno M. CD. LXXVIII.

Quinta, Norimbergensis in folio minore, per Antonium Coburger, anno M. CD. LXXXIII.

Sexta, Germanica, vt videtur, in folio, incerto loco & typographo, anno M. CD. LXXXIII.

Septima, Veneta in quarto, per Octauianum Scotum Modoëtiensem, anno M. CD. LXXXIII.

Octaua, Germanica, vt videtur, incerto loco & typographo, in folio, anno M. CD. LXXXV.

Nona, Lugdunensis in quarto, per Nicolaum Wolff de Lutreâ, & venumdatur à Iacobo Huguetano, anno M. D. II.

Decima, Lugdunensis in quarto, per Iannot de Campis, anno M. D. VII.

Vndecima, Veneta in quarto, per Bonetum Locatellum, anno M. D. VIII.

Duodecima, Lugdunensis in quarto, per Stephanum Balam, anno M. D. IX.

Decimatertia, Lugdunensis in quarto, per Iacobum Sachon, anno M. D. XII.

Decimaquarta, Veneta in quarto, apud Nicolaum de Francofurtiâ, anno M. D. XII.

Decimaquinta, Lugdunensis in quarto, per Iacobum Mijt, anno M. D. XV.

Decimasexta, Lugdunensis, eadem formâ, per Iacobum Marschal, anno M. D. XX.

Decimasextima, Lugdunensis, eadem formâ, per Antonium Vincentium, anno M. D. XXXVI.

Decimaoctaua, Coloniensis, in folio, per Gasparem Gennepeum, anno M. D. XLVII.

Decimanona, Coloniensis in folio, per eundem, an. M. D. XLVIII. nisi hæc eadem sit cum priore, mutato tantùm titulo & anno, vt indicabo Prolegomeno xx.

Vigesima, Complutensis in quarto, apud Ioannem Gratianum, anno M. D. XCVI.

Triplicem autem inter has editiones varietatem inuenio, quam distinctis Prolegomenis ob oculos statuam, vt appareat, quid quisque varians editor in suâ adornandâ Spartâ præstiterit, & ne quis turbetur, si à variis variè has Vitas citatas inueniat.

PROLEGOMENON XVIII.

De primâ omnium, quod sciam, editione Latinâ.

PRIMA omnium, quod sciam, EDITIO, est in folio, absque libri inscriptione seu titulo, absque typographi nomine, loco, & anno editionis; typis planè rudibus: quæ omnia arguunt, librum hunc editum in ipsâ typographiæ infantia, cum plerumque omnia illa præmissa omitti solebant, & nondum elegantiorum typorum usus esset.

Initium libri sic habet: *Incipit præfatio beati Hieronymi presbyteri, in primum librum de Vitâ sanctorum Patrum.* Deinde: *Benedictus Deus, &c.* Desinit totus liber in Marino monacho, cuius initium est: *Erat quidam secularis. finis: ubi usque modo Christus orationibus sanctæ Virginis multa facit mirabilia, ad laudem & gloriam nominis sui, qui cum Patre, &c.*

Constat autem hæc editio omnino v. libris.

Primus liber incipit à Prologo (qui B. Hieronymo tribuitur, uti & totus is liber) *Benedictus Deus, &c.* Deinde à Vitâ S. Ioannis abbatis: *Primum igitur tamquam verum fundamentum.* Finit hic liber in septem periculis itineris: quod caput ita inchoatur: *In aliis quoque quamplurimis locis. clauditur: qui nos de tantis periculis liberavit, & tanta in nobis ostendit mirabilia, ipsi gloria in secula seculorum, Amen.*

Secundus liber incipit à Prologo: *Verè mundum quis dubitet meritis stare Sanctorum, &c.* Inde sequitur dictum primum, *Quidam sanctorum Patrum seniorum, interrogantibus se monachis de causâ abstinentiæ, &c.* Finit in dicto Syncleticæ de infirmitate: *quia interiori homini nostro sanitas inde crescit.*

Tertius liber incipit à Prologo Palladij episcopi: *Multa quidem & varia diuersis temporibus à diuersis conscripta, &c.* inde sequitur caput primum, *Cum primùm ad Alexandriam perrexissem, &c.* secundum caput: *Beatus autem Isidorus, &c.* Finit in dicto abbatis Sisoij: *Ignosce mi frater, quia nondum factus sum monachus.* Inde subnectitur velut appendix narratio quadam de sancto Macario, quæ est de dæmone noctu ad ostium cellulæ eius pulsante: cuius initium est: *Confirmatum est nobis de eo ab his, qui de ore eius audierunt, &c.* finis: *& accedentium ad altare vel indignitas eum, vel merita non laterent.*

Quartus liber ita inchoatur: *Incipit argumentum in librum quartum de verbis & exemplis S. S. Patrum eremitarum, cuius principium Pelagius S. R. E. diaconus, extrema verò Joannes subdiaconus de Græco transtulit in Latinum, ad instructionem vitæ monachorum.* Sequitur:

Cum omnis prefatio textum opportunè præueniens, &c. vbi dicitur liber hic diuisus in decem & nouem partes. Prima autem pars est De profectu monachi. incipit: Ad profectum conuersationis quidã frater peruenire cupiens. Decima nona & vltima pars, Exempla monastica conuersationis. incipit: Duo quidam Patres rogauerunt Deum. finit: sic erit & anima. additur: Finitur liber quartus Vitas patrum. inde subnectitur: Hæc sunt verba septem qua misit abbas Moyses abbati Pastori, in quibus continetur consummata virtus & perfectio monachi. Primum est, Quia debet homo quasi mortuus esse. Septimum est, Interrogat eum iterum frater, dicens: Ecce homo cedit seruum suum. finit: modico tempore est labor, & in sempiternum est requies.

Quintus liber inchoatur: *Incipit Prologus in quintum librum Vitas patrum. Initium Prologi est: Licet ab exordio conscriptionis nostræ. deinde: Incipit liber quintus de conuersatione & institutione sanctorum Patrum. Initium textus est: Replicans senex quidam beneficia per humanitatem Christi nobis exhibita. finis textus est: at ille cognouit quia iusta sunt iudicia Dei. inde subiungitur: De S. Marino monacho, incipiendo: Erat quidam secularis. finit: vbi vsque modo Christus orationibus sanctæ Virginis multa facit mirabilia, ad laudem & gloriam nominis sui, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat Deus per omnia secula saculorum, Amen.*

Atque vt aliquid de tempore huius editionis inuestigem, hoc certò affirmare posse videor, editum hunc librum saltem ante annum LXXI. post M. CD. Nam Dionysius Carthusianus De quatuor nouissimis artic. 52. narrat historiam Macarij de cranio sacerdotis gentilis inuento, eamque citat ex libro iv. Vitarum Patrum, quæ in hac primâ editione libro iv. habetur. Obiit autem ipse, teste Trithemio in Catalogo illustrium virorum, eo ipso anno. Imò & ante ann. LXXI. post M. CCCC. editionem eam curatam, colligere est ex M S. Cortracensi monasterij Sion. qui liber verbotenus cum impresso hoc conuenit, vt appareat ex eo exscriptum. In eius autem M S. fine habetur: *Completus in domo sororum beatæ Catharinæ de monte Sinai vulgariter nuncupato De Sion in Curtraco, anno Domini M. CCCC. LXXI. mensis Nouembris die XVII. ipso festo beati Niniani episcopi & confessoris.*

Atque hæc prima editio, eâ formâ & ordine quo eam descripsi, tertio typis fuit submissa, quas omnes tres editiones primo loco suggerit catalogus editionum iam Prolegomeno xvii. datus. Posteriores tamen duæ editiones summaria capitum adiecêre & interseruêre, quæ in harum trium primâ omnium desiderantur.

PROLEGOMENON XIX.

De secundâ editione Latinâ qua à primâ variat.

SECUNDA EDITIO (nescio an planè secunda, certè ea, quæ à primâ variat) est Norimbergensis anno M. CD. LXXVIII. quæ ita in fine habet: *Anno Christi natiuitatis M. C D. LXXVIII. Nonas verò Maij, ob beatorum Patrum profectum Vitam eremitarum degentium, gesta quorum haud immeritò memoriter sunt commendanda, Opus (Vita patrum appellatum) insigne à quamplurimis excerptum codicibus, per sacrarum Scripturarum viros admodum peritissimos ornatum, in oppido Norimbergensi per Antonium Coburger oppidi præfati incolam, quàm comptè impressum, finit feliciter.*

Nulla quoque huic editioni præfigitur inscriptio seu titulus, sed initium sumitur à præfatione, quâ ille, qui primus ordinem primæ editionis immutauit, facti sui rationem reddit. Ait igitur:

Ne occasione stili in hoc opere obseruati, quisquam legentium aut audientium offendiculum patiatur, quia non per omnia procedit, uti antea huius materiæ exemplaria perspexit, facillè veniam dabit, postquam multorum diuersitatem confusam intuetur.

Eapropter idipsum in quatuor partes diuisas differentesq, distinxi, in cuius primâ collegi in vnum historialia. In parte secundâ libellos & doctrinalia. In parte tertiâ de regulari obseruantia. Et finali parte de laude & virtutum efficaciam. Ita sanè ut pars prima per historias, secunda per libellos & S. pars tertia per rubricas, & quarta per rubricarum capitula distinguatur.

Et ut clarior notitia tabulæ super eo habeatur, primum numerum folijs connumeravi, adiectas verò quatuor tantummodo litteras, quatuor columnis foliorum deputavi: ita ut si versale fuerit, remissa querat in primâ medietate columnæ, si verò cõmunis minorve littera fuerit, in alterâ medietate.

Hæc exordio præsentis operis, ad generalem eius notitiam sufficit præmississe, ad cuius complementum me promoueat illa, quæ omnium est artifex, sapientia increata, in sæculum sæculi benedicta, Amen.

Quæ hîc præfationis auctori de tabulâ suâ dicit, intelligi non possunt, nisi ipsa editio inspiciatur. à quâ tabulâ video omnes posteriores editiones, quæ tamen eundem libri ordinem habent, variare.

Hoc igitur seruat hic editor in tabulâ suâ:

Primò post rem, quæ ordine alphabetico in tabulâ exprimitur, designat litteris numeralibus folij numerum.

Secundò utitur quatuor litteris maioribus, seu capitalibus, (quas in præfatione *versale* vocat, an quòd initium versus iis soleat scribi?) A.

E 4

B. C.

B. C. D. & quatuor minoribus a. b. c. d. Has post folij numerum in tabulâ affigit pro ratione quatuor columnarum, quibus quodque folium constat. Et quidem priori medietati cuiusque columnæ seruiunt maiores litteræ, ita vt A seruiat priori medietati primæ columnæ, B secundæ, C tertiæ, D quartæ. Posteriori autem medietati cuiusque columnæ seruiunt minores litteræ a. b. c. d. pari tenore, vt iam dictum est de maioribus.

Hæc dicenda fuerunt, tum ne quis caussaretur minùs me accuratè primam variationem expressisse; tum quia posteriores huius generis editiones, vel præfationem hanc omittunt, vt editiones incerti loci anno M. CCCC. LXXXIII. & M. CCCC. LXXXV. quæ in tabulâ non vtuntur quatuor illis maiusculis & minusculis litteris, sed post foliorum numerum totius alphabeti litteras affigunt, quas & in textu exprimunt; vel præfationē certè decurtant, vt editio Veneta an. M. D. VIII. & Lugdunensis anni M. D. XXXVI. quæ verba illa, *adiectas verò*, &c. vsque ad, *hæc exordio*, &c. omittunt, tabulamque suam dirigunt per folia tantum, sine vllis additis litteris, quod postea seruarunt ceteræ editiones.

Constat autem hæc editio, vt iam dictum, quatuor partibus.

PRIMA PARS habet initium *Incipit Prologus S. Hieronymi, Cardinalis presbyteri, in libros Vitæ patrum sanctorum Ægyptiorum, etiam eorum qui in Scithiâ, Thebaidâ, atque Mesopotamiâ morati sunt; non solum quos oculis vidit, maximoque labore conspexit, verum & quàm plura à fide dignis relata conscripsit notabili diligentia. Denique aliorum etiam authenticorum libellos fideliter è Græco in Latinum transtulit; & ab aliis translata pro sui perfectione huic operi inseruit. Inde sequitur: Benedictus Deus, &c. mox, Primum igitur tamquam verè fundamentum, &c. vt supra in primâ editione, eodemque modo finitur.*

Sed hæc editio in primâ parte hæc prætereà habet:

<i>Vita S. Pauli primi eremita.</i>	<i>Vita S. Eufraxie virginis.</i>
<i>Vita S. Antonij.</i>	<i>Vita serui Dei, Macarij Romani.</i>
<i>Vita S. Hilarionis.</i>	<i>Vita S. Paphumij.</i>
<i>Vita Malchi captiui.</i>	<i>Vita S. Onuphrij eremita.</i>
<i>Vita S. Pauli Simplicis.</i>	<i>Vita B. Abrahæ eremita.</i>
<i>Vita S. Paulæ.</i>	<i>Vita B. Pachomij abbatis.</i>
<i>Vita S. Pelagie.</i>	<i>De Christiano monacho.</i>
<i>Vita B. Mariæ Ægyptiaca.</i>	<i>Vita S. Joannis Eleëmofynarij.</i>
<i>Vita S. Mariæ virginis.</i>	<i>Vita S. Eugenie virginis.</i>
<i>Vita S. Euphrosinæ.</i>	<i>Vita S. Basilij episcopi.</i>
<i>Vita S. Frontonij abbatis.</i>	<i>Vita S. Patris Ephrem.</i>
<i>Vita S. Simeonis eremita, qui in columnâ stetit.</i>	

Atque ita finis imponitur primæ parti.

Secun-

SECUNDA PARS incipit à Registro secundi libri sanctorum Patrum, quod aliis omnibus editionibus hoc quidē loco deest, exceptâ Venetâ anni M.D.VIII. In Lugdunensi M.D.XXXVI. ponitur Registrum hoc initio totius libri post indicem generalē; in Complutensi an. M.D.XCVI in fine totius libri post indicem generalem. Inde sequitur Prologus: *Verè mundum quis dubitet, &c. mox: Incipiunt adhortationes sanctorum Patrum, professionesq; monachorum, ceteri quoque subsequentes libelli; quos de Græco in Latinum transtulit S. Hieronymus Cardinalis presbyter.* Editio Lugdunensis habet *professiones* loco *professiones*. Inde sequitur §. primus: *Quidam sanctorum Patrum seniorum, interrogantibus se monachis de causâ abstinentiæ, &c. & subsequuntur vsque ad ducentos & septem paragraphi.* Inde subiiciuntur varij libelli, numero viginti, qui in primâ editione vocantur nouemdecim partes, vbi deest vnus, qui hîc decimus sextus est *De pœnitentiâ.* sed prima editio eū mixtum habet cū libello septimo, qui est *De patientiâ,* vt & hic decimus sextus in Parisiensi editione inscribitur. Post subditur: *Incipiunt septem capitula, quæ misit abbas Moyses abbati Pimenio, & qui custodierit ea, liberabitur à pœnâ, &c. vt in primâ editione: sed post septimū sequuntur hîc triginta duo variorum Patrum dicta, finiunturq; in hoc paragrapho seu numero qui incipit: Erat quidam in cœnobio iam senex probatissimus monachus. finit; qui protegit omnes in sinceritate & veritate sibi seruientes.*

TERTIA PARS hoc habet principium: *Incipit tertia pars libri Vitas patrum, videlicet de Regulâ vel conuersatione Ægyptiorum monachorum, & eorum qui degunt apud Palestinam vel Mesopotamiam.* Prologus: *Frequenter ac sæpius à me, fratres, flagitatis.* Capitulum primum: *Ante hoc triennium.* Constat hæc pars capitulis LV. quorum vltimum est: *Quodam autem tempore quidam duo philosophi, audientes famam B. Antonij, &c.*

QUARTA PARS hoc modo inchoatur: *Incipit Prologus S. Paschasij ad exhortationem sanctorum Patrum tam Græcorum quàm Ægyptiorum.* Initium prologi: *Domino venerabili Patri, Martino presbytero, & abbati.* Inde titulus initij textus: *Incipit liber exhortationum, & primò contra gastrimargiam, ad euitandum gula desiderium.* textus initium: *Quidam frater, quemadmodum in cellâ propriâ degere deberet.* Constat autem tota hæc pars titulis XLVI. quorum vltimus est *De meditationibus anachoretarum.* Inde subnectitur opusculum *De laude & effectu virtutum.*

Hanc editionem, siue huius editionis ordinem, post ad verbum propè expressere omnes sequentes (quas supra Prolegomeno XVII. exhibui) Coloniensi exceptâ, de quâ mox.

Et

Et quidem omnes editiones Lugdunenses præferunt epistolam dedicatorem Celsi Hugonis Dissuti, in utroque Iure Doctoris, Cabilonensis Canonici, quâ R^{do} in Christo Patri & Domino D. Ioanni de Ponpeto Iurium celeberrimo Doctore, Cabilonensiq̃ue episcopo, ac abbatialis monasterij S. Petri prope muros Cabilonenses Commendatario, administratoriq̃ue perpetuo operæ suæ pretium exponit in volumine hoc edolando: *Tantis, inquit, erat mendis refertum, in hoc ut antiqui vix libri vestigia comperiat quispiam. Pro enim dictionibus, aliis etiam diuersæ posita dictiones, sensum D. Hieronymi peruertebant. Nec deerant pro aliis syllabæ, proq̃, veris diuersa seu impressorum incuriâ, correctorũve inertia prætermissa elementa vim dictionis ac sensum permittantia. Hoc tandẽ, sed ut prius quàm vetustissimo adhibito exemplari, tantis exteris mendis.* cuius conatum Lectori considerandũ relinquo.

PROLEGOMENON XX.

De tertiâ editione Latinâ, quæ ab utraque priorẽ variat.

TERTIA EDITIO, varians est Coloniensis anno M. D. XLVII. quæ primò prodiit hoc titulo: *Prototypon veteris Ecclesiæ, continens Vitas, gesta, dictaque sanctorum Dei amicorum, utriusque sexus, auctore seu rhapsodo S. Hieronymo partim, partim aliis atque aliis, Coloniae per Gasparem Gennepaum.*

Adornauit hanc editionem frater Theodoricus Loher à Stratis, Carthusiæ aulæ Mariæ in Buxiâ prior, ac Prouincialis visitator, eamq̃; dedicauit R^{do} & Illmo Principi Othoni S. R. E. Cardinali, episcopo Augustano, quem in epistolâ suâ dedicatoriâ, quam Ratisponæ anno M. D. XLVI. scripsit, de suâ in hoc libro recensendo operâ edocet.

Vitas Patrum ego ex antiquis & fide dignis exemplaribus manuscriptis octo aut decem simul collatis, non exiguo labore utcumque recognoui, & ei integritati restituisse me puto, quâ vel Hieronymo, Athanasio, Leontio, Amphilogio, Anthero, Nicephoro, Euagrio, Petronio, Eutropio, Heraclide, & id genus aliis sanctis Patribus scriptum non ambigitur.

Deinde in certum ordinem quoad fieri potuit, iuxta seriem & rationem temporum digessi, ut Lector statim cognoscat, quo quisque Patrum tempore per gratiam Dei in hoc illuxerit mundo; aut potius, quo tempore gratia Dei luxerit in illorum singulis. Non solum autẽ de viris, sed etiam de claris & sanctis mulieribus, narrationis huius seriem institui.

Secundò verò hæc eadem editio eodem loco, & apud eundem typographum, iisdem typis prodiit anno M. D. XLVIII. qui priori proximus, hac inscriptione: *Vitæ sanctorum Patrum, veteris Catholice atque apostolicæ Ecclesiæ dictæ, gestaque insignia & admiranda excellen-*

lentium aliquot Dei amicorum utriusque sexus complectentes, auctore D. Hieronymo partim, partimq; aliis atque aliis quos versâ pagellâ nosse poteris: Accepta & approbata ab Ecclesiâ Catholicâ ante annos plus mille quinquaginta.

Atque huic editioni nouam epistolam dedicatorem præmisit, quam exarauit Augustæ XII. Kal. Feb. anno M. D. XLVIII. ad Reu. in Christo Patrem ac Dominum D. Henricum, abbatem insignis cœnobij ordinis D. Benedicti in Wiblinghen Constantiensis diœcesis, in quâ operæ suę præstitæ hanc rationem reddit:

Vitas Patrum modo à plus mille erroribus qui passim intercurrerant, ad vetustissima pariter ac diuersa exemplaria repurgauimus. Nam multa sunt restaurata, pleraque adiecta, nonnulla adempta, omnia denique adeo ad amussim examinata, ut non modo renouatus, sed penè renatus tantus thesaurus (haud sine graui tamen labore) ab omnibus piis merito excipi possit. Addidimus præterea nouum quemdam ordinem ac nouum indicem qui semper durabit. Nullis sanè laboribus pepercimus, quò istud tam insigne opus prodire posset emunctius ac tersius quàm hætenus.

Equidem an editio hæc secunda Coloniensis planè noua sit, an verò titulus tantùm mutatus, quòd *Prototypi* nomen minùs notum esset, affirmare non possum. certè secundæ editionis folia & typicum prioris editionis foliis ac typis planè quadrant: ommissa tantùm hîc est paraphrasis Cassiani & Climaci, quæ priori editioni in calce adiuncta erat, & eorum loco substituta est *Vita Barlaam & Iosaphat.*

Quidquid sit, non dubito multum laboris insumptum à viro optimo in veteribus exemplaribus castigandis.

Constat autem hæc editio libris quinque, uti & prima editio; sed ordine multùm immutato, & quibusdam ex secundâ editione, & aliunde additis.

Primus liber constat tribus partibus, quarum prima est de sanctis viris; secunda, de sanctis mulieribus: quæ vtræque pars permixta & conflata est ex libro primo Ruffini, (qui est ordine secundus in nostrâ editione) & aliis Vitis, quæ in secundâ editione post librum primum Ruffini subnectuntur; quibus præterea interserit *Vitam Epicteti & Astionis, Fabiola, & Marcella.* Tertia pars continet excerpta ex Seuerio Sulpitio, & Ioanne Cassiano.

Secundus liber continet *sanctorum Patrum Vitas, verba, doctrinas, & exhortationes,* qui est liber tertius Ruffini in nostrâ editione.

Tertius liber est Palladij, isque ex antiquâ versione, uti eam habet prima editio.

Quartus liber est, quem Pelagius S. R. E. diaconus, & Ioannes eiusdem subdiaconus è Græco verterunt.

Quin-

Quintus liber est breuiorum sententiarum, vti & quintus est in primâ editione. Eidem adiungitur liber Paschasij abbatis : inde Vita sanctorum Barlaam eremitæ, ac Iosaphat.

PROLEGOMENON XXI.

De quartâ hac editione Latinâ, quæ cum tribus præcedentibus editionibus partim consentit, partim dissentit.

POST omnes editiones iam enumeratas (quæ etsi typorum varietate ad XIX. vel XX. inspexerim, ad tria tamen genera, vt suprâ monui, referri possunt) succedit nunc quarta hæc editio, quæ & libris aliquot auctior, & auctorum stilo ad manuscripta exemplaria reformato correctior prodit. Constat autem decem potissimum libris.

PRIMVS liber varias continet PATRVM VITAS, tam virorum quàm mulierum, qui asceticam excoluere, satis fusè ab auctoribus conscriptas; Virorum quidem XVI.

<i>S. Pauli primi eremite.</i>	<i>S. Simeonis Stylita.</i>
<i>S. Antonij abbatis.</i>	<i>S. Joannis Eleemosynarij.</i>
<i>S. Hilarionis monachi.</i>	<i>SS. Epicteti presbyteri & Astionis monachi.</i>
<i>S. Malchi, captivi monachi.</i>	<i>S. Macarij Romani, serui Dei,</i>
<i>S. Onuphrij eremite.</i>	<i>qui inuentus est iuxta Paradisum.</i>
<i>S. Pachomij abbatis Tabennen.</i>	<i>B. Posthumij, patris quinque</i>
<i>S. Abraham eremite.</i>	<i>millium monachorum.</i>
<i>S. Basilij, Cesarea Cappadocia</i>	<i>S. Frontonij abbatis.</i>
<i>archiepiscopi.</i>	<i>SS. Barlaam & Iosaphat.</i>
<i>S. Ephraim Syri, diac. Edessa.</i>	

Mulierum verò XI.

<i>S. Eugenia virginis ac martyris.</i>	<i>S. Pelagia meretricis.</i>
<i>S. Euphrasia virginis.</i>	<i>S. Maria Egyptiaca meretri-</i>
<i>S. Euphrosyna virginis.</i>	<i>S. Marina virginis. (cis.</i>
<i>S. Maria meretricis, neptis</i>	<i>B. Fabiola.</i>
<i>Abrahe eremite.</i>	<i>S. Paulæ Romanae viduæ.</i>
<i>S. Thais meretricis.</i>	<i>S. Marcellæ viduæ.</i>

Potuissem plures Vitæ vtriusque sexus addi, qui in eodem viuendi instituto se exercuit; sed & liber excreuisset nimium, & extra propositum meum abiissem, quo suscepi vulgatas Patrum Vitas, quæ multorum olim manibus fuere circumlata, recensere, & nitore suo pristino restituere.

Librum hunc primum D. HIERONYMO presbytero potissimum inscripsi, tum quòd Hieronymus potiores in eo partes ageret, qui vnus plures

plures tum virorum tum mulierum Vitas conscripsit, quàm vllus alius; tum vt quàm minimè ab inueteratâ, quæ multorum etiam veterum animos occupauit, opinione recederem, quâ D. Hieronymus Vitarum Patrum auctor creditus fuit. Dedi igitur hoc libro primo, quidquid ferè Hieronymus in eo genere præstitit.

Ne quem tamen titulus falleret, non soli HIERONYMO inscripsi, sed ET ALIIS VARIIS, quorum nomina singulæ sibi Vitæ præferunt, quarum quidem auctores indagare potuimus. Anonymæ Vitæ eo loco sint, quo eas olim Patres esse censuerunt, qui & eas legerunt, & ex iis virtutum exempla expresserunt, licet inter receptas in Ecclesiâ lectiones referri vetuerint.

SECUNDVS liber continet PATRVM VITAS breuiori stilo comprehensas, qui RVFFINVM Aquileiensem presbyterum agnoscit auctorem, & XXXIII. capitibus absolvitur.

TERTIVS liber comprehendit non tam Vitas, quàm VERBA SENIORVM eodem RVFFINO auctore. Constat autem paragraphis seu numeris 220.

QUARTVS liber ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASIANO conflatus & concinnatus, illius quidem Dialogis, huius verò Institutionibus & Collationibus, varia continet Patrum exempla & monita, constatque capitibus LV.

QVINTVS liber auctore GRÆCO quidem incerto, certo tamen interprete PELAGIO S. R. E. diacono, VERBA SENIORVM complectitur, XVIIII. libellis comprehensa:

Quorum primus est *De Profectu Patrum*, constatque paragraphis seu numeris 23.

- II. *De Quiete*, numerorum 16.
- III. *De Compunctiõne*, numerorum 27.
- IV. *De Continentiâ*, numerorum 70.
- V. *De Fornicatione*, numerorum 41.
- VI. *De eo, quòd monachus nihil debeat possidere*, numerorum 22.
- VII. *De Patientiâ seu Fortitudine*, numerorum 47.
- VIII. *De eo, quòd nihil per ostensionem fieri debeat*, numerorum 24.
- IX. *De eo, quòd non oporteat iudicare quemquam*, numeror. 12.
- X. *De Discretione*, numerorum 115.
- XI. *De eo, quòd oporteat sobriè viuere*, numerorum 54.
- XII. *De eo, quòd sine intermissione & sobriè debet orari*, numer. 15.
- XIII. *De eo, quòd oporteat hospitalem esse, & misericordem in hilaritate*, numerorum 15.
- XIV. *De Obedientiâ*, numerorum 19.
- XV. *De Humilitate*, numerorum 89.

XVI. *De Patientiâ*, numerorum 19.

XVII. *De Charitate*, numerorum 25.

XVIII. *De Prævidentiâ siue Contemplatione*, numerorum 20.

SEXTVS liber auctore GRÆCO quoque incerto, certo tamen interprete IOANNE S. R. E. subdiacono, etiam VERBA SENIORVM exsequitur libellis IV.

Quorum primus est *De Prævidentiâ siue Contemplatione*, estque pars vltimi libelli præcedentis. Constat autem numeris 17.

I. *De sanctis senioribus, qui signa faciebant*, numer. 17.

III. *De conuersatione optimâ diuersorum sanctorum*, num. 18.

IV. *Septem capitula verborum, quæ misit abbas Moyses abbati Pæmenio: & qui custodierit ea, liberabitur à pœnâ*, constatque num. 37.

SEPTIMVS liber auctorem habet GRÆCVM incertum, certum interpretem Latinum PASCHASIVM S. R. E. diaconum. Continet autem VERBA SENIORVM in locos communes digesta, absoluiturque capitibus XLIV.

Atque quæ hætenus enumerauimus, prioribus editionibus variè dispersa pro cuiusque concinnatoris captu prodière, quæ vulgato Vitarum PP. libro fuère cõprehensa. nunc sequentia præterea accedunt.

OCTAVVS liber certum auctorem agnoscit Græcum, PALLADIUM Helenopoleos episcopum, certum quoque Latinum interpretem GENTIANVM HERVETVM. Continet autem breues Patrum Vitas, & quarundam feminarum ascetiarum, in Lausi præpositi gratiam in vnum volumen congestas, vnde LAVSIACÆ HISTORIÆ nomen obtinuit. absoluitur capitibus CLI.

NONVS liber Dei-amantium historiam virorum pariter ac mulierum complectitur, quæ PHILOTHETVS, seu THEOPHILES dicitur, certo auctore Græco, THEODORETO Cyri episcopo, certo quoque Latino interprete GENTIANO HERVETO, constatque capitibus xxx.

DECIMVS liber auctorem Græcum habet IOANNEM MOSCHVM, interpretem Latinum AMBROSIVM CAMALDVENSEM, & nomen obtinuit PRATI SPIRITVALIS, quòd variis Sanctorum floribus niteat. comprehendit autem capita omnino CCXIX.

Post decem hos de Vitis Patrum & Verbis Seniorum libros accedit APPENDIX: quæ quia eadem pænè omnia continet prioribus libris comprehensa, ideò eam in calcem libri reieci, & minore caractere exprimi curavi. Placuit autem hanc Appendicem subnectere, quòd non ingratham rem me antiquariis facturum existimarem, si veteres Palladij interpretes producerem, vt & textus varietas vel conformitas appareret, & stili quoque antiquitas repræsenteretur. Continentur autem Appendice hæc sequentia:

HERACLIDIS Paradisus, incerto sed veteri interprete, capitibus LVIII.

PALLADII Lausiaca, incerto sed veteri interprete, capitibus XX.

ÆGYPTIORVM PATRVM SENTENTIÆ, auctore GRÆCO incerto, interprete MARTINO Dumienſi epiſcopo. Constant numeris 119.

PROLEGOMENON XXII.

Quid quaque editio peculiare & diuerſum ab aliis habeat?

Res hæc clarè ob oculos ponatur, ſtatuſi quamque editionem inter ſe comparare. Et ne confuſio detur, per paragraphos comparationes diſtinguam.

S. I. *Comparatio primæ & ſecundæ editionis.*

PRIMA editio quinque conſtans libris hæc habet peculiaria & diuerſa à ſecundâ editione:

Primò, Totum *librum tertium*, ſeu *Palladij Lauſiacam*, incerto ſed veteri interprete.

Secundò, In *libro quarto* habet præſationem, quæ ſecundæ editioni deeſt. Ne quis eam deſideret, ecce hîc habe: *Cùm omnis præſatio textum opportunè præueniens, aut ſequentis materiæ prædicit qualitatem, aut deſenſatum ſui commendet auctorem: tum verò præſentis libri ſeriem proprio contingit hac de cauſâ prologo indigere, quia ſpeciales quaſdam virtutes, quaſi pretioſos lapides, paſſim proponens; utilitatem ſuam toto in corpore lectoris oculis probatur offerre. Decem quippe & nouem diuiſus in partes, diſtinctis licet videatur habere virtutes, attamen dum occasione vnius plerumque virtutes ceteræ promiſcuiè commendantur, collisus inter ſe unionibus, hoc eſt, collatis ad inuicem virtutibus, gemmarum ſpiritualium immortalis claritas ſeſe reuerberans; mutuati luminis detrimenta non nouit.*

Tertiò, Totum *librum quintum*, qui continet *De caeſti Ægyptiorum Patrum conuerſatione breuioreſ ſententias*. Quamquam hæ ſententiæ in ſecundâ editione per varios libros ſparſæ habeantur, vt ex iis nihil in eâ deſideretur præter ſolam præſationem, quam hîc repræſento:

Licet ab exordio conſcriptionis noſtræ voluntas nobis fuerit, omnia quæ de conuerſatione ſanctorum Patrum ſcire potuimus, quatuor libris comprehendere; poſtmodum tamen conſiderantes ſingula, quintum ſuper addimus, ne fortè legentibus aut librorum quantitas, aut ſententiarum diſpliceret continuata numerofitas. Cùm enim in toto voluminis huius corpore breuium ſententiarum tanta ſit copia, vt eas prolixa ſententiæ addecimare vix poſſint; habito nobiſcum rationis iudicio, arbitrati ſumus hoc modo laborem noſtrum lectoris atque auditoris gratiæ commendandum. Siqui-

dem & breues & longa sententiæ per quatuor anteriores libros mixtim releuandi causâ fastidij ponerentur, collectâ verò sententiolarum plurimâ parte in unum libellum, quasi minutæ quædam, & gemmarum fragmina in massam aliquam conflarentur. Sententiolas autem dicimus, quantum ad numerum dictionum. Ceterum quædam inueniuntur in eis quanto verbis breuiores, tanto sensibus fortiores: adeò ut si quis eas profusus exponere querat, totus sibi adesse necessario debeat. Sanè nobis aliter disponentibus, à Domino factum esse credimus, ut Ægyptiorum Patrum, celestis conuersatio legalium librorum numero signaretur, quos ipse Dominus de potestate Ægypti, id est tenebrarum, eripuit, & in cordibus eorum Euangelicæ legis decreta Spiritus sancti stilo conscripsit. Horum ergo intuentes exitum conuersationis, fidem, propositum imitemur & studium, ut socij passionum effecti, consortes efficiamur & premij.

In nullo manuscripto eam præfationem inueni, vti nec Breuiores sententias, quibus ea præfatio præmittitur: quare existimo à primo concinnatore Vitarum Patrum, quisquis ille sit, eas sententias ex reliquis libris excerptas, quod ipsa præfatio loquitur.

Secunda editio quatuor constans partibus, hæc propria habet, quæ in primâ desiderantur:

Primò, *Vitas illas in primâ parte*, quas Prolegomeno XIX. nominatim dedi, exceptâ Vitâ *Marinæ* seu *Marini*, quam prima editio habet in fine quinti libri.

Secundò, *Totam tertiam partem*, quam ex *Seuero & Cassiano* excerptam esse docui in hac quartâ nostrâ editione.

Tertiò, *Totam quartam partem*, id est, *librum Paschasij*, & opusculum *De laude & effectu virtutum*.

S. II. Comparatio primæ & tertiæ editionis.

P R I M A editio nihil peculiare continet, quod non & in tertiâ reperiatur.

Tertia verò editio hæc à primâ diuersa habet in primo libro, quæ tribus constat partibus. peculiaria habet in primâ & secundâ parte:

Primò, *Omnes Vitas illas*, quas & secunda editio habet post *Vitas à Ruffino* conscriptas: quibus addit *Vitam Epicteti & Astionis*; necnon *De muliere Vercellensi septies ietâ*, auctore *D. Hieronymo*. & in fine quinti libri, *Vitam Barlaam & Josaphat*. Peculiarem etiam habet *totam tertiam partem*, quæ continet *Excerpta ex Seuero & Cassiano*.

Secundò, *In quinto libro peculiarem habet librum Paschasij*.

S. III. *Comparatio primæ & quartæ editionis.*

PRIMA editio nihil habet, quod non in quartâ hac nostrâ reperias, exceptâ *præfatione* quam libro suo quarto (qui apud nos quintus est) præfigit. quam iam paulò antè hîc expressi. excepto item libro v. primæ editionis, qui brevioribus constat sententiis. Eæ tamen sententiæ omnes aliis libris quartæ editionis intermixtæ occurrunt.

Quarta editio hæc distincta à primâ habet,

- I. Totum *primum* librum, qui variis Vitis Sanctorum constat, exceptâ Vitâ *S. Marinæ*, quæ in primâ editione in calce v. libri reperitur.
- II. Totum *librum quartum*, qui ex Severo & Cassiano conflatus est.
- III. Totum *librum septimum*, interprete *Paschasio*.
- IV. Totum *librum octavum*, seu *Palladij Lausiacam*.
- V. Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.
- VI. Totum *librum decimum*, seu *Joannis Moschi Pratum spirituale*.
- VII. Ex Appendice *Heraclidis Paradisum*, & *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino Dumienfi*.

S. IV. *Comparatio secundæ & tertiæ editionis.*

SECUNDA editio in fine habet Opusculum *De laude & effectu virtutum*, quod deest tertiæ editioni.

TERTIA editio hæc particularia continet, quæ in secundâ desiderantur,

Primò, *Vitam Epicteti & Astionis*, & *Vitam Barlaam & Josphat*, & *Vitas Fabiolæ & Marcellæ*.

Secundò, Totum *tertium* librum, quæ est *Lausiaca Palladij* ex veteri interpretatione.

Tertiò, Partem *libri quinti*, eam videlicet, in quâ continentur *Breviores sententiæ*.

S. V. *Comparatio secundæ & quartæ editionis.*

SECUNDA editio nihil singulare habet, quod non in quartâ reperitur. Omisi tantùm ex primâ parte vitam *S. Christiani Cenomanensis*, quæ nihil ad Vitas Patrum Ægyptiorum & Orientalium facit, & nescio quomodo inter has Vitas irreperit. Ne quis tamen eam desideret, eccistam:

VITA CHRISTIANI MONACHI.

QUIDAM *Cenomanensis*, nomine *Christianus*, iuuenis conuersus ingressus est eremitorium quoddam in archiepiscopatu *Turonensi*, quod dicitur *Castinetum*: ubi cum fortiter tentaretur à carne suâ, affligebat se in *Quadragesimâ* ieiunans & abstinens se ab omni potu præter

unum diem in septimanâ. In hieme stabat vestitus in aquâ frigidâ usque
 ad collum, disciplinam sibi dabat usquequò virgæ dirumperentur. Qui
 cum quadam die hoc faceret, & se cecidisset usque ad sanguinem, audi-
 uit vocem à parte Occidentis dicentem: Nihil prodest tibi quod facis, iste
 Deus quem inclamas, non dabit tibi quod petis: sed conuertere ad me,
 & auxiliabor tibi. Quod ille audiens intellexit vocem esse inimici. Et cum
 orasset Deum ut auxiliaretur sibi contra tentationes, proposuit aggredi
 peregrinationem ad diuersos Sanctos, ut ita finiret vitam suâ peregrinan-
 do. Et cum diu hoc cogitasset, accepto baculo egressus est nudis pedibus. Et
 cum venisset ante quamdam ecclesiam, flexis genibus rogauit Deum ut
 daret ei bonum consilium. Vix ab oratione surrexerat, & ecce sensit fæto-
 rem magnum, per quod intellexit diabolum astantem, qui ei suggererat re-
 linquere habitum religionis & locum suum. & gratias agens Domino de
 tali signo, reuersus est ad fratres suos. Hic aliquando in festo sancti Ste-
 phani dormiebat ad matutinas. Et cum legeretur illa lectio, ubi legitur:
 Et lapidauerunt Stephanum; experges factus ad hoc verbum, reprehendit
 se de somnolentiâ, dicens: Va mihi, quia sic dormio ad obsequium Dei. Iste
 sanctus non dormiebat quando lapidabatur, & pro persecutoribus orabat:
 & ego miser debueram rogare istum sanctum martyrem ut oret pro me.
 Et post hoc cœpit intentissimè vigilare, & rogare sanctum Stephanum ut
 oraret pro se. In crastino cum esset in refectorio, antequam aliquid gr-
 staret, venit vox ad eum, dicens: Tu intendis ad terrenas escas, & non
 cogitas de glorioso protomartyre qui orat pro te. Tunc aperti sunt oculi eius,
 & leuans oculos in calum, vidit martyrem orantem pro se, sicut vox ei di-
 xerat. Quod cum dixisset, statim surrexit & petiit locum secretum in quo
 oraret, & dixit: Sancte Stephane, quas tibi gratias agam de tanto benefi-
 cio tuo? nihil habeo proprium quod tibi dem; sed tamen hoc do tibi quod
 amodo pro amore tui non induar lineis, sed laneis tantum: quod & fecit.
 Hic cum postea moneret ceteros, ut in bono proposito persisterent, narrabat,
 dicens: Eram aliquando in Castineto iacens in lecto pleno paleis in solario
 quodam, & cum vellem repausare, sentiebam nescio quid quod se moue-
 bat sub renibus meis. Dixi quoque hoc magistro meo: sed illa motio non
 quieuit. Quadam autem die inspirante mihi Domino, cœpi euertere paleam
 lecti mei, & euersâ paleâ cum nil inuenirem, leuaui unum de asseribus sola-
 rij, sub quo inueni unum pedulem, & in eodè magnam massam denariorum.
 Quos cum inuenissem, relictis illis cucurri ad magistrum nostrum, & con-
 fessus sum quid inuenissem. Ille iussit mihi ut referrem illos ad se. Quod
 cum fecissem, omnes fratres iussit congregari: qui omnes excommunicave-
 runt illum qui hoc fecerat. Quod cum audisset carpentarius quidam, dixit
 se hoc fecisse: & petiuit veniam, humiliter correctionem promittens. Ma-
 gister autem indulsit ei, & iniunxit ei pœnitentiam. Sed denarios malè ac-
 qui-

quisitos retinere noluit, imò diuisit eos pauperibus & egentibus.

Continet prætereà secunda editio in calce libri *epistolam Macarij*, & *Opusculum De laude & effectu virtutum*. quæ quia didactica sunt, nec propriè ad Vitas vel Verba Seniorum spectant, rectiùs referuntur alteri *Asceticorum* tomo, qui omnia Patrum ascetica & didactica scripta comprehendat.

Quarta editio hæc distincta à secundâ habet:

Primo, In *primo libro*, Vitam *S. Ephraem* distinctam ab hæctenus vulgatâ; & Vitam *Epieteti & Astionis*, & Vitam *Barlaam & Iosaphat*.

Secundò, Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*.

Tertiò, Totum *librum nonum*, seu *Theodoretij Philotheum*.

Quartò, Totum *librum decimum*, seu *Joan. Moschi Prati spirituale*.

Quintò, Totam *Appendicem*.

S. VI. *Comparatio tertiæ & quartæ editionis.*

TERTIA editio nihil habet præter Vitam *Christiani Cenomanensis*, quam iam dixi nihil huc facere; & *Sententias breuiores*, quas etiam dixi sparsim in aliis quartæ editionis libris occurrere: & *epistolas S. Antonij*, & *epistolam Macarij*, quæ referuntur alteri *Asceseos didacticae* tomo. Habet prætereà *miraculū aliquod S. Antonij* ex Germanico in Latinum translātū. quod nescio vnde promptū sit, nec quâ fide.

Quarta editio hæc distincta à tertiâ habet:

Primò, In *primo libro* Vitam *S. Ephraem*, distinctam ab eâ quæ hæctenus in aliis editionibus fuit.

Secundò, Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*, auctiorem quàm habeat tertia editio, ex recenti versione Gentiani Herueti.

Tertiò, Totum *librum nonum*, seu *Theodoretij Philotheum*.

Quartò, Totum *librum decimum*, seu *Ioan. Moschi Prati spirituale*.

Quintò, Ex *Appendice*, *Paradisum Heraclidis*, & *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete Martino Dumienfi episcopo.

Accedunt prætereà, quæ omnibus aliis editionibus desunt, *Prolegomena*, *Praludia*, *Notationes*, *Onomasticon*.

PROLEGOMENON XXIII.

De variis editionibus vulgatâ variâq; linguâ.

ITALICA editio in folio, Venetiis anno M. CD. LXXVI. apud Antonium Bartholomæi. Constat autem hæc editio sex libris. Libri planè miscelli sunt, insertis etiam quibusdam Vitis, quæ in nullâ editione Latinâ Vitarum Patrum comparent.

Primus liber auctorem præfert *S. Hieronymum*. sed pleraque sunt aliorum auctorum, maximè *Ruffini*, ex secundo eius libro.

Secundus liber *Eradium* monachum agnoscit. Est *Paradisus Heraclidis*, cuius nomen in *Eradium* deprauatum fuisse existimo.

Tertius liber tribuitur *Joanni* monacho Ierosolymitano.

Quartus liber ascribitur *Leontio* Neapoleos Cypri episcopo. Est *Vita Joannis Eleëmosynarij*, ab eo conscripta, cui aliæ aliquot adduntur.

Quintus liber inscribitur *Theophilo*, *Sergio*, & *Elchino*. Est *Vita Macarij Romani* iis auctoribus, cui & alia quædam subnectuntur.

Sextus liber auctorem habet *Ioannem Euiratum*. Est *Pratum spirituale Joannis Moschi*.

Rursus ITALICA hæc editio iterata fuit in quarto cum figuris, nouo interprete Ioanne Mario Verdizotto, Venetiis ex typographiâ de i Guerra, M. D. LXXXIX.

GALLICA editio in folio, cum figuris, interprete anonymo, Parisiis anno M. CD. XCIV. apud Ioannem du Pré. Expressa est ex secundâ editione Latinâ. Quare quidquid dixi Prolegomeno XIX. continere secundam editionem Latinam, etiam hæc Gallica continet. vnde facile est ex Prolegomeno XXII. vbi Latinas editiones inter se & cum hac quartâ comparauimus, dispicere quâ hæc Gallica cum nostrâ quartâ Latinâ conueniat.

Alia editio GALLICA in paruo folio seu magno quarto cum figuris, Parisiis sine indicio anni vel typographi. Planè cum præcedente conuenit, & fors eâ prior est.

Lib. 8. C6.
foll. cap. 7.

Alia editio GALLICA in quarto cum figuris, interprete recentiore anonymo, Parisiis apud Guilielmum Chaudiere, anno M. DC. V. Expressa est hæc ex tertiâ editione, continetque tantum *quatuor* libros, omisso toto *quinto* libro, & *Paschasio*, qui post *quartum* additur in Latino textu.

Alia GALLICA editio in octauo, interprete M. Iacobo Gaultier, Parisiis apud Guilielmum de la Noue, anno M. DC. VI. Continet tantum *primum* librum iuxta exemplar secundæ editionis Latinæ.

FLANDRICA editio in folio paruo, sine indicio loci, per Petrum van Os, anno M. CD. XC. Constat tribus partibus variè dispositis & mixtis. Continet tantum ex nostro libro *primo*,

Vitam Pauli, *S. Hilarionis*, *Malchi*, *Onuphrij*, *Abrahae* eremitæ, *Simeonis Stylitæ*, *Thaisis* meretricis, *Marine*.

Librum *secundum*.

In tertiâ parte continet varia exempla & dicta ex variis libris excerpta. Hæc editio etsi nullum loci indicium præferat, existimo ta-

men

men Swollæ impressum, quòd librum viderim Flandricum *de Bono vniuersali*, seu *librum Apum*, impressum Swollæ, ann. M. CD. LXXXVIII. apud Petrum van Os, qui & huius libri de Vitis Patrum Flandricè typographus est. vtrique libro idem insigne affigebatur.

Alia editio FLANDRICA in folio paruo, Delphis apud Henricum Eckert van Homberch, anno M. CD. XCVIII. Constat tribus partibus, vti prior editio.

Alia editio FLANDRICA in folio paruo, Leydæ apud Ioannem Seuersoen, anno M. D. XI. sequitur priores editiones.

ANGLICANA editio in folio cum figuris, interprete Guilielmo Capton VVestmonasteriensi, VVestmonasterij apud Wijnkijn de VVorde, anno M. CD. XCV. iuxta exemplar Gallicum impressum Lugduni anno M. CD. LXXXVI. Eam editionem Lugdunensem Gallicam non vidi, sed ex Anglicani codicis ordine video eandem esse cum aliis editionibus Latinis Lugdunensibus. Quare editio Anglicana comprehendit omnia, quæ dixi suprâ Prolegomeno XIX. comprehendere secundam editionem. Vnde ex Prolegomeno XXI. vbi editiones omnes Latinas cum hac quartâ nostrâ contuli, facillè est videre, quomodo hæc Anglicana editio cum hac nostrâ conueniat. Nactus sum hunc codicem ex Carthusiâ Mechliniensi, admodum R. D. Priore promptissimè suppeditante.

PROLEGOMENON XXIV.

De manuscriptis libris, quibus ad quartam hanc editionem adornandam sum usus.

PRIMA mihi cura fuit, ne quid temerè in textu mutarem: nihil magnopere ingenio, nihil blandientibus in speciem coniecturis dedi. Primum mihi à manuscriptis subsidium fuit, etiam è Germaniâ euocatis, vnde mihi quatuor exemplaria submisit R. P. Iacobus Gretzerus noster. Secundum à vetustissimis editionibus. Tertium, rarissimè tamen, à coniecturâ, non remotâ tamen eâ, sed propinquâ. Cùm autem decem libros demus Vitarum Patrum, quorum tres posteriores nunc primùm accedunt ex interpretatione recentiorum, qui vixere Patrum memoriâ; non est, quòd omnium librorum manuscripta exemplaria exspectes. Eorum igitur tantùm librorum manuscripta exspecta exemplaria, qui iam olim translati fuere, quales septem priores, qui quæ hactenus titulo Vitarum Patrum impressi sunt.

Manuscriptorum quibus usus sum, ecciste catalogus, quem do iuxta vetustatem characteris, quantum quidem mihi colligere licuit, vel

vel ex anno adscripto, vel ex caractere. Sciunt antiquarij, aliquid sæculi indicium à characteris genere sumi. Cito autem eos referendo ad editionem hanc quartam.

MS. VEDASTINVS, è celeberrimo S. Vedasti monasterio membranaceus in folio, vetustissimâ manu, quippe characteribus capitalibus conscriptus. Descriptus hic erat rogatu abbatis Nomedij, qui eum basilicæ S. Medardi obtulerat. vnde Sueffione, vbi insignis S. Medardi basilica, librum hunc profectum auguror. Titulus autem libri hic erat: *Liber sermonum vel adhortationis Patrum ad profectum monachorum*. Liber autem hic MS. tantum continet ex libro nostro sexto libellos xv. & finit in numero 26. libelli xv. quare non habet integrè quæ vertit Pelagius. Finis totius libri erat: *Explicit liber quod vocatur Vitas-Patrum ad profectum monachorum siue imitatores eorum*. Vix dubium mihi, ante annos DCCC. librum hunc conscriptum. Ex Nomedij ætate res certior statui poterit.

MS. S. FLORIANI, in folio, membranâ, vetustissimus, ante annos prope DCCC. scriptus. Ita enim in fine habet: *Hic liber fuit inchoatus in Huniâ in exercitu anno Domini DCCC. xviii. iv. Non. Iunij, & per-
finitus apud S. Florianum 11. Id. Septembr. in ebd. xvma. An vltimum hoc est Indiçt. xv?* Continet ex libro primo

Vitam Pauli, Hilarionis, Antonij, & Malchi.

Librum secundum.

Ex libro quinto nonnulla hoc titulo: *Incipiunt adhortationes sanctorum Patrum, perfectiones monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit B. Hieronymus.*

Librum septimum.

Ex Appendice, *Ægyptiorum Patrum sententias*, hoc titulo: *Interrogationes vel Responsiones Ægyptiorum Patrum, quas de Græco in Latinum transtulit Martinus episcopus in monasterio Domense.*

MS. INGOLSTADIENSIS, Collegij nostri in folio, membranâ, valdè vetustus. Continet librum secundum, tertium, quartum.

MS. AMANDINVS è celeberrimo S. Amandi cœnobio, à vetustâ manu, qui *Heraclidis paradisum* continebat, sed mutilum. ad cuius tamen fidem paucula in Appendice recognoui.

MS. AVDOMARENSIS ex ecclesiâ collegiatâ S. Audomari, vetustus, & maximè perfectus, qui maximo mihi ad hanc recognitionem adiumento fuit, tum quòd plures libros contineret, tum quòd egregiè scriptus esset. Continebat autem ex libro primo

Vitam S. Antonij per S. Athanasium, interprete Euagrìo.

Vitam S. Hilarionis auctore S. Hieronymo.

Vitam Malchi monachi captiui per eundem.

Vitam

Vitam *Abrahae eremita*, per *B. Ephraem*.

Vitam *B. Frontonij*.

Vitam *Marinae puella*.

Librum *secundum*, hoc initio: *Incipit praefatio Ruffini de Vita monachorum*. BENEDICTVS, &c.

Librum *tertium*, per paragraphos seu numeros 207.

Librum *quartum*, exceptis primis xiv. capitibus, quæ ex *Seuero Sulpitio* sunt excerpta. ea enim decrant.

Librum *quintum*, cuius titulus est: *Incipiunt adhortationes sanctorum patrum, perfectionesque monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit Hieronymus presbyter*. manifesto errore. Nam idem liber manuscriptus in fine libelli xviii. qui in hoc quinto libro ultimus est, hæc habet: *Hucusque de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesie Romanæ, & abhinc deorsum Ioannes subdiaconus*.

Librum *sextum*, interprete *Ioanne S. R. E. subdiacono*.

MS. AFFLIGEMIENSIS ex insigni abbatiâ *S. Petri* apud *Alostum* in folio, membranâ, bonæ notæ.

Continet ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, Antonij, Hilarionis, Malchi, Pachomij, Abrahae, Simeonis Stylitæ, Frontonij, Euphrosynæ, Mariæ neptis Abrahamæ, Pelagiæ, Mariæ Aegyptiacæ, Marinae.

Librum *secundum, quintum, sextum*.

MS. GEMBLACENSIS, ex vetustâ abbatiâ *S. Petri, Ordinis S. Benedicti* in oppido *Gemblacensi* apud *Namurcum*, in quarto, membranaceus, caractere vetusto.

Continebat tantùm ex libro *primo* Vitas

S. Pachomij, S. Basilij, Ioannis Eleemosynarij, Mariæ Aegyptiacæ.

MS. CRISPINIENSIS, ex monasterio *Ordinis S. Benedicti* apud *Valentianas*, in folio, membranâ, vetustâ manu. Continebat ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Malchi, Ioannis Eleemosynarij, Frontonij, Paulæ, S. Marinae.

Totum librum *secundum*.

Totum librum *quintum*.

Totum librum *quartum*.

Totum librum *sextum*.

MS. A QVICINCTIVS, ex cœnobio *Ordinis S. Benedicti* apud *Duacum*, in membranâ, bonæ notæ, in folio. Exhibebat hic manuscriptus ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Malchi, S. Ioannis Eleemosynarij, S. Euphrosynæ virginis, Mariæ neptis Abrahamæ, Pelagiæ meretricis, Mariæ Aegyptiacæ, Paulæ.

Exhibebat præterea librum *secundum*, hoc titulo: *Incipiunt actus*

SS. Pa-

SS. Patrum à Posthumiano monacho editi & ad Fidosum missi.

Librum *tertium*, qui ibi constat paragraphis seu numeris 112.

Librum *quartum* hoc initio: *Incipit liber Posthumiani de gestis sanctorum Patrum.* Vnde occasio nata sit *Posthumiano* aliquos libros inscribendi, vide dicta supra Prolegomeno IV. §. IX.

MS. LÆTIENSIS MAIOR ex formatissimo ad Regulam S. Benedicti sub patrocinio S. Lamberti monasterio, in folio, pergameno, bonæ notæ. Continet autem ex libro *primo* Vitas

S. Pauli primi eremitæ. *S. Frontonij*, quam *Hieronymo* tribuit.

S. Antonij. *S. Euphrosynæ.*

S. Hilarionis. *S. Pelagiæ* meretricis.

S. Malchi, captiui monachi. *S. Mariæ Ægyptiacæ.*

S. Simeonis Stylitæ. *S. Mariæ.*

S. Joannis Eleëmofynarij. *S. Paulæ.*

Librum *secundum*, qui à MS. hoc *Posthumiano monacho* ascribitur, & dicitur *ad Phydosum* missus.

Ex libro *tertio*, tantùm num. 24. qui eidem *Posthumiano* tribuitur.

Librum *quartum*, qui *Ioanni Cassiano* assignatur.

Librum *quintum*. Titulus autem hic est: *Incipiunt capitula libri S. Hieronymi de Vita & actibus SS. Patrum eremitarum translatus ab eo de Græco stilo in Latinum.* In medio verò libelli XVI. (qui verè XVIIII. est. sed duo libelli XIII. de Hospitalitate, & XIV. de Obedientiâ in hoc MS. sunt omissi) habetur: *Hucusque Hieronymus de Græco in Latinum dicitur transtulisse, siue ut plerique autumant, Pelagius diaconus Romanæ Ecclesiæ. Inde Joannes subdiaconus, quatuor distinguens libris idem opus.*

Librum *sextum*.

MS. LÆTIENSIS MINOR, in quarto, pergameno, notæ non inferioris à priore. qui liber olim fuit S. Michaëlis in Sarto.

Continet hic liber ex libro *primo*,

Vitam S. *Pauli* primi eremitæ, auctore D. *Hieronymo*.

Vitam S. *Hilarionis*, auctore eodem.

Vitam seu Pœnitentiam *Thaidis*, seu *Thaisis*.

Librum *secundum*, *tertium*, *quartum*.

MS. BONÆ-SPEI, ex abbatiâ eiusdem nominis, Ordinis Præmonstratensis, apud Binchium Hannoniæ oppidum, in quarto, formâ oblongâ, pergameno, caractere bono & vetere. Continet varia tantùm fragmenta ex variis hinc inde libris excerpta, ex libro II. & III. *Ruffini*, item ex aliquot libellis *Pelagij* & *Joannis*.

MS. MORETIANVS, in folio, pergameno, non valdè quidem vetustus, sed plurima continens, quem mihi D. Moreti filij suppeditarunt.

Con-

Continebat ex libro primo Vitas

Pauli, Antonij, Hilarionis, Malchi, Pachomij, Abrahæ, Ioannis Eleëmosynarij, Frontonij, quam Hieronymo ascribit, *Euphrosyna, Maria neptis Abrahæ, Thaisis meretricis, Pelagia meretricis, Maria Ægyptiaca, Marina, Paula.*

Librum *secundum*, quem ascribit *Posthumiano* monacho, & dicitur ad *Phydosum* missus.

Librum *tertium*, qui etiam *Posthumiano* ascribitur, & ad *Phydosum* mittitur.

Librum *quartum*, quem tribuit *Ioanni Cassiano*.

Librum *quintum*, quem de Græco in Latinum ab *Hieronymo* presbytero translatum asserit. In fine tamen libri xviii. ait. *sive ut plerique autumant, transtulit de Græco in Latinum Pelagius diaconus S.R.E.*

Librum *sextum*, quem *Ioanni S.R.E.* subdiacono ascribit.

Ex Appendice, *Heraclidis Paradisum*, integrum: sed eum ascribit *Paschasio*, vel *Palladio* diacono. Ita titulum concipit: *Incipit epistola Paschasis sive Palladij diaconi ad Eugypium presbyterum in libro, qui vocatur Paradisus de miraculis sanctorum Patrum & Vitæ eorum.* Vide Prolegomenon xxv.

MS. S. IACOBI fratris Domini in Insulâ, ubi est abbatia Ordinis S. Benedicti Leodij, in folio, pergameno, scriptus anno Domini M. CCC. XII.

Continet ex libro primo Vitas

S. Pauli primi eremitæ, & *Malchi*.

Librum *secundum*, *quintum*, *sextum*.

Ex eadem abbatiâ habui libellum in octavo, chartaceum, in quo erat Vita *S. Onuphrij*, recenti manu. Distinctus hic erat stilus à vulgatâ *Onuphrij Vitâ*, vulgatum tamen stilum retinui.

MS. CAMBERONENSIS, ex abbatiâ S. Mariæ de Camberone, Ordinis S. Bernardi apud Athum, in membranâ, folio, recentiore manu. Continebat ex libro primo Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Malchi, Ioannis Eleëmosynarij, Paula.

Librum *secundum* hoc titulo: *Incipiunt actus SS. Patrum à Posthumiano monacho editi, & ad Fidosum missi.*

Librum *tertium*. nulli certo auctori hic inscribitur.

Librum *quartum*, qui *Posthumiano* tribuitur.

MS. CLAROMARESCANVS, ex abbatiâ S. Mariæ de Claromaresco, iuxta Audomarum, Ordinis S. Bernardi, in folio, membranâ, caractere bono, sed non valdè veteri.

Continebat ex libro primo Vitas

Thaisis meretricis, Maria Ægyptiaca, Marina puellæ.

Librum *secundum* nulli auctori inscriptum.

Librum *tertium* etiam anonymum.

Librum *quartum* similiter anonymum.

MS. REBDORFFIENSIS in quarto, pergameno, caractere satis recenti. Continet ex libro *primo* Vitas

Pauli, Hilarionis, Malchi, Simeonis Stylitæ, Euphrosynæ.

Librum *secundum*, quem tribuit S. Hieronymo.

Librum *tertium & quartum.*

MS. S. PETRI IN MVNSTER, folio, pergameno, recentiore caractere. Continet tantum excerpta quedam ex Vitis Patrum.

Ex libro *primo* Vitas *Pauli, Antonij, Hilarionis.*

Quaedam ex libro *secundo & septimo.*

MS. S. SEPVLCRI MAIOR, ex monasterio S. Sepulcri, quod Cameraci est, Ordinis S. Benedicti, in folio, chartaceus, recenti manu.

Continet ex libro *primo* Vitas

Malchi monachi captiui auctore D. Hieronymo, S. *Euphrosynæ, Thaidis* meretricis, *Mariæ Aegyptiacæ, Marinae* virginis.

Librum *secundum*, quem tribuit Palladio, atque ab Hieronymo de Græco in Latinum conuersum.

Librum *tertium*, Librum *quartum.*

Ex libro *quinto*, qui octodecim libellis constat, habet tantum sine vllâ libellorum distinctione numeros 240. vocanturque *Admonitiones sanctorum Patrum de diuerso genere virtutum, quas Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ de Græco in Latinum transtulit.*

MS. S. SEPVLCRI MINOR, in membranâ, in quarto, manu quoque recenti.

Complectitur autem ex libro *primo* Vitas

Malchi, monachi captiui, *Frontonij, S. Marinae.*

Librum *secundum*, quem tribuit D. Hieronymo.

Librum *quintum*, qui inscribitur: *Adhortationes sanctorum Patrum, perfectionesque monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit B. Hieronymus presbyter. Rectius in fine libri decimioctauis: Hucusque de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, & abhinc deinceps Joannes subdiaconus.*

Librum *sextum.*

MS. CARTHVSIANORVM nostræ Dominæ de Gratiâ prope Bruxellas, in folio, scriptus in membranâ anno Christi M. cccc. lx. Kal. Decembris, per Fr. Petrum VVeins.

Continet ex *primo libro* Vitas

Pauli primi eremitæ, auctore D. Hieronymo, *Antonij*, auctore Athanasio, interprete *Euagrio, S. Hilarionis*, auctore D. Hieronymo,
Mal-

Malchi captiui monachi, auctore eodem, *S. Pachomij*, *Abraha* monachi & eremitæ, *Simeonis Stylitæ*, *Macarij Romani*, *Frontonij*, *S. Euphrosynæ* virginis, *Thaisis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Marinæ* virginis, *Paulæ*.

Librum *secundum*.

Librum *quintum*. Deerat quidem suo ordine libellus decimus sextus *De Pœnitentiâ*, sed in manuscripto comprehendebatur sub libello septimo qui est *De Patientiâ*, quo titulo in nonnullis manuscriptis etiam liber xvi. inscribitur.

Librum *sextum*.

Hic autem titulus libro *sexto* & *quinto* præfigebatur: *De verbis Seniorum sanctorum Patrum. quod opus de Greco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, extremam partem Joannes subdiaconus transtulit.*

MS. RVRÆMVNDANVS, ex Collegio nostro Ruræmundæ in pergameno, in folio, à recenti manu.

Constat quinque libris, vti prima editio. Ex quâ, quòd pauca typographiæ infantia imprimerentur exemplaria, videtur exscriptus. In fine has prætereà Vitas complectitur:

Pauli primi eremitæ, *S. Antonij*, *Hilarionis*, *Malchi*, *Pachomij*, *Abraha*, *Frontonij*, *Barlaam* & *Josaphat*, *Thaidis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Ægyptiacæ*, *Paulæ*.

MS. SIONIVS, monasterij religiosarum de Sion, ordinis S. Augustini Contraci, in folio, chartâ, caractere recentiore, scriptus anno M. CD. LXIX. Conuenit planè cum primâ editione, ex eâque descriptum non dubito. In fine has Patrum Vitas addit:

S. Antonij, *S. Pachomij*, *Epicteti* & *Astionis*.

Atque hæc dicta sint de manuscriptis libris, qui integros quosdam libros vel magnam librorum partem ex iis, quos damus, comprehenderunt: nam subinde & alia manuscripta citamus, quæ vel vnam Vitam aliquam, vel simile quid huc spectans tantùm habent, vti inuenies Bertinianum apud Audomaropolim, Laurentianum apud Leodium, Brugense Societatis nostræ, & si quæ alia.

Præter hæc manuscripta Latina, nonnulla quoque Græca nactus sum, è quibus Latina sunt expressa; sed pauca, eâque satis imperfecta, quæ subinde ad lucem citata inuenies. Nam alia quædam seriùs ad manus meas peruenere.

PROLEGOMENON XXV.

De Appendice ad Vitas Patrum.

LACVIT hanc Appendicem reliquis de Patrum Vitâ libris iungere, tum ob vetustatem interpretum, tum vt lux subinde locis dubiis ex interpretationis varietate affulgeat, tum etiam quòd quædam, et si paucula, hæc Appendix contineat, quæ in prioribus non sit reperire.

Continet autem hæc Appendix tria opuscula, *Heraclidis Paradisum*, & *Palladij Lausiacam*, ex veteri vtrumque interpretatione, de quibus vide dicta Prolegomeno IV. §. III. & Prolegomeno XIV.

Quem hîc damus *Paradisum* nomine *Heraclidis*, in manuscripto Moretiano inscribitur, *Paschasijsiue Palladij diaconi ad Eugypium presbyterum*, in libro, qui vocatur *Paradisus de miraculis sanctorum Patrum & Vitâ eorum*. cui titulo subiungitur hæc epistola:

DOMINO SVO SEMPERQVE KARISSIMO
PRESBYTERO PASCHASIVS DIACONVS.

RATER in Christo karissime, dum nos peritæ tuæ facundiâ & otij felicitate perpendens, amaritudines occupationesque multiplices peccatorum retractare contemnis, pudoris iacturam dilectionis contemplatione sustine. Direxisti commemoratorium cui nihil possit adicere facundia peritorum; & opus quod Ecclesiæ vniuersitas possit recensere, breui referasti compendio, dum beati Seuerini finitimas Pannoniorum provincias incolentis, Vitam morésque veriùs explicasti, & quæ per illum diuina virtus est operata miracula, diuturnis mansura temporibus tradidisti memoriæ posterorum. Nesciunt facta piorum præterire cum sæculo, vt omnes præsentem habeant, & secum quodammodo sentiant commorari, quibus eum relatio peruekerit lectio- nis. Et ideò quia tu hæc quæ à me narranda poscebas, elocutus es simpliciùs, explicasti faciliùs, nihil adiciendum labori vestro studio nostro credidimus. Siquidem aliter audita narramus, aliter experta depromimus; faciliùs virtutes magistrorum discipulis exponuntur; quæ suggeruntur crebriùs, conuersatione docentur. Diuinis charismatibus inspiratus, scis bonorum mentibus excolendis quantum gesta Sanctorum utilitatis imper- tiant, quantum feruoris attribuunt, quantum puritatis infundant, de quâ re apostolica vocis auctoritas latius innotescens, *Forma, inquit, estote gregi; & beatus Paulus Timotheo præcepit, Forma esto fidelibus. Vnde idem Apostolus iustorum catalogum summâ breuitate contexens, ab Abel*
inci-

incipiens, insignium virorum pergīt nārrare virtutes: sic & ille fidelissimus Mathathias, morti gloriosissimæ iam propinquans, filiis suis hereditario iure Sanctorum exempla distribuit, quorum certaminibus admirandis celebrius excitati, animas suas pro legibus sempiternis sanctitatis feruore contemnerent. Nec paterna liberos fefellit instructio: tantum enim profuerunt memoratis facta piorum, ut apertâ fide armatos principes detererent, castra sacrilega superarent, cultus arâsque demonicas longè latèque diruerent, ciuilemque coronam, sertis decoratam perennibus splendenti patriæ prouiderent. Vnde & nos ornamentis sponsæ Christi quiddam fraterno ministerio prouideri gaudemus, non quò ullis, ut credo, temporibus defuerit clarior vita maiorum, sed quòd domum magni regis plurimorum vexilla trophæorū habere conueniat. Non enim vera virtus excluditur numerositate virtutum, sed optatis excessibus eatenus ampliatur.

Inde sequebatur: Prologus primus Paschasij siue Palladij diaconi ad Lausum episcopum: In hoc libro, &c. Inde Secundus Prologus: Multi quidem multos. Inde caput primum Paradisi: Cūm primum Alexandriam.

Equidem Paschasio huic, qui Eugypij tempore vixit, liber hic velut auctori tribui non potest, cūm auctor in hoc libro interloquens certò vixerit sæculo S. Hieronymi, & Patrum magnâ ex parte, quorum Vitam describit. Quare rectè additum siue Palladij; verè enim Palladius vel Heraclides huius Paradisi auctor est.

An igitur Paschasius dicendus est vetus huius Paradisi interpres? Nec hoc affirmare habeo. Certè nihil tale insinuat hæc Paschasij ad Eugypium missa epistola. Imò epistola hæc potiùs præfigenda est Vitæ S. Seuerini Noricorum apostoli. & pridem anno M. D. XCV. eam Vitæ S. Seuerini præfixit doctissimus scholiastes Marcus Velsius, Epistolam autem Eugypij, cui Paschasius hîc respondet, exstat tomo sexto Antiquarum lectionum paginâ 455. Si aliundè probari possit Paschasium hunc interpretem esse huius Paradisi, ei posthac inscribatur ea interpretatio. Ego ob hanc epistolam hîc fortuitò præfixam, non ausus fui ei interpretationem asserere.

Continet prætereà *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete Martino Dumienſi episcopo, quas ex codice Bibliothecæ Toletanæ excerptas, ex Hispaniâ ad me transmisit R. P. Christophorus à Castro, Sacrarum litterarum in Collegio nostro Salmanticensi Professor. Quas etiam reperi in codice peruetusto S. Floriani, è Germaniâ mihi suppeditato.

Martini Dumienſis episcopi variij meminere auctores. Isidorus libro de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap. XXII. Sigebertus in simili Scriptorum catalogo cap. XIX. & CXVIII. Fuit hic abbas & episco-

pus, qui Dumienſe in Gallaciâ monaſterium conſtruxit, poſteâ epiſcopus Braccarenſis, cuius fit honorifica mentio in Concilio Toletano decimo, cap. vii. ex Concilio Valentino, & in Synodo Braccarenſi primâ, Ærâ D. xc. viii. & in ſecundâ, Ærâ Dc. x. quibus præfuit. Nullus tamen meminit quidquam illum ex Græco vertiſſe, ſed potiùs per alios præſtitiffe. Ita enim Sigebertus ſuprà cap. cviii. *Martinus epiſcopus tranſtulit per manus Paſchaſij diaconi Interrogationes & Reſponſiones plurimas ſanctorum Ægyptiorum Patrum in Dumienſi cœnobio.* Quæ Paſchaſius eius iuſſu tranſtulit, habes libro ſeptimo. Fors idem Paſchaſius & hæc tranſtulit. Quia tamen Martini nomine in duobus manuſcriptis inueniuntur, eius nomine in Appendice dedi.

PROLEGOMENON XXVI.

Varia monita ad Lectorem huius editionis.

ADVERTE primò, Primam mihi curam fuiſſe, vt textum cuiusque auctoris perquam fideliffimè ex fide veterum codicum exprimerem, ſeruatis phraſibus etiam minùs vſitatis, nec valdè ſemper Latinis, vt & illæ ſæculum auctoris ſui proderent.

Aduerte ſecundò, Orthographiæ eam ſeruata rationem, quam Typographus optimam iudicauit. Quorundam tamen priorum nominum diuerſas ſubinde Orthographias reperies, ſed apud diuerſos interpretes, vt nunc *Scete*, nunc *Scithi*, nunc *Pæmerius*, nunc *Pime-nius*, & ſimilia aliquot alia. Quæ plerumque ſua interpretibus reliqui, quòd ſinguli fortè diuerſimodè nomina illa in Græco exemplari ſcripta inuenerint.

Aduerte tertio, Ne ſæpiùs quarundam difficultatum & verborum rariorum ratio reddenda eſſet, quòd variis locis eadem occurrerent, contentus breui in Notationibus explicatione, ad Onomaſticon porrò remiſi, in quo pleniùs de iis agitur. In quo etiam nonnulla reperies, quorum nullum in Notationibus datum indicium.

ADVERTE quartò, Mirandum non eſſe, ſi compluſcula eadem in diuerſis libris, variato tantùm ſtilo, reperias. Euenit hoc, quòd olim diuerſi eremum obière, & Vitas dictaque Patrum vel coràm vel ab aliis excepère. Quiſque quod vidit vel audiuit, in commentarium retulit. Accedit, quòd quidam aliorum ſcrinia compilarunt, & prætereà quædam ex ſuis quoque armariolis adiunxère. Dedimus igitur omnia prout apud diuerſos auctores & interpretes inuenimus, vt ſuis cuique conſtaret labor, & plurium teſtificatione plus quoque Patrum dictis

dictis accederet auctoritatis. Vide quæ de hac conuenientiâ diximus Prolegomeno IV. §. III.

ADVERTE quintò, Sicubi ea auctorum conuenientia occurrat, in margine ferè notavi singulorum loca, vt se mutuò illustrarent. Qualem in multis reperies inter librum secundum Ruffini, Palladium Herueti, Heraclidis Paradisum, & Palladium ex veteri interpretatione. Ruffinum & Palladium Herueti inter se commisi: Paradisum Heraclidis per Palladium Herueti illustravi: Palladium ex veteri interpretatione cum Heraclidis Paradiso comparavi. Multa quoque eadem reperies in libro III. Ruffini, Pelagio, Ioanne, Paschasio, quorum concordiam in margine notatam inuenies.

ADVERTE sextò: Vt compendio conuenientiam illam citarem, cum nouem posteriores libri, in quibus eiusdem rei repetita narratio maximè occurrit, vel auctorem certum habeant vel interpretem, vbi auctor certus est, eum citavi; vbi de eo minùs constat, interpretis nomen margini apposui. verbi gratia, quæ paria occurrunt libris secundo, tertio, qui RUFFINVM agnoscunt auctorem. quarto, qui excerpta habet ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO; octauo, qui PALLADIVM; nono, qui THEODORETVM; decimo, qui IOANNEM MOSCHVM repræsentant auctores; tantùm in margine cito auctorum nomina cum capitibus vel numeris, prout cuiusque liber vel per capita vel per numeros digestus hîc reperitur. Rursus verò cum in margine citandi sunt liber quintus, sextus, septimus, qui Græcis auctoribus incertis circumferuntur, certos tamen habent interpretes, cum quintus citandus est, cito PELAGIUM; cum sextus, IOANNEM; cum septimus PASCHASIVM; quorum singuli suorum singulorum librorum sunt interpretes. Quia verò PELAGIVS & IOANNES librum quisque suum in varios libellos distinctum habet, dum eos in margine cito, libellorum simul ordinem cum dictorum numero in margine assigno.

ADVERTE septimò, in chorographiæ studiosi gratiam tabulam nos curasse concinnari mansionum & expeditionum eremitarum. & quia maximè Ægyptus & Syria & Palæstina ab eremitis fuit excolta, particularem quoque earum delineationem habes, quòd in generali tabulâ particularis locorum distinctio seruari non posset. Tabulam eam proximum folium exhibebit.

S. BENEDICTVS Regula sua capite ultimo.

COLLATIONES PATRVM ET INSTITVTA

ET VITÆ EORVM

ET REGVLA S. P. N. BASILII

QVID ALIVD SVNT

NISI BENE VIVENTIVM ET OBEDIENTIVM

MONACHORVM EXEMPLA

ET

INSTRVMENTA VIRTVTVM?

CHO-

Fig. LXXII - LXXIII

Vitae Patrum Aremi

Edit. Rosweide

(Redúscase al tamaño de la página
del libro, pero solo séguere ~~foros~~
de la parte izquierda del
mapa, titulado "Chorogra-
phia Particularis")

81 x 511

460

179. 482

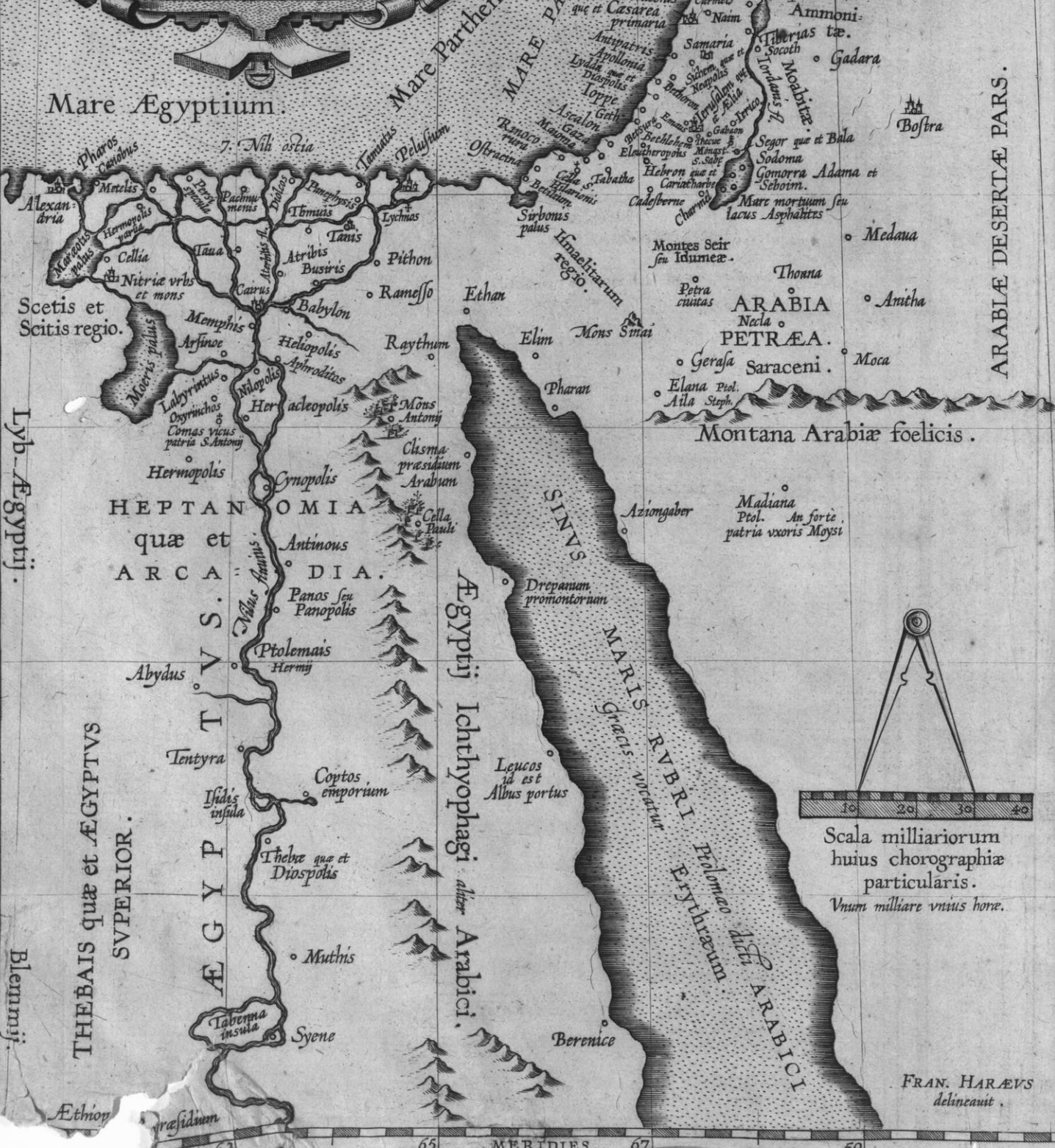
CHOROGRAPHIA
TERRARUM
MAGNARUM BRITANNIAE
IN VINO 1711
ST. MARTINI

M. J. B. P. 1711

M. J. B. P. 1711
M. J. B. P. 1711
M. J. B. P. 1711

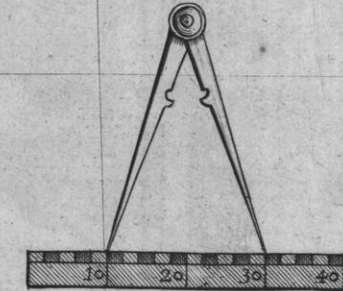
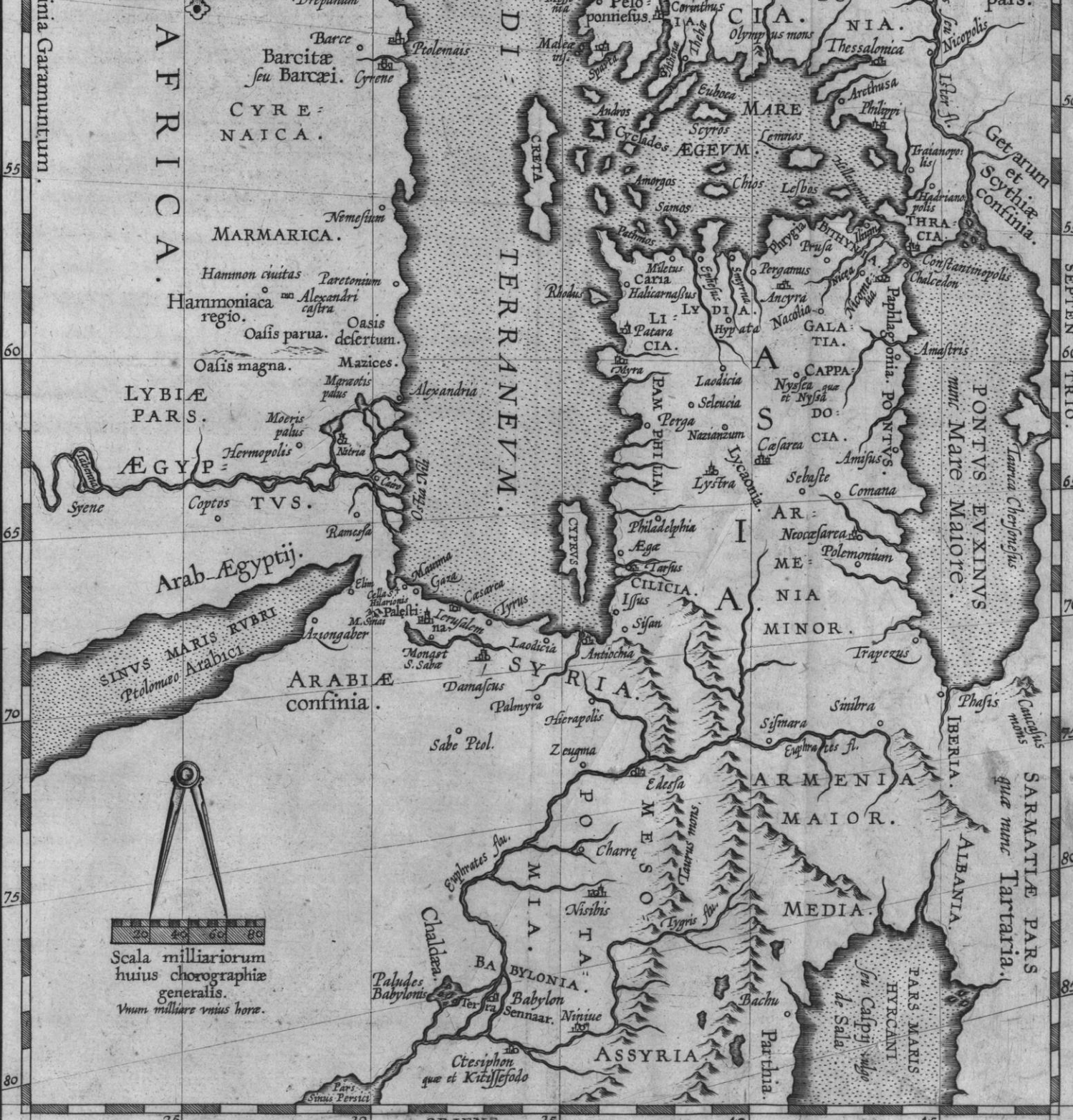
MARIS MEDITERRANEI PARS.

CHOROGRAPHA PARTICVLARIS MANSIONVM EREMITICARVM IN ÆGYPTO, SYRIA, ET PALÆSTINA.

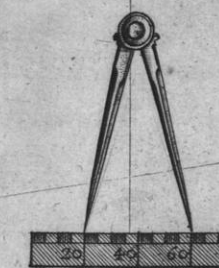

Confinia Numidia.

CHOROGRAPHA GENERALIS MANSIONVM ET EXPEDITIONVM EREMITICARVM.

Scala milliariorum huius chorographiae particularis. Vnum milliare vnius horae.

Scala milliariorum huius chorographiae generalis. Vnum milliare vnius horae.

FRAN. HARÆVS delineavit.

DE

VITIS PATRVM

LIBER PRIMVS,

AVCTORE

DIVO HIERONYMO

PRESBYTERO,

ET

ALIIS VARIIS.

FRANKLIN D. ...

LIBRARY OF THE ...

UNIVERSITY OF ...

OF THE ...

WEST BATTLE ...

EMERSON ...

DIVISION OF ...

AVCTORE ...

DIVISION OF ...

TYPESET ...

ALL RIGHTS ...

P R A E L V D I A ³

. A D

LIBRVM PRIMVM.

LECTORI.

QUIA D. Hieronymus hoc libro primo sæpè interloquitur, Quidèmq; arctioris vitæ incensus desiderio, eremitas olim innisit, inq; eremo annos aliquot vixit; placuit hîc breui synopsi, via vitæq; eius periodos, quâ peregrinationes eius spectant, oculis subiicere; ad nonnullam eorum lucem, quæ lecturus es. Quos ex Ill^{mi} Cardinalis Baronij laudatissimis Annalibus concinnavi, ut magno Duce D. Hieronymi consècteris vestigia.

DIVI HIERONYMI

PEREGRINATIO.

DIVI HIERONYMI PRIMORDIA

ET PROPECTIO GALLICANA.

ATVS est Stridone, oppido in Dalmatiâ, honestis quidem A.C. ecc.
parentibus, & substantiis haud infimis, quas postea pro ædi- XLII.
ficatione monasterij per Paulinianum fratrem distraxit^a: non Baronius
enim de seipso, sed de voluptuosis clericis atque monachis, Tomo 3.
ad annum
personâ tamen suâ illa ait^b: *Natus in paupere domo & in tugurio 372.
rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem saturare poteram^a Hier.epist.
26.
^b Hier.ep. 2.*

ventrem, nunc simillam & mella fastidio, &c.

Bonosum habuit collactaneum^c, & cum eodem coaluit in liberalibus disci-^c Hier.ep.
plinis, prædiuite adolescente: à puero enim excolendus bonis litteris traditus^d.
est præceptor; de quo ipse: ^d *Memini me puerum cursitasse per cellulas seruulorum,*
diem feriatum duxisse lusibus, & ad Orbilium scruientem, de auia sinus tractum esse
captiuum. ^e Hieron. Apolog. aduers. Rufin.

Romam veniens cum eodem ipsius gentili Bonoso, Donatum audiuit; ipsum
enim suum nominat^e præceptorem. tum, ut ipse tradit^f, scholastico more lusit^f
in controuersis declamandis. ibi adultâ ætate sacro baptismo initiatus^g est: quo
suscepto, paulò solutiorem vitam, quam gesserat, continuò emendauit: nam
^g Hieron. in Chron. anno 20. Constantij. Hier. lib. 1. cont. Pelag. & in ep. ad Gal. cap. 2. ^h Hier.ep. 57

A 2

priori

priori amissâ corporis integritate, secundam, quam vocat continentiam post Baptisimum, seruauit immaculatam^a. totus piis officiis deditus vnâ cum eiusdem instituti sodalibus, singulis diebus Dominicis (vt ipse tradit^b) inuisebat in subterraneis cœmiteriis reliquias sanctorum Martyrum: nihilque ceteris diebus otij sibi relinquens, totus erat in describendis libris: sic enim bibliothecam Romæ summo studio atque labore sibi confecisse testatur.

^a Hier. Apo-
log. pro lib.
adu. Iovin.
^b Hieron. in
Ezech. c. 40

Hier. ep. 22.

In Gallias post hæc peregrinatus cum ipso Bonoso, eadem siti librorum, Treueris S. Hilarij libros de Synodis manu suâ descripsit; aliôsque ibi positus antiquos codices, vsus operâ amicorum atque inter alios Florentij, describendos

Hier. ep. 6.

¶ 41.

PROFECTIO SYRIACA POST VARIAS ORBIS PROVINCIAS LVSTRATAS.

A.C. CCC-
LXX.
Baron. ad
ann. 372.

CONTIGIT autem post hæc, vt qui semel peregrinari cœperat, proficisci quoque in Orientem, in animum induxerit; id quidem cum eruditionis, tum etiam religionis causâ; vt ex his, quæ gessit, inspicere licet. Porrò peregrinationis eius, quæ remanent, vestigia affectantes, dicimus eum cum Bonoso comite è Galliis reuertentem, Aquileiam peruenisse, confedisseque ibi aliquo temporis spatio, fruiturus consortio sanctissimorum virorum, nimirum S. Valeriani, eius ciuitatis post Fortunatianum episcopi, Heliodori, Nepotiani, Rufini, Chromatij, Iouini, Eusebij, Bonosi, Florentij, Nicææ subdiaconi, Chryfogni monachi: ad quos omnes, intimæ necessitudinis testes, eiusdem Hieronymi litteræ extant.

Hier. ep. 41.

¶ 42. 43. 44.

Horum igitur suauissimâ consuetudine aliquantisper detentus est S. Hieronymus Aquileiæ; cum inde discedere cogitur, nescio quo improviso rerum euentu, vt ipse, ex eremo ad Ruffinum scribens, testatur verbis illis: *Postquam me à tuo latere subitus turbo conuulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit auulsio*, &c. tunc Aquileiâ recedens, in Dalmatiam, patrium solum, veniens, sororem iuuenulam, ætatis lubrico lapsam, primùm viro maximè pio Iuliano, qui eam ad meliorem frugem restituit, deinde etiam per litteras Chromatio commendauit.

Hier. ep. 37.

¶ 45.

Quando autem contigerit, vt ipse sic monasticæ vitæ arripuerit institutum, diligenti rerum ac temporum discussione peruestigandum est. Ceterum, quòd in re dubiâ & incertâ versetur, nitendum est coniecturis, aliisque argumentis, quantumlibet videri possint à longè petita: sic enim sæpè accidit, per angustas rimulas perspicere, quæ indagatur sollicitè veritas.

Marian.
Victor. in
vit. S. Hier.

At, quod ad hanc rem pertinet, haud assentiri possumus affirmanti, Hieronymum cum Ruffino atque collegis, itineris fociis, primùm Ierosolymam petiisse, inde verò inter se diuisos, Ruffinum in Ægyptum, Hieronymum autem in diuersas prouincias peregrinationem instituisse, atque illinc deserta Syriæ petiisse. Nam Ruffinum Româ recessisse cum Melaniâ, profectumque in Ægyptum, indeque Ierosolymam peruenisse, cum iam S. Hieronymus in Syriâ monachus degeret; tum quæ superiùs dicta sunt, tum quæ dicentur inferiùs, perspicuè demonstrabunt. Ex peregrinatione verò ipsius Hieronymi, à se descriptâ, possumus pariter intelligere, tempus ipsius ex Occidente in Orientem migrationis: ad Ruffinum enim, cum ille iam peruenisset in Ægyptum, ex eremo Syriæ scribit, se primò profectum in Thraciam, inde in Pontum atque Bithyniam, postea in Galatiam & Cappadociam, deinde per Ciliciam in Syriam descendisse, vbi consedit in solitudine monachus. Hæc totius eius est peregrinationis perio-

Hier. ep. 4.

perio-

periodus, vnà cum fidissimis comitibus, Euagrio presbytero Antiocheno, Innocentio, Heliodoro, & vt ait, cum Hylâ S. Melanij famulo.

Cùm igitur reperiamus, Euagrium indiuiduum comitem fuisse S. Hieronymi: æquè etiam cum eo Hieronymum peregrinatum ex Occidente in Cappadociam, par est credere; cùm de se tradat ipse Hieronymus, cum eo profectum esse in Cappadociam. Hæc igitur vt asseramus, eadem certè Hieronymi atque Euagrij in Cappadociam peregrinatio persuadet. huncque ipsum Euagrium, de quo S. Basilius meminit, eundem esse cum Euagrio, Hieronymi socio atque comite, cùm nomen, tum munus presbyterij, tum patria, nempe Antiochia, nec non locus ipse, vnde venit, nimirum ex Italiâ, æquè demonstrant: eundemque Euagrium illum esse, qui egregiam nauauerat operam Mediolani aduersus Auxentium, de quo, ad vnum ex comitibus Innocentium, antè Hieronymus scripserat, nos suo loco retulimus.

Peregrinatio Hieron. & Euagrij eadem.

Basil. ep. 8.

Hier. ep. 49.

Quando autem acciderit Euagrium ad S. Basilium in Cappadociam peruenisse, ex eadem Basilij epistolâ possumus intelligere: quâ, antequam de Euagrio faciat mentionem, de vehementi morbo, in quem tunc inciderat, agit, cùm ait: *Quinquaginta his diebus aeger decubui, quibus mihi sedulo adsuit dilectus & omnium studiosissimus frater noster & cooperator Elpidius. Multum enim febre consumptus, penuriâ nutrientis materia, aridâ hac carne, ceu lucernarum papyro, circumdatus, marcidâ longaque ægritudine laboraui: antiquum vulnus huic accedens, à cibis me abstrixit, oculis somnum ademit, tandem morti & vitæ confinem me effecit, tantum viuere permittens, quantum ad dolorem sentiendum opus est.* Hæc & alia plura de eadem corporis infirmitate Basilius, quam ei contigisse superius diximus anno, quo creatus est Cæsareæ episcopus, qui numeratur Domini CCCLXX. quo pariter dixerimus Hieronymum, cum eodem Euagrio & aliis sociis, deuenisse in Syriam; inde verò eiusdem prouinciæ deserta petiisse, non ante (meâ sententiâ) annum Domini trecentessimum septuagesimum primum: quod quidem & insinuare videntur citatæ eiusdem superius litteræ ad Ruffinum. Ex his igitur inducitur, vt credamus, præsentem annum esse secundum, eius in eremo incolatus.

Basil. ep. 8.

Anno 369. Ep. 379.

Hier. ep. 4.

Cùm autem primum in Syriam venit, ibi cum Euagrio Antiocheno, in viâ comite, Antiochiæ confedit. Erat Euagrius prædiues ac nobilis, dominusque villæ, Maronia dictæ; vbi aliquando agens Hieronymus cum Euagrio, nactus ibi sanctissimum illum Malchum monachum, totius vitæ ipsius cursum, quam postea factus senex conscripsit, accepit: testatur id quidem Hieronymus ipse, cùm ait: *Maronia triginta ferè millibus ab Antiochiâ, vrbe Syria, haud grandis ad Orientem distat viculus: hic, post multos vel dominos vel patronos, dum ego adolescentulus morarer in Syriâ, ad Papæ Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est: quem idcirco nunc nominaui, vt ostenderem, vnde nossem, quod scripturus sum.* Post verò descriptam egregiè vitam Malchi, ista ad postremum: *Hæc, inquit, mihi senex Malchus adolescentulo retulit, hæc ego vobis narraui senex, & castis historiam castitatis expono.* quo planè Malchi exemplo, & aliorum plurimorum monachorum, quibus (vt vidimus) Syria tunc florebat, incaluit cor eius ad consecrandum vitæ monasticæ institutum: cùm & ad Theodosium, magni nominis virum, & alios præclaros anachoretas litteras dedit, petens eorum precibus solui vinculis sæculi; vbi hæc inter alia: *Nunc vestrum est, vt voluntatem sequatur effectus: meum est, vt velim: obsecrationum vestrarum est, vt, quod velim, & possim.*

A.C. CCC. LXXI. Baron. ad ann. 372. Quid Hieronymus Antiochiæ.

Hieron in vitâ Malchi.

Hier. ep. 38.

Inter hæc temporis spatia, cùm, quid esset decernendum de statu suo, Deum seruosque Dei ita consuleret, agens Antiochiæ docentem audiuit Apollinarem, de quo ipse ad Pamnadium: *Apollinarem Laodicenum audiui Antiochiæ frequen-*

Hier. ep. 61.

ter & colui; & cum me in sanctis Scripturis erudiret, numquam illius contentiosum super sensu dogma suscepi. hæc ipse. Porro cum (vt superius dictum est) Apollinarius nondum perfectè cognitus neque damnatus esset, licenter docebat, audiebaturque licentiùs.

Hieron. De loco verò, à sancto Hieronymo in Syria solitudine, ad habitandum de-
cultor ere- lecto, ad Chromatium scribens, ita ipse meminit: *In e. i parte delatae sunt* (tuæ sci-
mi factus. licet litteræ) *quæ inter Syros & Sarracenos vastum limitem ducit.* Eadem habet ad
Hier. ep. 43. licet litteræ) *quæ inter Syros & Sarracenos vastum limitem ducit.* Eadem habet ad
Hier. ep. 6. Florentium. Chalcidis prouinciæ ea erat (vt alibi ipse testatur) solitudo.
Hier. prof. in Abissiam.

Fuere eius comites Innocentius atque Hylas, accessitque postea Heliodorus.
Hier. ep. 41. His omnibus Euagrius Antiochenus cuncta necessaria ministrabat; quin & eius
43. impensis Hieronymo ad scribendos libros suppeditati sunt antiquarij: illis enim
Hier. ep. 6. se ibi abundasse testatur: eiusdemque Euagrii operâ, litteræ, quæ diuersis ex lo-
cis Antiochiam adferebantur, eidem reddebantur; vicissimque ad alios mittendas, ab ipso ille accipiebat.

Hier. ep. 41. Sed rebus in hunc modum probè dispositis, illud funestum in primis acci-
Hier. ep. 1. dit, vt dulcissimo comite Innocentio morte extincto priuaretur, Heliodorùsque
37. citò recesserit, spe tamen redeundi: ipse verò crebris laboraret corporis infirmi-
Hier. ep. 3. tatibus. quod sæpè queritur ad diuersos amicos scribens.
Hier. ep. 37. 41.

Quas insuper præter hæc passus sit impugnationes dæmonum, & quæ eum
Hier. ep. 22. O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illâ vastâ solitudine, quæ exusta solis ar-
Hier. quæ doribus, horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deli-
fit passus ciis! Sedebam solus, qui amaritudine plenus eram: horrebant sacco membra deformia,
in eremo. & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat: quotidie lacrymæ, quotidie ge-
mitus; & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hæ-
rentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cum etiam languentes monachi aquâ fri-
gidâ vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gebennæ
metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpè
choris intereram puellarum: pallebant ora ieiunij, & mens desiderij aestuabat in frigi-
do corpore, & ante hominem sua iam carne præmortuum sola libidinum incendia bullie-
bant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine ter-
gebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inediâ subiugabam. Non erubesco con-
fiteri infelicitatis meæ miseriam; quin potius plango, me non esse, quod fuerim. Memini
me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte, nec priùs à pectoris cessasse verberibus,
quàm rediret, Domino increpante, tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam, quasi co-
gitationum mearum consciam, pertimescebam; & mihimet iratus & rigidus, solus deser-
ta penetrabam: & sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cerne-
bam; ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum: &, vt ipse testis est
Dominus, post multas lacrymas, post celo inherentes oculos, nonnumquam videbar mihi
interesse agminibus Angelorum; & letus gaudensque dicebam: Post te in odorem vn-
guentorum tuorum cucurrimus. hæcenus ipse.

Verum non ieiunia solùm, aliàsque afflictiones, ad carnis impetus infrenan-
dos, adhibebat, sed & iuge studium litterarum: vnde ipse ad Rusticum scribens
Hier. ep. 4. hæc ait: *Dum essem iuuenis, & solitudinis me deserta vallarent, incentiua vitiorum,*
Hieron. in ardoremque naturæ ferre non poteram: quem cum crebris ieiunijs frangerem, mens ta-
eremo va- men cogitationibus aestuabat: ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebrais cre-
dit litteris diderat, me in disciplinam dedi, vt post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauita-
Hebraicis. temque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stridentia anhelantia-
que verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quo-
ties

ries desperauerim, quoties cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea, qui passus sum; quam eorum, qui mecum duxerunt vitam. & gratias ago Deo meo, quòd de amaro semine litterarum dulces fructus carpo. hæc ipse.

Ex multis verò ærumnis, quibus ibi grauius afflicto est, illæ quidem sibi maximæ visæ sunt, quòd Occidentalis ipse homo, collegis parum cognitus, fuisse illis fidei haberetur. Nam eandem prorsus calumniam, quam Paulinus episcopus Antiochenus (vt vidimus ex Epiphano atque Theodoro) passus est à Vitale primùm, ac deinde à Flauiano, cum ab eis Sabellianus appellaretur, pati cogitur S. Hieronymus in Syriæ solitudine apud Chalcidem in eremo agens, quòd communicaret cum eodem Paulino, à Meletij, puto, studiosis exagitatus; nominatus & ipse ab iisdem Sabellianus, adeoque vexatus, vt coactus fuerit inde recedere. Tradit hæc omnia ipse scribens ad Marcum presbyterum Chalcidensem.

Baron. ad ann. 372. & 378. Hieron. calumniam passus in eremo.

Hier. ep. 77.

PROFECTIO PRIMA IEROSOLYMITANA.

Quo autem profectus sit ipse egressus ex Syriæ eremo: certè quidem Ierosolymam antè abiisse, quam Romam veniret ad Damasum, ex ipsius assertione probatur, dum in præfatione ad Paulinum in Didymi commentarium de Spiritu sancto, recedens tunc Romam post obitum Damasi, se postliminò Ierosolymam reuersum affirmat: & in epistolâ ad Asellam, quam Romam egressus, nauem conscensurus conscripsit, ait: *Ora autem, vt de Babylone Ierosolymam regrediar.* quibus intelligas iam antè ipsum Ierosolymis versatum fuisse, quam Romam veniret ad Damasum. Quantum verò temporis Ierosolymis manserit, haud satis liquet.

A.C. ccc. lxxviii. Baron. ad eum annu.

Hier. ep. 99.

PROFECTIO CONSTANTINOPOLITANA.

Gregorii Nazianzeni famam permotus, impulsusque S. Hieronymus, vna cum collegâ Vincentio, è Syriâ, tam longinquo terrarum spatio, contulit se Constantinopolim. Quantum autem temporis contigerit Hieronymum apud Gregorium Constantinopoli commorari, exactius inquiramus, ex consignatâ ab ipso superius eius scriptionis chronographiâ, cum testatur se illa scripsisse, Gregorio ipso iam facto Constantinopolitano episcopo. contigit id post annum sequentem.

A.C. ccc. lxxix. Baron. ad eum annu. Hier. venit Constantinopol. ad Gregoriu Nazianz.

Quòd insuper se ibi Gregorium Nyssenum cognouisse testetur, quem tempore indictæ Constantinopolitanæ Synodi illuc cum aliis episcopis contigit proficisci: ex his, inquam (si à præsentis anno numeres) inuenies Hieronymum tribus ferme annis Constantinopoli audisse Gregorium. Ipse verò de Gregorio Nysseno ita meminit: *Gregorius, Nyssenus episcopus, frater Basilij Casariensis, ante paucos annos, mihi & Gregorio Nazianzeno contra Eunomium legit libros, &c.*

Gregorius Nyssenus innotescit Hieronymo.

Hieron. de Script. Eccl. in Gregor. Nyssen.

PROFECTIO ROMANA.

Trecentesimus octogesimus secundus Domini annus, consulatu Syagrii secundo cum collegâ Antonio annotatur: quo Romæ Concilium celebratum est, ex episcopis diuersarum prouinciarum, nempe Orientis, aliarumque Catholici orbis regionum.

A.C. ccc. lxxxii. Baron. ad eum annu.

S. Hieronymus ad Principiam scribens tradit, se quoque tum Romam ex Oriente venisse, cum iisdem sanctis episcopis; nam ait de S. Marcellâ: *Denique cum & me Romam, cum sanctis Pontificibus Paulino & Epiphano, Ecclesiastica traxisset necessitas, &c.* Indicat his sanè verbis Hieronymus, se vocatum à Damaso.

Hier. ep. 61.

Sed quòd ait venisse Romam cum iisdem nominatis episcopis, haud puto intelligendum, cum Antiochiâ vnâ cum Paulino soluisse, vel cum Epiphanio è Cypro insulâ. Nam cum ipsius sententiâ, vt dictum est superius, constet ipsum apud Gregorium Nazianzenum permâsisse Constantinopoli vsque ad tempus, quo idem Gregorius episcopatum eius ecclesiæ consecutus est; planè apparet, eum non ante præteritum annum recessisse Constantinopoli: quem quidem haud existimo Antiochiam reuersum esse, vt cum Paulino & Epiphanio se Romam conferret; sed Damasi monitum litteris, venturum Romam, iter per Græciam suscepisse, eoque tempore Athenas adire voluisse. ipsum namque petiisse Athenas, verba hæc in Commentariis in Zachariam fidem faciunt: *In arce, inquit, Atheniensium iuxta simulacrum Mineræ, vidi spheram æream grauissimi ponderis, quam ego pro imbecillitate corpusculi mouere vix potui. Cum quærerem quidnam sibi vellet: responsum est ab vrbis eius cultoribus, athletarum in illâ massâ fortitudinem comprobari, nec prius ad agonem quemquam descendere, quàm ex leuatione ponderis sciat, quis cui debeat comparari.* hæc ipse. Sic igitur, qui Constantinopoli recedens per Græciam in Italiam venit, iisdem episcopis eodem tempore vocatis Romam venientibus potuit occurrere. venisse creditur & ipse vocatus à Damaso Papâ, qui eo in responsionibus Synodalibus vteretur. Contigisse autem videtur ipsius Hieronymi & aliorum episcoporum Romam aduentus autumnali tempore: nam cum ad Asellam scribens dicat, se propè triennium Romæ mansisse, minimè tamen absoluisse; rursusque eiusdem Hieronymi in Apologiâ aduersus Ruffinum assertionem certum sit, ipsum mense Augusto Romam profectum; certè quidem ipsum hoc anno, autumnali (vt dictum est) tempore, vel hieme Romam venisse oportuit.

Hieron. in
Zachar.
cap. 12.

PROFECTIO SECUNDA IEROSOLYMITANA.

A. C. ccc-
LXXXV.
Baron. ad
eius annuum.
Siricius
Papa eli-
gitur.

A N N I trecentissimi octogesimi quinti exordio, nempe pridie Idus Ianuarij, cum vacasset fedes post obitum Damasi triginta & vno diebus, Siricius Romanus ex patre Tiburtio in eius locum subrogatus est.

Hieron.
recedit ab
Urbe.

Hier. ep. 99.

Cum autem non, vt Damasus fecerat, Siricius Papa in conscribendis eiusmodi litteris, Hieronymi operâ vteretur, neque eum, vt ille, quod par erat, amplecteretur atque foueret: mox Pontificis Romani destitutus præsidio, idem Hieronymus acerbissimos pati cœpit persecutores; illos scilicet clericos, quorum mores improbos scriptis editis fugillasset. Quamobrem vt se à concitato turbine liberaret, tranquillum cogitans portum, nempe tutam Ierosolymæ mansionem, illuc nauigaturus, hoc anno ab Vrbe recedens, nauim conscensurus, ad Romanum portum se contulit. Id quidem hoc anno factum esse, ex eo perspicuum redditur: cum enim ipse testetur, se pænè triennium Romæ mansisse, pariterque post obitum Damasi recessisse; constetque ex his quæ superius dicta sunt, venisse Romam sub consulatu Antonij & Syagrii, anno Domini trecentesimo octogesimo secundo; ipsum hoc anno ab Vrbe oportuit recessisse. Præsenti igitur anno, Augusti mense, ad Romanum portum se conferens, nauem conscendit, pro ut ipse satis apertè demonstrat in Apologiâ aduersus Ruffinum.

Hier. lib. 2.
aduers. Ruf-
finum.

Hier. Apo-
log. aduers.
Ruffinum.

Porro qui fuerint ipsius Hieronymi in nauigatione comites, & quando soluerit è portu, idem ipse in Apologiâ aduersus Ruffinum his verbis describit: *Vis nosse profectiois meæ de Vrbe ordinem? narrabo breuiter. Mense Augusto, flantibus Etesis, cum sancto Vincentio presbytero, & adolescente fratre (Paulinianus hic erat, quem vltimo loco natum, Romæ dum esset, ad se vt veniret accersiuisset) & aliis monachis, qui nunc Ierosolymis commorantur, nauim in Romano portu securus ascendi,*

maxi-

maximâ me sanctorum frequentiâ prosequente. veni Rhegium: in Scylleo littore paululum steti, ubi veteres didici fabulas, & precipitem fallacis Vlysis cursum, & Sirenarum cantica, & insatiabilem Charybdis voraginem. Cumque mihi accolæ illius loci multa narrarent, darentque consilium, vt non ad Protei columnas, sed ad Ionæ portum nauigarem; illum enim fugientium & turbatorum, hunc securi hominis esse cursum; malui per Maleas & Cycladas Cyprum pergere: ubi susceptus à venerabili episcopo Epiphano, cuius tu testimonio gloriaris, veni Antiochiam, ubi fruitus sum communionem pontificis confessorisque Paulini: & deductus ab eo, mediâ hieme & frigore grauissimo, intraui Ierosolymam. Vidi multa miracula; & quæ prius ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobavi. hæc Hieronymus de suo aduentu Ierosolymam.

PEREGRINATIO ÆGYPTIACA.

Cum igitur Ierosolymam S. Hieronymus aduenisset mediâ hieme, haud A.C. ccc-
LXXXVI.
Baron. ad
eū annum. dubium ibi moratus; profectus vero est postea in Ægyptum, discendi cupiditate pellectus. Nam licet orbis pænè totius magister extitisset, cum eum iam pridem etiam Damasus Papa consulere consueuisset, cuius nomine ad consultationes episcoporum rescribens, omnes fernè ecclesias docuisset; ibi tamen Didymum Alexandrinum conueniens, ipsi se tradidit, vt discipulum, sacris litteris inbuendum. testatur id ipse ad Pammachium scribens his verbis: Hier. ep. 65. Jam canis spergebatur caput, & magistrum potius quam discipulum decebat: perrexi tamen Alexandriam: audiui Didymum, & in multis ei gratias ago: quod nesciui, didici: quod sciebam, illo docente non perdi. atque alibi ad eundem: Hieron. proem. in Oseam. Cum essem Alexandriæ, vidi Didymum, & eum frequenter adiui, virum sui temporis eruditissimum: rogauique eum; vt, quod Origenes non fecerat, ipse compleret, & scriberet in Osee commentarios: qui tres libros me petente dictauit, quinque quoque alios in Zachariam. hæc ad Pammachium. Et ad sanctam Paulam: Hieron. in proem. l. 4. Comment. in epist. ad Ephos. Denique nuper ob hanc vel maximè causam Alexandriam perrexi, vt viderem Didymum, & ab eo in scripturis omnibus, quæ habebam dubia, sciscitarem. hæc ad Paulam: quibus cum nullam mentionem habeat, quòd eam comitatus fuerit peregrinantem in Ægyptum; nec alibi, cum de eiusdem Paulæ profectioe in eandem prouinciã agit, se illi comitem inhæsisse dicat; Hier. ep. 27. planè coniecturâ ducimur, Hieronymum nequaquam cum eâ peregrinationem illam suscepisse. Ceterum ad modicum temporis spatium, nempe triginta tantum diebus commoratum esse Hieronymum Alexandriæ, Ruffinus exprobrat in inuectiuâ: sed an verè, ipse scit.

Ceterum, qui aliquantis per Didymum auditorus Alexandriæ confedit, antequam rediret in Palæstinam, Ægypti monasteria peragrauit: de quibus ipse: Hier. Apolog. aduers. Ruffinum. Con-
tendi Ægyptum, lustraui monasteria Nitriæ, & inter sanctorum choros aspides latere perspexi. per aspides enim se significasse Origenistas, ipsemet aliàs sæpè declarat; sed nos de his suo loco pluribus.

At quid postea egerit, mox subdit: Protinus concito gradu Bethlehem meam reuersus sum, ubi adorari præsepe & incunabula Saluatoris. Vidi quoque famosissimum lacum: nec me inerti tradidi otio, sed multa didici, quæ antè nesciebam. At quænam ista? alibi declarat his verbis post recensitum reditum ex Ægypto in Palæstinam: Hier. ep. 65. Pertabant me homines post auditum Didymum finem fecisse discendi: veni rursus Ierosolymam & Bethlehem: quo labore, quo pretio Barrabanum nocturnum habui præceptorum? timebat enim Iudeos, & mihi alterum exhibebat Nicodemum. hæc ipse.

NOTA-

NOTATIO.

Ecclesia
Aquileien-
sis floren-
tissima.

QVILEIAM PERVENIS-
SE.] Summâ quidem laude
(ait Baronius anno Christi
CCCLXXII.) florebat tunc
Aquileiensis ecclesia, ubi ex-

tincto Fortunatiano episcopo, Ariana sectæ
fautore, eam Arianorum labe fœdatam, Va-
lerianus vir sanctissimus, ab omni prorsus im-
pietatis fœce purgavit, ut idem S. Hieronymus
tradit; adscitisq; ad officia ecclesiastica viris
optimis ac eruditissimis sic claruit, ut de eis ipse
Hieronymus in Chronico ita dignè memine-
rit: Aquileienses clerici, quasi chorus bea-
torum habentur. per quos omne Ariani
quondam dogmatis virus exclusum est. Sed
& quod, qui ibi erant clerici, essent & mona-
chi, hoc præconio ex iisdem tres potissimum

Hier. ep. 43

Hieron. in
Chron. an.

11 Valent
Hier. ep. 43

Hieron. in
Chron. an.
13 Valent
* Floren-
tinus,

Hier. ep. 56

laudantur in Chronico, cum ait: * Florentius,
Bonosus, & Ruffinus, insignes monachi ha-
bentur: ex quibus Florentius tam miseri-
cors in egenos fuit, ut vulgò Pater paupe-
rum nominatus esset. Ab hoc adiutum He-
liodorum in Orientem peregrinationem conse-
cisse, eiusq; expensis Hieronymum complures
libros exscribendos curasse, eiusdem litteræ
ad eundem datæ significant: quibus rursus
eiusdem viri misericordia erga pauperes com-
mendatur, illis potissimum verbis: Prætermi-
to innumerabiles, quibus Christum susten-
tasti, pavisti, vestisti, visitasti, &c.

2. EVAGRIO PRESBYTERO ANTIO-
CHENO.] At quod primum (notat Baronius
anno Christi CCCLXXII) ad Euagrium Antio-
chenum spectat, hunc insigniter eruditum di-
ximus iam superius temporibus Iuliani Apo-
statae, eumq; unâ cum S. Eusebio, episcopo Ver-
cellensi, in Occidentem venisse: idq; testifica-
tione S. Basilij, de eo ita testantis in epistolâ

Basil. ep. 8.

ad Eusebium Samosatenum, ubi ait ipsum
redeuntem ex Italiâ ad se litteras attulisse.

3. AD PAPÆ EVAGRII.] Baronius anno
Christi CCCLXXII. Nominat Hieronymus
Euagrium Papam, quod cum ipse senex ea scri-
beret, iam ipse Euagrius factus fuerat (ut suo
loco dicemus) episcopus Antiochenus. Qui post
anno Christi CCCLXXXIX. Theodosij senio-
ris XI. ait eundem Euagrium factum episco-
pum Antiochenum, ex Theodoro libro V.
cap. XXIII. Socrate lib. V. cap. XV. Sozomen.
lib. VII. cap. XV. Ambrosio epist. LXXVIII.
quem idem Baronius ait saltem peruenisse ad
annum XIV. Theodosij ex ipso Hieronymi ca-
talogo, De illustribus Ecclesiæ scriptoribus,
cap. ultimo.

4. AD THEODOSIVM, MAGNI NOMI-
NIS VIRVM.] Quod autem ad Theodosium
(monet Baronius ad annu Christi CCCLXXII.)
anachoretam spectat, cuius precibus adiutus
S. Hieronymus monastica vitæ arduum insti-
tutum animo ardenti arripuit; idem ille est,
qui hoc tempore in iis regionibus egregiâ cla-
ruit sanctitate. cuius res præclare gestas Theo-
doretus conscripsit: eumq; patriâ Antioche-
num, eò sanctitatis peruenisse tradit, ut nau-
te, eius nomine inuocato, tempestatem maris
ingruentem sedarent: quem Antiochiæ defun-
ctum affirmat, sepulturaq; sanctorum hono-
rifice tumulatum.

Theodoret.
in Philoth.
cap. 10.

5. CHALCIDENSEM.] Vt habet vetus
exemplar, non Celedensem: degebat enim
ipse, ut dictum est, in Syria solitudine Chal-
cidensi. ita Baronius ad annum Christi CCC-
LXXVIII. Sed alij libri Celedensem præ-
ferunt, uti apud eundem occurrit episto-
la LXXIX. Annianus Celedensis pseudo-
diaconus.

INDEX

INDEX VITARVM ^{II}

LIBRI PRIMI

DE

VITIS PATRVM.

Vitæ virorum.

- SANCTI PAULI *primi eremite*, auctore D. HIERONYMO *presbytero*. 10. Ian.
 S. ANTONII *abbatis*, auctore S. ATHANASIO, *episcopo Alexandrino*; inter- 17. Ian.
 prete EVAGRIO, *presbytero Antiocheno*.
 S. HILARIONIS *monachi*, auctore D. HIERONYMO *presbytero*. 21. Octob.
 S. MALCHI, *captivi monachi*, auctore D. HIERONYMO *presb.* 21. Octob.
 S. ONVPHRII *eremite*, auctore PAPHNVTIO *abbate*, interprete *anonymo*. 12. Iunij.
 S. PACHOMII, *abbatis Tabennensis*, auctore *Græco incerto*, interprete DIONYSIO 14. Maij.
 EXIGVO, *abbate Romano*.
 S. ABRAHAE *eremite*, auctore S. EPHRAEM *archidiacono*, interprete *anonymo*. 16. Mart.
 S. BASILII, *Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopi*, auctore AMPHILOCHIO *Iconiensi* 1. Ian.
 episcopo, interprete VRSO S. R. E. *subdiacono*.
 S. EPHRAEM *Syri, diaconi Edessa*, auct. *Græco incerto*, interp. GERARDO VOSSIO. 1. Febr.
 S. SIMEONIS STYLITAE, auctore ANTONIO *eius discipulo*. 5. Ian.
 S. IOANNIS ELEEMOSYNARII, auctore LEONTIO, *Neapoleos Cyprorum episco-* 23. Ian.
 po, interprete ANASTASIO S. R. E. *Bibliothecario*.
 SS. EPICTETI *presbyteri*, & ASTIONIS *monachi*, auctore *incerto*. 8. Iulij.
 S. MACARII ROMANI, *serui Dei, qui inuentus est iuxta Paradisum*, auctoribus 23. Octob.
 THEOPHILO, SERGIO, & HYGINO.
 B. POSTHVMII, *patris quinque millium monachorum*, *incerto auctore*.
 S. FRONTONII *abbatis*, *incerto auctore*. 14. Apr.
 SS. BARLAAM & IOSAPHAT, auctore IOANNE DAMASCENO, interprete 27. Nou.
 IACOBO BILLIO.

Vitæ mulierum.

- S. EVGENIAE *virginis ac martyris*, auctore *incerto*. 15. Decemb.
 S. EUPHRASIAE *virginis*, auctore *incerto*. 13. Mart.
 S. EUPHROSYNAE *virginis*, auctore *incerto*. 1. Ian.
 S. MARIAE *meretricis*, neptis ABRAHAE *eremite*, auctore S. EPHRAEM *archi-* 29. Octob.
 diacono, interprete *anonymo*.
 S. THAISIS *meretricis*, auctore *incerto*. 8. Octob.
 S. PELAGIAE *meretricis*, auctore IACOBO *diacono*, interprete EVSTOCHIO. 8. Octobr.
 S. MARIAE ÆGYPTIACAE *meretricis*, auctore SOPHRONIO *Ierosolymitano* 2. Apr.
 episcopo, interprete PAVLO *diacono sanctæ Neapoleos ecclesie*.
 S. MARINAE *virginis*, auctore *incerto*. 12. Febr.
 B. FABIOLAE, auctore D. HIERONYMO *presbytero*.
 S. PAVLAE ROMANAE *vidue*, auctore D. HIERONYMO *presbytero*. 26. Ian.
 S. MARCELLAE *vidue*, auctore D. HIERONYMO *presbytero*. 31. Ian.

Hiero-

Hieronymus epistolâ 1. ad Heliodorum
de laude Eremi.

O D E S E R T V M
F L O R I B V S C H R I S T I V E R N A N S !

O S O L I T V D O
I N Q V A
I L L I N A S C V N T V R L A P I D E S
D E Q V I B V S I N A P O C A L Y P S I
C I V I T A S M A G N I R E G I S
E X T R V I T V R !

O E R E M V S
F A M I L I A R I V S D E O G A V D E N S !

PRÆLVDIA
 IN VITAM
 SANCTI PAVLI
 PRIMIEREMITAE
 SIVE
 DE HOC IPSO PAVLO
 EIVSQUE VITA
 TESTIMONIA.

GELASIVS *dist. xv. cap. Sancta Romana Ecclesia.*

VITAS PATRVM, PAVLI, ANTONII, HILARIONIS, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit HIERONYMVS, cum omni honore suscipimus.

HIERONYMVS *in Chronico anno XIX. Constantij Iunioris.*

ANTONIUS monachus, centesimoquinto ætatis anno, in eremo moritur; solitus multis ad se venientibus, de ¹ PAVLO quodam THEBAEO, miræ beatitudinis viro, referre complura: cuius ² nos exitum breui libello explicauimus.

Idem epist. XXI. ad Paulum Concordiensem.

Misimus interim te tibi, id est, ³ Paulo seni PAVLVM seniorem; in quo propter simplices quosque, multum ⁴ in deiiciendo sermone laborauimus. Sed nescio, quomodo, etiamsi aqua plena sit, tamen ⁵ eundem odorem lagena feruat, quo, dum rudis esset, imbuta est.

Idem Catal. illustr. Ecclesie Script. cap. CXXXV.

Scripsi vitam PAVLI monachi.

Idem epist. XXII. ad Eustochium.

Huius vitæ auctor PAVLVS, illustrator ANTONIVS, & vt ad superiora conscendam, princeps IOANNES BAPTISTA.

Idem epist. XXVII. ad Eustochium.

Paula sola, si dici potest, & incomitata, ad cremum ANTONIORVM atque PAVLORVM pergere gestiebat.

B

PAVLI.

PAVLINVS prologo *vita S. Ambrosij*, I V. Aprilis.

Hortaris, venerabilis Pater Augustine, vt sicut beati viri, ATHANASIVS episcopus, & HIERONYMVS presbyter, stilo profecuti sunt vitam Sanctorum PAULI & ANTONII, in eremopositorum, &c.

SIDONIUS carmine XVI. Eucharistico ad FAVSTVM.

Nunc vocat in tunicâ nudus te ANTONIVS illâ,
'Quam fecit palinæ foliis manus alma MAGISTRI.

NOTATIO.

PAVLO] Pauli primi eremite natiuitas & obitus, quia nullis Consulibus vel Imperatorum annis assignata habentur inuestiganda sunt ex etate Antonij, vt rectè monuit Illustriss. Baronius: Antonij verò natalem diem & mortualem, expressum habemus in Chronico Eusebij & Hieronymi, certis Imp. annis. quibus Christi annos ex postremâ Pontaci & Scaligeri editione adiungam, qui à posterioribus sunt appositi, cum in M. S. vetustis desint.

Illud autè moneo, Baronium vitiosâ editione Eusebij usum, quæ Antonij obitum ponit anno XXI. Constantij iunioris. Quare sequar Manuscr. codicem Amandinum Eusebij, quo vtor, ab annis M. scriptum capitalibus litteris, quod indicium antiquitatis est. cum quo Pontaci & Scaligeri editio hoc quidem loco conspirat. Vitiosam eam editionem esse, quâ usus est Baronius, probabo fusiùs ad vitam S. Antonij.

Antonij igitur natalis dies in eo assignatur anno I. Decij Imp. quem Pontacus statuit Christi CCLIV. Scaliger CCLII. mortualis verò anno XIX. Constantij iunioris, quem Pontacus statuit Christi CCCLIX. Scaliger CCCLVII. Cumq; hoc posteriore loco in Chronico dicatur Antonius CV. etatis sue anno obiisse, iuste tantum inter I. annum Decij & XIX. Constantij iunioris intercedit.

Et quidem hac ratione iuxta calculum Pontaci & Scaligeri, I. annus Decij non annumeratur inter annos etatis Antonij. Aliàs enim CVI. anni etati Antonij tribuerentur. Qui tamen annumerandus sit I. annus Decij, & non nisi CV. anni inde ad XIX. Constantij iunioris annum exsurgant, dicam ad vitam Antonij.

Iam verò, cum in vitâ Pauli dicatur Antonius fuisse XC. cum Paulum inuist, quo ipso tempore Paulus obiit CXIII. existens annorum, vt in eadem vitâ habetur; & Antonius vixerit CV. annos vt iam dictum; sequitur Antonium superuixisse Paulo annis XV.

Pauli igitur obitus statuendus est XV. annis

ante mortem Antonij. Cum autem Antonius obierit anno XIX. Constantij seu Christi CCCLIX. secundum Pontacum, vel CCCLVII. secundum Scaligerum, manifestè deducitur Paulum obiisse anno IV. Constantij, qui est Christi CCCXLIV. putatione Pontaci; vel CCCXLII. putatione Scaligeri.

Vnde natalis Pauli statuendus est VII. anno Alexandri Imp. qui est annus Christi CCXXXI. iuxta Pontacum, vel CCXXIX. iuxta Scaligerum.

Ergo V. anno Gordiani, qui est Christi CCXLV. secundum Pontacum, vel CCXLIII. secundum Scaligerum, agebat Paulus annum XV. qui annorum circiter XV. dicitur fuisse ab Hieronymo, cum post mortem parentum relictus est heres.

Cum verò Hieronymus dicat in eius vitâ, eum secessisse in villam remotiorem, cum persecutionis procella detonaret, scilicet Decij & Valeriani, de quibus apud eum præcedit; si ad I. annum Decij fugam Pauli referas, qui est CCLIV. secundum Pontacum, vel CCLII. secundum Scaligerum, sequitur tunc Paulum fuisse annorum XXIV.

Cæsar cerè Baronius (vt in Notationibus ad hanc vitam fusiùs) Pauli fugam I. Decij anno ponit, cui parallelum facit Christi annum CCLIII. eiusdem verò obitum statuit anno VII. Constantij, Christi verò CCCXLIII. Sed in emendatum, vt dixi, secutus est Eusebij codicem, in anno mortis Antonij, quem fundum sue structura statuit, quo labefactato corruiere reliqua necesse est.

Mirus Florarij sanctorum M. S. calculus, quod Pauli obitum ad Christi annum CCCLV. refert: mirabilior verò Theodorici Lober à Stratis, qui Coloniensem editionem Vitarum Patrum curauit. Ille enim ad finem vitæ Pauli annotauit, obiisse eum circa annum Domini CCLXXXVII. qui erroneum eum calculum à Petro in Catalogo S. S. lib. II. cap. LX. accepit.

2. Nos] Baronius tom. III. anno Christi CCCXLIII. Constantij & Constantis Imp. VII. Cuius (Pauli) quidem vitæ historia, diuina prou-

providentia benè consultum voluit, ut à sancto Hieronymo scriberetur, viro ab omni fabularum commento longissimè abhorrente, & qui non nisi sibi exploratissima, stilo suo, perpetuè memoria potuerit consecrassè; cum præsertim sui sæculi res gestas conscribens, à quovis prudente mendacij redargui valuisset, atque à quolibet è vulgo homine pariter derideri; & qui sciret se adversarios emuncta naribus habere, quamlibet, leuissimam licet, occasionem captantes ipsius scripta carpendi.

At (quod dolendum est) quæ tot succedentia sibi secula assiduâ lectione probarunt, & venerata sunt scripta, effugere minimè potuerunt nostri temporis Hagiomachos Aristarchos, ex Hippocentauro atque Fauno, quorum in eius vitæ Actis mentio habetur, ducentes argumentum, totum id, quod scribitur, ludicrum esse commentum. Hactenus Baronius.

Qui autem illi Hagiomachi sint, qui vitam hanc commentum esse censuerint ludicrum, ob memoriam in eâ Hippocentauri atque Fauni, mihi inexploratum est. Imò verò ludicrum eorum argumentum esse, patebit Notatione ad eum locum. Aliâ ratione Erasmus & Magdeburgenses Centuriatores, lussisse in hac vitâ volunt S. Hieronymum: de quo mox.

3. PAVLO SENI PAVLVM SENIOREM] Nam Paulus Concordiensis centenarius tantum erat, ut eadem epistolâ exprimitur: Ecce iam centenus ætatis circulus voluitur. Paulus verò, primus eremita, centum & tredecim annorum, ut habetur in eius vitâ. De Paulo Concordiensi idem D. Hieronymus de illustr. Eccles. script. cap. LIII. in Tertulliano: Vidi ego quemdam Paulum Concordiæ, quod oppidum Italiæ est, senem, &c. De eodem fortè D. Hieronymus epist. VI. ad Florentium: Scripsit mihi & quidam de patriâ supradicti fratris Ruffini, Paulus senex, Tertulliani sui codicem apud eum esse, &c.

4. IN DEICIENDO SERMONE]

An ludicrũ hoc scriptũ. Mirus Nouatorum genius, qui volunt Hieronymum non versatum hinc serio, sed lussisse exercendi ingenij causâ. Ita ex Erasmo Magdeburgenses centur. IV. cap. X. Quos vel hic solus locus refutet: quo testatur, se tantum abfuisse ab eo, ut Rhetorum more stilum hinc suum exerceret & extolleret, ut ex industriâ potiùs eum, in simpliciorum gratiam, conatus sit deicere.

Quibus egregiè annectit Alanus Copus, vir eruditissimus, dial. II. cap. XIV. At isti, inquit, potiùs non ex Magdeburgo Rhetores, nimium in rebus seriis ludunt, & orbi nefariè hinc illudunt. Atque ô stultum & hebetem Gelasio, qui inter Vitæ Patrum hanc historiam ex Hieronymi auctoritate, non ioco, sed serio, ponit. quæ tamen incredibilis stupiditas (si

istos tam acutos disputatores audiamus) non in Gelasio solum, sed in totâ Græcâ atque Latinâ Ecclesiâ hactenus locum habuit. quo quid vanius dici aut fingi potest?

Quod, ut omnem aliunde auctoritatem seponamus, ipsa narrationis series, & ea præsertim clausula quæ narrationem terminat, perspicuè demonstrat. Obsecro, inquit, quicumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineras, cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quàm regum purpuram cum regnis suis. An hæc ludentis oratoris videntur? pauca certè ista verba non paucas plagas Magdeburgensibus inferunt, ut vel propter ea totam historiæ fidem labefactatam cuperent. Ecce enim memoriam & preces pro defuncto; ecce monachi vestem summo loco habitam; ecce demum monachorum merita (quos cum eorum meritis, quæ nec in eis, nec in quoquam sancto vlla esse dicunt, odiosissimè isti exagitant) totis regnis ab Hieronymo preposita.

Qui si nihil aliud, quàm periculosâ quadam Rhetoricâ, de tanto Patre, & tam seriis rebus ludat; tantâq; vafricie sub historiæ titulo fabulam concinnet; non iam dignus est, cuius quisquam apud Deum reminiscatur, sed quem omnes potiùs boni ab eo ita illusi exsecrentur.

Sed benè est, & res omnino in tuto, neque nostrâ defensione opus habet. Hieronymus enim quasi præuidisset, Magdeburgenses istos olim orituros, & se & Paulum suum, atque Hilarionem quoque, contra istorum ineptias & calumnias defendit. Maledicorum, inquit, voces contemnimus, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forsitan detrahent & Hilarioni; illum solitudinis calumniati, huic obiiicientes frequentiam: ut, qui semper lauit, non fuisse; qui à multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc & maiores eorum quondam Pharisei, quibus nec Ioannis eremus ac ieiunium, neque Domini Salvatoris turbæ, cibi, potusque placuerunt. Verùm destinato operi imponam manum, & Scyllæos canes obturatâ aure transibo.

5. EVMDem ODorem LAGENA SERVAT] Eadem phrasi & similitudine sæpiùs utitur D. Hieronymus: ut epist. VII. ad Letam: Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primùm imbuta est. Idem lib. I. Apolog. adversus Ruffinum: Si litteras didicisses, oleret testa ingenioli tui, quo semel fuisset imbuta. Et in cap. I. ad Ephesios: Qualisque fuerit liquor, qui novæ testæ infusus est, talem diu testa & odorem retinet, & sapore. Expressum est ex illo Horat. ep. XI. Quo semel est imbuta, recès servabit odoré Testa diu. —

Hieron. in fine vitæ Pauli.

Hier. præf. vitæ Hilar.

Gelas. d. 15 cap. Sancta

6. QVAM FECIT PALMÆ FO-
LIIS] Hieronymus in eius vitâ cap. v. Ci-
bum & vestimentum ei palma præbebat. &
cap. x. contextis palmarum foliis vestiebatur.
& cap. XIII. quam in sportarum modum,
de palmæ foliis ipse sibi contexuerat. quam
postmodum pius heres Antonius ex intestati
bonis possedit, ut habes cap. XIII.

Cur pauci
veterum
Pauli The-
bei memi-
nerunt.

QVÆRET hîc aliquis, cur tam pauci vete-
rum Pauli Thebei meminerint? Respondeo,
quia totam penè ætatem in eremo vixit, ig-
notus omnibus, sibi Deoq; tantum notus. De
quo non nisi Antonij relatu pauca quedam cog-
nita. Nam quomodo in mediâ ætate vixe-
rit, aut quas satanæ pertulerit insidias, nul-
li hominum compertum habetur, ut ait
Hieronymus in Prologo ad hanc vitam. Quare
ipse de principio tantum & sine Pauli pauca se
scripturum profitetur, quòd ea res ad suam vs-
que ætatem omissa fuerat. Quam causam quoque
fuisse existimo, cur Hieronymi aduersarij iam
olim, ut antè vidimus, de Paulo hoc Thebeo du-
bitauerint, existimantes eum non fuisse, qui
semper in solitudine vixerit, & cuius proinde
nulli, præter unum Hieronymum meminissent.

An Hieron.
de Paulo
primò scri-
psit.

Vnde colligi quoque potest, D. Hierony-
mum Pauli eremita gesta, posterorum memo-
ria primùm scriptis prodidisse. Nam etsi in Ba-

naricâ Bibliothecâ quadam Græcè existant, quæ
cum Hieronymianis conueniunt, paucis exce-
ptis, quæ Hieronymus intermixta habet; ea
tamen existimarim ex Latino Hieronymi tex-
tu post translata. Quòd si ea Hieronymi æta-
te existissent, ipseq; ea vidisset, eorum uti-
que meminisset; nec dixisset, de Antonio tam
Græco quam Romano stilo diligenter me-
moriam traditum; de Paulo verò, quòd res
omissa est.

Existimo autem Hieronymum hac sua de
Paulo ex Amathâ & Macario Antonij discipu-
lis didicisse, qui illi indicarunt Paulum The-
beum principem rei eremiticæ fuisse.

Quando verò Hieronymus vitam Pauli
in litteras retulerit, nescio an alicunde colli-
gi possit. Ex prologo huius vitæ colligitur
eam scriptam, cum adhuc Amathas & Maca-
rius, discipuli Antonij, in viuis erant. Ait
enim de eis: Etiam nunc affirmant. Quòd si
lectio veterum editionum & quorundam ma-
nuscriptorum librorum vera est cap. v. huius
vitæ, videtur in Syriæ eremo eam scripsisse.
Ita enim habet eo capite: In eâ parte eremi,
quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, & vi-
diffe me monachos & videre. quamquam
istud, & videre, abest à quibusdam MS. & re-
centioribus editionibus.

Quando
Hieronym.
vitâ Pauli
scripsit.

VITA

I. A. N. X. ² SANCTI PAVLI³ PRIMI EREMITÆ

A V C T O R E

D I V O H I E R O N Y M O

P R E S B Y T E R O .

P R O L O G V S .

V I T A .

Monacho-
rum origo.

Ab Eliâ &
Ioanne.

Ab Anto-
nio.

Ab Paulo
Thēbao.

INTER multos sæpè du-
bitatum est, ⁴ à quo potis-
simùm monachorum e-
remus habitari cœpta sit.
Quidam enim altiùs re-
petentes, ⁵ à beato Eliâ &
Ioanne sumpserunt princi-
pium. Quorum & Elias plus nobis pro-
pheta videtur fuisse, quàm monachus; &
Ioannes antè prophetarè cœpisse, quàm na-
tus est. Alij autem (in quam etiam opinio-
nem vulgus omne consentit) asserunt An-
tonium huius propositi caput: quod ex par-
te verum est. Non enim tam ipse ante om-
nes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt
studia. ⁶ Amathas verò & Macarius, discipu-
li Antonij, ⁷ quorum superior corpus magi-
stri sepeliuit, etiam nunc affirmant, Paulum
quemdam Thebæum, ⁸ principem istius rei
fuisse. Quod, non tam nomine quàm opi-
nionem, nos quoque comprobamus. Nonnul-
li & hæc & alia, prout voluntas tulit; iacti-
tant: ⁹ subterraneo specu crinitum calcaneo
tēnus hominem; & multa, quæ persequi
otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum
quia impudens mendacium fuit, ne refel-
lenda quidem sententia videtur:

Igitur ¹⁰ quia de Antonio, tam Græco
quàm Romano stylo, diligenter traditum
est, pauca de Pauli principio & fine scri-
bere disposui: magis, quia res ommissa fuit,
quàm fretus ingenio. Quomodo autem in
mediâ ætate vixerit, aut quas satanæ per-
tulerit insidias, nulli hominùm comper-
tum habetur.

¹¹ SVB Decio & Valeriano persecutoribus, CAP. I.
Cornelius
Papa Mar.
¹² quo tempore ¹³ Cornelius Romæ
¹⁴ Cyprianus Carthagine felici cruore dam-
nati sunt, ¹⁵ multas apud Ægyptū & ¹⁶ The-
baidam ecclesias tempestas læua populata
est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi
nomine gladio percuti. Verùm ¹⁷ hostis cal-
lidus tarda ad mortem supplicia cōquirens,
animas cupiebat iugulare; non corpora. Et,
vt ipse (qui ab eo passus est) Cyprianus ait,
¹⁸ *volentibus mori, non permittebatur occidi.* Cyp.ep. 53
Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memo-
riæ causâ exempla subiecimus.

¹⁹ Perseuerantem itaq; quemdam in fide CAP. II.
Martyr
melle per-
unctus mu-
scis exposi-
tus.
martyrem, & ²⁰ inter eculeos laminaſq; vi-
ctorè, ²¹ iussit melle perungi, & sub ardentis-
simo sole, religatis post tergum manibus, re-
supinari: scilicet vt muscarum aculeis cede-
ret, qui ²² ignitas sartagine antè superasset.

²³ Alium iuuenili ætate florentem; in amœ- CAP. III.
Inexpu-
gnabilis
Martyris
casinas;
S. Nicetas
nissimos hortulos præcepit abduci: ibiq; in
inter candentia lilia & rubentes rosas, cum
leni murmure aquarum iuxtà serperet riuus,
& molli sibilo arborum folia ventus præ-
stringeret, super extractum plumis lectum
resupinari iussit: & ne se inde posset excute-
re, blandis serico nexibus irretitum relinqui:
Quò cum, recedentibus cunctis, meretrix
speciosa venisset, cœpit delicatis stringere
colla complexibus: & quod dictu quoque
scelus est, manibus attrectare virilia; vt cor-
pore in libidinem cōcitato, se victrix impu-
dica superiaceret. Quid ageret miles Chri-
sti, & quò se conferret, nesciebat. Quem
tormenta non vicerant, superaret voluptas?

Tandem cœlitus inspiratus, præcisam morfu linguam, in osculantis se faciem expuit: ac sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superavit.

CAP. IV.
Pauli eruditio.

²⁴ Per idem ergo tempus, quo talia gerantur, ²⁵ apud inferiorem Thebaidam, cum sorore iam viro traditâ, post mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est, annorum circiter quindecim, litteris tam Græcis quàm Ægyptiacis apprime eruditus, mansueti animi; Deum valdè amans. Et cum persecutionis procella detonaret, ²⁶ in villam remotiorem & secretiorem secessit. Verùm

Aen. 3.

— *quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames?* —

Periclitatur à proditione asinis.

Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum vxoris lacrymæ, non cõmunio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus ab scelere reuocabat. ²⁷ Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem præstolaretur, ²⁸ necessitatem in voluntatem vertit: ac paulatim progrediens, rursusque tantumdem, atque hoc idem sæpius faciens, tandem repperit faxeum montem, ad cuius radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, vt est cupiditas hominum occulta cognoscere, auidius explorans, animaduertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cælo, patulis diffusâ ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens; cuius riuum tantummodò foras erumpentem, statim modico foramine eadem, quæ genuerat, aquas terra sorbebat. Erant prætereà per exesum montem non pauca habitacula, in quibus scabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ visebantur. Hunc locum Ægyptiorum litteræ ferunt ²⁹ furtiuæ monetæ officinam fuisse, eâ tempestate, quâ Cleopatræ iunctus Antonius est.

Officina vetus monetaria.

CAP. V.
Diminitus oblatum habitaculum ingreditur.

³⁰ Igitur adamato (quasi quod à Deo sibi offerretur) habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatè: ³¹ cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, I E S V M testor & sanctos Angelos eius, in eâ eremi parte, ³² quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidisse me monachos, de quibus vnus triginta iam per annos clausus, hordeaceo pane, & lutulêtâ aquâ vixit. Alter in cisternâ veteri (quam gentili sermone ³³ Syri cubam vocant) ³⁴ quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur his, qui non crediderint, quia omnia possibilis sunt credentibus.

Mar. 9.

Abstinètia ciborum delictus.

Sed vt ad id redeam, vnde digressus sum, CAP. VI. cum iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cælestem in terris ageret, & nonagenarius in aliâ solitudine moraretur Antonius (vt ipse asserere solebat) hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum vltra se perfectum monachum in eremo confedissee. At illi per noctem quiescenti reuelatum est; esse alium interiùs, multò se meliorem, ad quem visendum deberet propere. Illic erumpente luce, venerabilis senex ³⁵ infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quò nesciebat. Et iam media dies, coquente desuper sole, feruebat: nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quòd seruum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspiciit hominem equo mixtum, cui opinio poetarum ³⁶ Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso, ³⁷ salutaris impressione signi armat frontem. Et, Heus tu, inquit, quâ nam in parte hic seruus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potiùs verba quàm proloquens, ³⁸ inter horrentia ora setis blandum quæsiuit eloquium, & dextræ manus pronensione cupitum indicat iter: & sic patentes campos volucris transmittens fugâ, ex oculis mirantis euanuit. ³⁹ Verùm hæc vtrum diabolus ad terrendam eum simulauerit, an, vt solet, eremus monstrosorum ferax animalium, istam quoque gignat bestiam, incertum habemus.

Antonius ad Paulum properat.

Crucis signo armat frontem vltimo Hippocentauro.

CAP. VII.

Stupens itaque Antonius, & de eo, quod viderat, secum voluens, vlteriùs progreditur. Nec mora: inter saxosam conuallem haud grandem homunculum videt, ad uncis naribus, fronte cornibus asperatâ: cuius extrema pars corporis, in caprarum pedes desinebat. Infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & loriam spei bonus præliator arripuit. Nihilominus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, offerebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius: & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusâ errore gentilitas, ⁴⁰ Faunos Satyrosque & Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei. Precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognouimus, & in vniuersam terram exiit ⁴¹ sonus eius. Talia eo loquente, longæuus viator vbertim faciem lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloriâ, & de interitu satanæ: simulque admirans, quòd eius posset intelligere sermonem, & baculo

Scutum fidei dei Satyro opponit. Ephes. 6.

Satyris in Deum proficitur se credere.

Ps. 18.

Alexan-
dria por-
tentorum
cultrix.

culo humum percuciens, aiebat: Væ tibi, Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris: væ tibi, ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere. Quid nunc dictura es? Bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleuerat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc, ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moueat, sub rege Constantino, vniuerso mundo teste, defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo viuus perductus, magnum populo spectaculum præbuit: & postea cadauer exanime, ne calore ætatis dissiparetur, sale infusum Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est.

Satyrus vi-
sus tempore
Constantini.

CAP. VIII. Sed vt propositum persequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantum vestigia intuens, & eremi latam vastitatem: quid ageret, quod verteret gradum, nesciebat. Iam altera effluxerat dies: restabat vnum, vt deserere se à Christo non posse confideret. Pernox secundas in oratione exigit tenebras, & dubiâ adhuc luce procul intuetur lupam sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam secutus oculis, & iuxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, cœpit intrò aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verùm, vt Scriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem, suspenso gradu & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus: ac paulatim progrediens, sapiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidius properat, offenso pede in lapidem, strepitum concitabat. Post cuius sonitum beatus Paulus ostium, quod patebat, occludens serâ obfirmavit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, vsque ad sextam & eo amplius horam aditum precabatur, dicens: Qui sim, vnde, cur venerim, nosti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen, nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsiui, & inueni. pulso, vt aperiatur mihi. Quòd si non impetro, hîc moriar ante postes tuos. certè sepelies vel cadauer meum.

1. Ioan. 4.

Paulus in
speluncâ
degit.

Matth. 7.

2. Aeneid.

6. Aeneid.

Talia perstabat memorans, fixusq; manebat.

Ad quæ responsum paucis ita reddidit heros:

Nemo sic petit, vt minetur; nemo cum lacrymis iniuriam facit: & miraris si non recipiam, cum moriturus adueneris? Sic aridens Paulus patefecit ingressum. Quo aperto, dum in mutuos miscerentur amplexus, propriis se salutauere nominibus. gratiæ Domino in commune referunt. ⁴¹ Et post sanctum osculum, residens Paulus cum An-

Sanctum se
salutanti
osculum.

tonio, ita exorsus est: En, quem tanto labore quæsiisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En, vides hominem, puluerem mox futurum. Verùm quia charitas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat hominum genus, an in antiquis vrbibus noua tecta consurgant, quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur.

Inter has fermocinationes, suspiciunt alitem coruum in ramo arboris cõsedisse. Qui inde leniter subuolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abcessum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidij semper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum, militibus suis Christus duplicauit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebratâ, super vitrei fontis marginem vterque cõsedit. Hîc verò, quis frangeret panem, oborta contentio panem diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandem consilij fuit, vt apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libarunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transfegere vigilis.

CAP. IX.

Coruus panem ad se
Paulo.

Certamen
humilitatis.

Cumque iam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic locutus est: Olim te, frater, in istis regionibus habitare sciebam, olim te conseruum meum mihi promiserat Dominus. Sed quia iam dormitionis tempus aduenit, & (quòd semper cupiebam dissolui & esse cum Christo) peracto cursu, superest mihi corona iustitiæ; tu missus es à Domino, qui humo corpusculum tegas, ⁴² imò terram terræ reddas. His Antonius auditis, flens & gemens, ne se desereret, atque vt comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille, Non debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedi quidè tibi, sarcinâ carnis abiectâ, Agnum sequi: sed & ceteris expedit fratribus, vt tuo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem perge quæso, nisi molestum est: & ⁴³ pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad obuoluendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quòd magnopere curaret, vtrum tectum putresceret cadauer, an nudum: quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur: ⁴⁴ sed vt à se recedenti mœror suæ mortis leuaretur.

CAP. X.

Mortem
suâ Paulus
prædicat.
Philipp. 1.
2. Tim. 4.

Athanas.
episc. pal-
lium Anto-
nio dedisse.
Paulus spi-
ritu nouis.

Stupefactus ergo Antonius, quòd de Athanasio & de pallio eius audierat, quasi Christum in Paulo videns, & in pectore eius

CAP. XI.
Christum
in Paulo
veneratur
Antonius.

Monasterium Antonij à Saracenis occupatum.

Eccl. 3.

CAP. XII.

Antonius animam Pauli videt in calice conscendere.

Iconisma Pauli defuncti.

CAP. XIII.

Christiana traditio cantandi hymnos & psalmos in funere.

Sepultura Pauli miraculo curata.

Deum venerans, vltra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lacrymans, ⁴⁵ osculatis eius oculis manibusque, ⁴⁶ ad monasterium, quod postea à Saracenis occupatum est, rediebat. Neque verò gressus sequebantur animum: sed quamuis corpus, inane ieiunij, seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum, confecto itinere, peruenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo iam tempore ministrare consueuerant, occurrissent, dicentes: Vbi tam diu moratus es, pater? respondit: Vt mihi peccatori, qui falsum monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Ioannem in deserto, & verè in paradiso Paulum vidi, Et sic ore compresso, manu verberans pectus, ex cellulâ pallium protulit. Rogantibusque discipulis, vt plenius quidnam rei esset exponeret, ait: Tempus loquendi, & tempus tacendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens, per viam, quâ venerat, regressus est: illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente contemplans. Timebat enim, quod euenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet.

Cumque iam dies illuxisset alia, & trium horarum spatio viam remeauisset, vidit inter angelorum cateruas, & inter prophetarum & apostolorum choros niueo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere. Et statim in faciem procidens, ⁴⁷ fabulum capiti superiaciebat, plorans atque eiulans aiebat: Cur me Paule dimittis? cur abis insalutatus? tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat postea beatus Antonius, tantà se velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurrisse, vt instar auis peruolasset. Nec immeritò. Nam introgressus speluncam ⁴⁸ vidit genibus complicatis, erectâ ceruice, extensisque manibus in altum, corpus exanime: ac primum & ipse, viuere eum credens, pariter orabat. Postquam verò nulla, vt solebat, suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit quòd etiam cadauer sancti viri, Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precaretur.

Igitur obuoluto & prolato foras corpore, ⁴⁹ hymnos quoque & psalmos ex Christiana traditione decantans: contristabatur Antonius, quòd sarculum, quo terram foderet, non haberet, fluctuansque vario mentis æstu, & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium reuertar, tridui iter est: si hinc maneam, nihil vltra proficiam. Moriar ergo, vt dignum est, & iuxta bellatorem tuum ruens, extremum, Christe, halitum fundam. Talia eo animo volente, ecce ⁵⁰ leones duo ex interioris eremi parte currentes, volantibus

per colla iubis, ferebatur. Quibus ad spectis, primò exhorruit: rursusque ad Deum mentem referens, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu ad cadauer beati senis substiterunt, adulantibusque caudis, circa eius pedes accubere, fremitu ingenti rugientes, prorsus, vt intelligeret eos plangere, quomodo poterat. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes, vnus hominis capacem locum effodere: & statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, ceruice deiectâ, ad Antonium perrexerunt, manus eius pedesque lingentes.

At ille animaduertit benedictionem eos à se precari. Nec mora, in laudationem Christi effusus, quòd muta quoque animalia Deum esse sentirent, ait: Domine, sine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec vnus passerum ad terram cadit: da illis sicut tu scis. Et manu annuens, vt abirent, imperauit. Cumque illi recessissent, sancti corporis onere seniles curauit humeros: & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, ⁵¹ tumulam ex more composuit. Postquam autem dies illuxit alia, ne quid pius heres ⁵² ex intestati bonis non possideret, tunicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmæ folijs sibi ipse contexerat. Ac sic ad monasterium reuersus, discipulis ex ordine cuncta replicauit: diebusque solennibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunicâ vestitus est.

Libet in fine opusculi interrogare eos, ⁵³ qui patrimonia sua ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, ⁵⁴ qui vno filo villarum insuunt pretia, huic seni nudo quid vnquam defuerit. Vos gemmâ bibitis, ⁵⁵ ille naturæ concauis manibus satisfacit: vos in tunicis aurum textitis, ille ne vilissimum quidem habuit indumentum mancipij vestri. Sed è contrario, illi quidem pauperculo paradisu patet, vos auratos gehenna suscipiet: ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruauit; vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo puluere coopertus, iacet resurrecturus in gloriam; vos operosa sepulcra premunt cum vestris opibus arduos. Parcite, quæso, vobis; parcite saltem diuitiis, quas amatis. Cur & mortuos vestros ⁵⁶ auratis obuoluitis vestibus? Cur ambitio inter luctus lacrymasque non cessat? An cadauera diuitum nisi in serico putrescere nesciunt?

Obsecro, quicumque hæc legis, vt ⁵⁷ Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret ⁵⁸ tunicam Pauli cum meritis eius, ⁵⁹ quam regum purpuram cum regnis suis.

NOTA-

Antonius muta animalia benedicit.

Matth. 10.

Tumulus mortuo ex more compositus.

Antonius diebus solennibus Paschæ & Pentecostes tunicâ Pauli vestiebatur.

CAP. XIV.

De tunicâ Pauli; meritis, Regum purpurâ potior cum regnis.

NOTATIO.

[ITA] Erasmus ait tantam in exemplaribus fuisse varietatem, ut appareat D. Hieronymum sapiens idem argumentum aliis tractasse verbis; aut alium exercendo copia causâ hoc fecisse. Ego verò

santam varietatem non inuenio, nec in impressis, nec in manuscriptis exemplaribus. Quaedam subinde verba mutata inueni, librariorum vel incuriâ vel audaciâ. Sed vetustissimam semper lectionem expressi.

2. SANCTI PAULI] *Martyrologium Romanum* x. Ianuarij: In Thebaide natalis beati Pauli, primi eremitæ, qui à sexto decimo ætatis suæ anno vsque ad centesimum decimum tertium solus in eremo permanfit. Cuius animam inter Apostolorum & Prophetarum choros ad cælum ferri ab Angelis S. Antonius vidit. Eius autem dies festus xviii. Kal. Februarij celebratur. Nihil de hoc in *Menologio*. *Menaa breue vita compendium* habent xv. Ianuarij.

De eo paria cum *Martyrologio Romano* habet Beda, *Vsuardus*, *Rhabanus*, *Ado*, *Nothkerus*, præter clausulam de festo xviii. Kal. Februarij celebrato. Pauli etiam meminit Hieron. epist. xiiii. ad Paulinum, *Cassianus* collat. xviii. cap. v. & vi. S. *Aldelmus* de laud. virgin. lib. i. cap. xxxi. *Isidorus* lib. ii. de Offic. cap. xv. *Vincentius Specul. histor. lib. xi. cap. lxxxvi.* & duobus sequentibus. *Antoninus Chronic. parte ii. tit. xv. cap. iiii.* *Petrus Equilinus* in *Catalogo Sanctorum* lib. ii. cap. lx.

Quod verò *Petrus Galesinius*, suis ad *Martyrolog. Rom.* Notationibus x. Ianuarij ait, huius Pauli meminisse *Cassiodorus* lib. i. cap. xi. *Tripert. Hist. & Heraclidem* multis locis, omnino labitur. Eo enim loco *Cassiodorus* ex *Sozomeno* Pauli *Simplicis* meminit. *Heraclides* verò, non Pauli primi eremita, sed etiam Pauli *Simplicis*, & aliorum Paulorum mentionem facit.

3. PRIMI EREMITÆ] *Rodolphus Hospinianus* de *Orig. Monach. lib. ii. cap. i.* *Piamon*, inquit, abbas apud *Cassianum* collat. xviii. cap. iv. eos anachoretas, id est, secessores vocat, qui prius in cœnobiis instituti, solitudinis elegere secreta. Similia habet libro v. *Instit. cap. xxxvi.* Sed dum, subdit hereticus, auctores horum primos scribit collat. xviii. cap. vi. vel Paulum quemdam Thebaum, vel Antonium Ægyptium, facile erroris conuincitur *Piamon*, cum neuter horum prius in cœnobiis institutus fuerit.

Sed ineptit hereticus, nullam non sanctis viris obrectandi occasionem captans. Non enim vult *Piamon* omnes omnino anachoretas ex cœnobiis produsse, sed suo tempore ex secundissimâ cœnobiolorum radice, sanctorum etiam anachoretarum post hæc flores fructusq; prolatos esse; id est, cœnobia fuisse anachoretarum seminaria: licet Paulus & Antonius, huius professionis principes, non è cœnobiis, sed è domo paternâ, quisque peculiari ratione, ad eremum prouolarit.

PROLOGO 4. A QVO POTISSIMUM MONACHORVM EREMVVS HABITARI COEPTA SIT] *Varia* de primo eremi habitatore opinio, que iam à plerisque asceticorum scriptoribus excussa. Vide *Bellarminum* tom. ii. *Controu. ii. gener. lib. ii. de Monachis* cap. xxxix. quod est de Eremitis. ubi & hereticorum calumnias contra hunc ordinem & statum egregie refutat.

Quod hic D. Hieronymus subdit, de Ioanne, Paulo, & Antonio, habet & epist. xxii. ad Eustochium: Huius vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius; & ut ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista fuit.

5. A BEATO ELIA ET IOANNE] Huius opinionis crebra apud sanctos Patres & historicos mentio. *Basilius* epist. ad Chilonem: Εὐταῦθα τὸ ὄρη τὸ Καρμηλίον, ἐν ᾧ Ἡλίας ἀυλιζόμενος τὰ Θεῶν εὐηρέσθηκεν, & c. Εὐταῦθ' ἢ ἔρημος, ἐν ᾗ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἀκείδωφρον, μετανοοῖαι τοῖς ἀνθρώποις ἐκήρυξε. Hic mons celebrer, Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo, & c. Hic sita eremus est, in quâ B. Ioannes, esitans locustas, formulam pœnitentię hominibus perficiendâ, suâ prædicatione præscripsit & euulgauit. *Gregorius Nazianzenus* Orat. v. seu *Apologet. post reditum ex fugâ*, Ἡλίου ἀεικροῦν τὸν Καρμηλίον, καὶ Ἰωάννου τὸ ἔρημον. *Elia* Carmelum animo agitabam, & *Ioannis* desertū. *Idem* de iisdem Orat. xxv. *Ioannes Chrysostomus* homil. lxxix. in *Matth. vestium* inter monachos vsus ad *Elia*, *Elisei* & *Ioannis* Baptista exemplum refert. *Theophylactus* in cap. i. *Lucæ*: Εὐ δωράμει καὶ πνεύματι Ἡλίου ἠλθεὶν ὁ Ἰωάννης, διότι ἔρημίτης ἦν καὶ αὐτός, καὶ ἀπέστειλε. In virtute ac spiritu *Elia* venit *Ioannes*, eò quòd eremita fuit etiam ipse, & frugalis vitæ. *Cassianus* collat. xviii. cap. vi. Vastos eremi recessus penetrare non timeant, ad imitationem scilicet *Ioannis* Baptista, qui in eremo totâ permansit ætate: *Elia* quoque & *Elisei*, & c. *Vita Pachomij* cap. i. *Antonius* magni *Elia* atque *Elisei*, necnon & sancti *Ioannis* Baptista æmulator existens. *Sozomenus* libro i. capite xii. Ταύτης ἢ τῆς ἀρίστης φιλοσοφίας ἤρξατο μὲν, ὡς πρὸς λέγουσιν, Ἡλίας ὁ περὶ τῆς, καὶ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής. Hanc præclaram viuendi rationem primus, vti quidam memorant, instituit propheta *Elias*, & *Ioannes* Baptista. *Idem* apud *Niceph. lib. viii. cap. xxxix.*

De *Elia*, *Hieron. epist. xiiii. ad Paulinum*: Noster princeps *Elias*, noster *Eliseus*, nostri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula iuxta fluentia *Iordanis*. 4. Reg. 6.

De *Ioanne*, *Chrysostomus* homil. i. in *Marcum*: Sicut sacerdotum principes sunt sacerdotes Apostoli, sic monachorum princeps *Ioannes* Baptista est. Et apud eundem hom. de *Ioanne* Baptista: Considerate, monachi, dignitatem vestram. *Ioannes* vestri princeps est dogmatis; ipse monachus statim ut natus, in eremo viuit, in eremo nutritur. & *Hieronymus* epist. xxii. ad *Eustochium*, cuius verba ante dedi.

De viroque, solitariam vitam agente, idem *Hieronymus* in cap. vii. *Micheæ*; & *Isidorus* lib. ii. cap. xv. de *Diu. offic.*

6. AMATHAS VERO ET MACARIVS DISCIPVLI ANTONII] Tres fuere celebres S. Antonij discipuli, de quibus D. Hieronymus in *Chron. anno xix. Constantij iunioris*; *Christi cccclxvii. secundum Scaligerum*, vel *ccclix. secundum Pontacum*: *Sarmata*, *Amathas*, & *Macarius*, discipuli Antonij insignes habentur. Porro *Macarius* hic Antonij discipulus videtur fuisse *Macarius Alexandrinus*, de quo *Palladius* cap. xx. narrat mirandum quid, quod coram *Antonio* contigit. quem ait fuisse quoque pre-
sbyte-

byterum Cellarum, uti alterum Egyptium Macarium, presbyterum Scetes, de quibus plura lib. 11. hic. Quare non rectè Petrus in Catal. lib. 11. cap. xxxv. & lxxxii. Macarium Egyptium facit Antonij discipulum.

7. QVORVM SVPERIOR MAGISTRI CORPVS SEPELIVIT] *Intelligit, opinor, Hieronymus Amatham: ille enim superior, seu præcessor Macarij, in hac Hieronymi narratione. Quare miror in vitâ sancti Posthumij esse cap. v. 11. infra: Macario, de quo sæpè diximus corpus sepelisse magistri. Nisi quis vocem, superior, ad proximum referri velit, qui est Macarius. Ita nullus dissensus erit.*

8. PRINCIPEM ISTIVS REI FVISSE. QVOD NON TAM NOMINE QVAM OPINIONE] *Hic codices mirè variant. quidam habent: principem istius rei fuisse. quod non tam opinione, quàm nomine. alij: principem istius rei, non tantùm nominis fuisse, quam opinionem. nonnulli: principem istius rei fuisse, sed non nominis. quam opinionem. quæ varietas haud dubiè nata ex sensus difficultate. Receptor lectio est, quam in textu expressi.*

De cuius etiam sensu dissensio est. *Matthæus Galenus Westcapellius cap. iv. Orig. monastic. existimat D. Hieronymum dicere, Paulum Thebaum eremiticæ vitæ principem fuisse, quod non tam nomine (puta Amathæ & Macarij discipulorum S. Antonij, qui id affirmabant.) quàm opinione, nos quoque probamus. Mihi videtur genuinus D. Hieronymi sensus esse, quod opinione & sententiâ suâ Paulus princeps eremiticæ vitæ fuerit, nō tantùm nomine; id est, quod verè eremiticæ vitæ princeps fuerit Paulus, non tantùm ita vulgò (sen verè seu falsò) nominetur.*

9. SVBTERRANEO SPECV CRINITVM CALCANEO TENVS HOMINEM] *Talis describitur S. Macarius Romanus hic post in eius vitâ: capilli capitis totum viri corpus operuerunt. Sed ille S. Paulo Thebeo posterior: quia vixit post imperium Iuliani, ut habetur in eius vitâ. quamquam, cum tunc valde senex fuerit, quod indicant cani instar niuis, potuit fuisse coævus S. Paulo. Tali capillitio & S. Onuphrius, infra in eius vitâ: cui tanta capillorum prolixitas erat, ut corpus illius, ipsorum diffusionem tegeretur. Hic etiam S. Paulo fuit posterior. cuius & probata vitæ. Quare ad aliam aliquam de ficitio eremiticæ fabulam D. Hieronymus hic respexerit.*

10. QVIA DE ANTONIO, TAM GRÆCO QVAM ROMANO STILO] *S. Antonij vitam Græcè scripsit S. Athanasius, Latine Euagrius Antiochenus, ut post fusè videndum.*

CAP. I.

11. SVB DECIO ET VALERIANO PERSECUTORIBVS] *Baronius anno Christi ccliii. Decij primo. Cum sub Decio & Valeriano Hieronymus Paulum dicat factum extorrem, eâ de causâ Valerianum apposuit, quod Decio in Persas proficiscente, ut dicemus, Valerianus Romæ Principis vicem ageret, & Christianos edictis exagitaret.*

Idem eodem anno. Hoc item primo imperij sui anno Decius, comparato exercitu bellum suscepturus aduersus Persas, reliquit Romæ Valerianum, cui ex Se-
Treb. in Valeriano: natu consulto (ut tradit Trebellius) summam con-
tulit potestatem: sic enim illi censuram tribuit, ut addiderit & legum scribendarum facultatem. indeq; accidit, ut in edictis nomina inscriberentur Decij atque Valeriani. quorum nominibus extat edictum de persecutione aduersus Christianos in Actis S. Mercurij martyris, licet & Augusti nomen Valeriano legatur inditum quod tamen potius additum postea, quam tunc inscriptum putamus.

Idem eodem anno. Quamobrem actum est, ut suo etiam nomine (Valeriani) inscriberentur leges, & in Christianos promulgarentur edicta; adeo, ut eadem persecutio utriusque nomine, nempe Decij & Valeriani, censeretur, eoque nomine perseueraret in posterum; quod eo semel eorum, qui iustissimi ac sanctissimi haberentur, persecutio nobilitata nominum titulo, quò religiosior ac iustior haberetur, eò licentius grafaretur in Ecclesiam Christi.

Ex his igitur complures trica atque ambages soluntur, dum plerique martyres in persecutione Decij & Valeriani una passi esse leguntur; quos constat non simul eodem, sed diuerso tempore imperasse; & quod nonnulli, quos perspicuum est passos esse sub Decio, iidem sub Valeriano martyrium pariter exegisse traduntur: & quos sustulit Valeriani persecutio, iidem sub Decio & Valeriano passi legantur. Hæc qui non considerat, innumeris se ac plane insolubilibus implicet erroribus necesse est, feraturque per deuia, atque multiplicibus viarum anfractibus distineatur. Vide & eundem Baronium ad Martyrologium Romanum x. Augusti.

12. QVO TEMPORE CORNELIVS ROMÆ, CYPRIANVS CARTHAGINE] *Baronius anno Christi ccliii. Decij i. Quod ait (Hieronymus) tunc Paulum deserta petuisse, cum Cornelius Romæ & Cyprianus Carthagine subire martyrium, sic intelligendum est. eadem persecutione urgente Paulum secessisse, quâ Cornelius & Cyprianus martyrio sublatis sunt. Nam licet non simul regnarint Decius atque Valerianus, fueritq; breui aliquo pacis interstitio ea persecutio interrupta; tamen quod iisdem edictis, quibus promulgata, etiam continuata, ac iterum repetita fuerit, una eademque censeretur; ac Decij pariter & Valeriani nomine dicta.*

13. CORNELIVS ROMÆ] *Cornelij Papa memoria in Martyrologio Romano xiv. Septembris: Romæ viâ Appiâ beati Cornelij Papæ & martyris, &c. quem Baronius in Annalibus anno Christi cclv. Galli & Volusiani Imp. ii. coronatum martyrio asserit.*

14. CYPRIANVS CARTHAGINE.] *Et huius celebris memoria in Martyrologio Romano xiv. Septembris: In Africâ passio sancti Cypriani, episcopi Carthaginensis, &c. quem martyrij laureâ decoratum ponit Baronius anno Christi cclxi.*

15. MVLTAS APVD ÆGYPTVM ET THEBAIDAM ECCLESIAS TEMPESTAS SÆVA POPVLATA EST] *Lege apud Eusebium lib. vi. cap. xxxiii. & xxxiv. epistolam Dionysij episcopi Alexandrini, quâ tempestatis huius procellas in ecclesiam Alexandrinam accumulât. quas susus explicatas habes apud Baronium anno Christi ccliii. Decij i.*

16. THEBAIDAM] *Solemnis Hieronymi & supra cui terminatio, Thebaida, pro Thebais. sic in vita sancti Sebastiani xx. Ianuarij Perfida pro Perfidis. Vide infra Onomasticon.*

17. HOSTIS CALLIDVS TARDA AD MORTEM SVPLICIA CONQVIRENS] *Cyprianus epist. viii. de hac persecutione Decianâ: Tormenta venerunt, & tormenta sine fine tortoris, sine exitu damnationis, sine solatio mortis: tormenta, quæ ad coronam non facillè dimittant; sed tam diu torqueant, quàm diu deiciant. nisi si aliquis diuinâ dignatione subtractus, inter ipsa tormenta profecerit, adeptus gloriam, non termino supplicij, sed velocitate moriendi. Acta M. S. sancti Gorgonij M. tempore Diocletiani: craticula non ad subitum, sed sensim*

fenſim paulatimque ſuccenditur, vt martyrij labor tanto foret crudelior, quanto fuerat inter moras incendij prolixior.

18. VOLENTIBVS MORI NON PERMITTEBANTVR OCCIDI] *Cyprianus epiſt. l. III. ad Fortunatum & collegas eius: Quos videmus non animi infirmitate cecidiſſe, ſed in prælio congreſſos, per imbecillitatem carnis, confeſſionis ſuæ coronam non potuiſſe perferre: maximè, cùm cupientibus mori, non permetteretur occidi: ſed tam diu feſſos tormenta laniarent, quàm diu non fide, quæ munita eſt, vincerent; ſed carnem, quæ infirma eſt, fatigaret.*

CAP. II. 19. PERSEVERANTEM ITA QVE IN FIDE MARTYREM] *Huius & ſequentis memoria Martyris exſtat in tabulis eccleſiaſticis Romanis xxviii. Iulij, verbis ex hoc Hieronymi loco adumbratis. de quibus, Hieronymo quoque prænio, Baronius anno Chriſti ccliii. Decij 1.*

20. INTER ECULEOS LAMINASQVE VICTOREM] *De tormentis his conſule Onomaſticon.*

21. IVSSIT MELLE PERVNGI] *Huius ſupplicij exemplum & graphicam descriptionem habes apud Apuleium Mileſiã viii. Arreptum ſeruulum nudum, ac torum melle illicitum, firmiter alligauit arbori ficulneæ; cuius in ipſo carioſo ſtipite inhabitantium formicarum nidificia burriebant, & vtrò citroque commeabant multiugâ ſcuturigine. Quæ ſimul dulcem ac mellitum corporis nidorem perſentiſcunt, paruis quidem ſed numerofis & continuis morſiunculis penitus inhærentes, per longi temporis cruciatum, ita carnibus atque ipſis viſceribus abeſis, homine conſumpto, membra nudarunt, vt oſſa tamen viduata pulpis, nitore nimio candentia, funeſtæ cohærent arbori. Reſerunt huc quidam cyphoniſmum. de quo in Onomaſtico.*

22. IGNITAS SARTAGINES] *Crebra ſartaginum mentio in Actis Martyrum. Loca plura auctorum ſuggeret Onomaſticon.*

CAP. III. 23. ALIVM IVVENILI ETATE FLORENTEM] *Nicephorus lib. vii. cap. xiii. ſimile (ſi non idem) exemplū de aſcete quodam habet in perſecutione Diocletiani. Simile quoque habet Petrus in Catalogo S. S. lib. viii. cap. lxx. xii. Sept. de Niceta Nicomedia paſſo tempore Maximiani, qui multa alia de eodem artexit, in quibus quedam mira, nec facile omnibus probanda. Inde Marulus deſumpſit, quæ habet lib. v. cap. v. ubi non rectè à Notatore adiectum xxiv. Iulij ex Martyrolog. Vſuardi. Nec enim eo die, de hoc Nicetâ agitur, ſed de aliâ virgine & martyre, ſociâ Aquiline, de quibus in Actis S. Chriſtophori.*

CAP. IV. 24. PER IDEM ERGO TEMPVS QVO TALIA GEREBANTVR] *Baronius anno Chriſti ccliii. Decij Imperatoris 1. Ceterum ex Hieronymi ſententiâ dicendum eſſe, hoc ipſo Decij perſecutionis exordio Paulum factum extorrem, eius auctoritate perſpicuè declarabimus. Cùm enim dicit Paulum cxiii.*

Hier. in vi-
tâ Pauli.
Hier. in
Chron.
egreſſe atatis annum, quo, eum inuiſente Antonio, ex hac vitâ deceſſit; cùm Antonius tunc nonagenarius eſſet; què vixiſſe idem tradit ann. cv. cumq; eiusdem Hieronymi teſtimonio id affirmantis in Chronico, habeatur deceſſiſſe Antonium anno xxi. Conſtantij, atque Paulo ſuperuiſiſſe annos xv. colligitur Paulum obiſſe, anno vi. Conſtantij abſoluto, & ſeptimo inchoato, qui numeratur Chriſti annus cccxlii. quâ ratione, cùm (vt dictum eſt) eo anno, quo Paulus obiit, eſſet cxiii. annos natus; neceſſe eſt affirmare, hoc ipſo anno ccliii. ipſum fuiſſe atatis annorum xxiii.

Tantum igitur abeſt (ſubdit idem Baronius) vt poſt hæc Paulus ſub Valeriano ſolitudoſum petierit, vt, ſi quis affirmare velit, eum xv. annos natum (vt multi perperam S. Hieronymi ſententiâ interpretantur) in eremum conſeſſiſſe; dicere opus ſit, non ſub Decio & Valeriano, ſed ſub Gordiano, quo tempore pax ſumma in Eccleſiâ erat, factum hoc eſſe.

Quamobrem etas illa Pauli annorum xv. non ad tempus, quo ſeceſſit in ſolitudoſum, referenda eſt; ſed quòd tot annos tunc natus erat, cùm parentibus fuiſſe orbatuſ: idque manifeſte ſignificare voluiſſe Hieronymum illis verbis: Poſt mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictuſ eſt annorum circiter xv. & quod proximè dixerat, per illud tempus quo talia gerabantur, ad ea eſſe referendum, quæ ſubdit: cùm perſecutionis procella detonaret. Quæ ſanè verba, ſi alio accipias ſenſu, Hieronymum ſibi ipſi repugnantem atque mendacem (quod nefas eſt dictu) de numero annorum Pauli in eremum ſecedentis efficiet.

Sic igitur, ex eiſdem S. Hieronymi ſententiâ, præſtat dicere, ipſum annum agentem xv. parentibus eſſe orbatuſ; hocque anno eius atatis xxiii. ipſo primo perſecutionis impetu exturbatū, riuſ paternum priuſ, indeque conſugiſſe in longè poſitos montes, nocturnaque oportunitate ſibi ad inſitutuſ paratam ſpeluncam, quod ſuperfuit vitæ vſque ad annum cxiii. incognituſ permanſiſſe.

Præclare quidem Baronius ita ex Antonij atate, quam Hieronymus in Chronico expreſſit, Pauli quoque atatem collegit; ſed dolemus Hiſtoricum præſtantiſſimum deprauato Chronici codice uſum, vt iam ante dixi. Quare tota hæc Baroniana annorum deductio, ad iam ſuprà dicta in Præluſiis ad hanc vitam exigenda eſt.

Qui xvi. atatis anno Paulum extorrem factum voluit, id eſt, poſt xv. atatis annos expletos, ſuffragatores habent omnes Martyrologos, quos ſuperiùs citauimus: qui mente vnanimi, conſonâ voce, hunc de Paulo Hieronymi locum, ita videntur percepiſſe & explicariſſe.

25. APVD INFERIOREM THEBAIDAM] *De duplici Thebaidâ, in Onomaſtico.*

26. IN VILLAM REMOTIOREM ET SECRETIOREM SECESSIT] *Epistoſa Dionyſij Alexandrini epiſcopi, ad Fabium Antiochenum, apud Eusebium lib. vi. cap. xxxiv. de hac Deciana perſecutionis procellâ: Ἐξελθὼν ἔκ τῆς ἀνεχόμενης αἰδέουσι. Fratres ergo deſteſtere è viâ, & in loca ſeparata ac ſolitaria ſe ſubducere. Idem ibidem: Τί δὲ λέγειν τὸ πλῆθος τῶν ἐρημίταις καὶ ὄρεσι πλανιθέντων, καὶ λιμῶν καὶ δίψης, καὶ κρύου καὶ νόσων, καὶ λησῶν, καὶ θηρίων διεσπαρμένων; Quid attinet perſeſtere multitudinem eorum, qui in ſolitudoſine & montibus vagi, erranteſque, fame, ſiti, frigore, morbis, latronibus, beſtiis fuerunt expoſiti? Contigit hoc iuxta Baronium anno Chriſti ccliii. Decij Imp. 1.*

27. AD HÆC INSTABAT CRVDELITAS, QVÆ PIETATEM VIDEBATVR IMITARI] *Henricus Grauius, diligens Hieronymi lector, eiſque phraſum collector, ait aliàs legi: Aderat, inſtabat; crudelitate quaſi pietate utebatur. Ita & M. S. plures. Quâ loquendi formulâ uſus eſt L. Florus lib. iii. c. v. Aderat, inſtabat; ſæuitiâ quaſi virtute utebatur.*

Quod ad ſenſum Hieronymi attinet, vult Chriſtianos titulo impietatis exagitatos, & prætextu religionis in eos ſanituſ, vt ſcilicet ad gentilitatem, velut ad pietatem, renocarentur. Ita lib. 1. vitæ S. Sebaſtiani:

Ista est, quæ vos, ô castissimæ coniuges beatorum, per pietatis colorem, impietatem martyrum mentibus fecit tradere. *Gregorius Nyssenus in vitâ Greg. Thimaturgi xvii. Nouemb.* Ἄλλοι δὲ πρὸς τὰς κτήσεις ἵθι πρὸς ὁρῶντες, ὡς ἀν' ἐνεργείας γένοιτο τὸ ἀεὶ μόνων, ἢ τὸ ἀεὶ ἰσχυρῶν τὸ δὲ πρὸς τὴν ἀντιπροσώπων τὸ πρὸς τὴν ἀντιπροσώπων. Alij autem possessionibus fidelium inhiantes, vt rebus eorum potirentur, sub pretextu pietatis, vexabant & exagitabant eos, qui fidem amplectebantur. *Non aliter Paulus à sororio exagitatus est. Quod & S. Aldelmus lib. 1. de laud. Virgin. cap. xxxi. expressit:* Paulus itidem inclutus, & Parrum celeberrimus, qui à pellaci genero, cæcæ cupidinis philargyriâ decepto, contra iura naturæ proditus & publicatus. ita locus ille ex peruerso codice MS. Collegij nostri Antuerpiensis legendus. *Acta MS. S. Gorgonij M. tempore Diocletiani:* Pater quidem filium, frater fratrem, si illius lectæ inueniretur, velut inimicum manifestâ inquisitione prodebat: & ideò quisque, prout poterat, se in speluncis aut latibulis abscondebatur.

Quam crudele autem fuerit edictum Decij, prodit *Dionysius episcopus Alexandrinus, apud Eusebium lib. vi. cap. xxxiv.* Καὶ δὴ καὶ περὶ τὸ ἀεὶ μόνων, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ μόνων, οἷον τὸ ἀεὶ μόνων ἢ τὸ ἀεὶ μόνων. Nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profectò videbatur, quale Dominus prædixerat futurum, in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum Electos (si possibile esset) in errorem inductos fore. Prodit quoque Nyssenus loco iam citato. *Habes edictum Decij, quod & crudelitatem & pietatem exprimit, in vitâ S. Mercurij martyris apud Metaphrastem xxiv. Nouembris.*

28. NECESSITATEM IN VOLVNTATEM VERTIT] *Cassianus collat. xviii. cap. vi.* Cuius professionis (anachoretos) principes hos, quos paulò antè memorauimus, sanctum videlicet Paulum & Antonium, nouimus exstitisse. qui non, vt quidam, pusillanimitatis causâ, vel impatientiæ morbo, sed desiderio sublimioris profectus, contemplationisq; diuinæ, solitudinis secreta sectati sunt; licet eorum prior, necessitatis obtentu, dum tempore persecutionis, affinium suorum deuitat infidias, eremum penetrasse dicatur.

29. FVRTIVÆ MONETÆ OFFICINAM.] *Ad eundem usum paratum fuisse putarim, inquit Erasmus, quod hodie Cumis ostenditur antrum Sibyllæ.*

CAP. V.

30. IGITVR ADAMATO, QVASI A DEO SIBI OFFERRETVR, HABITACVLO] *In vitâ Antonij cap. xxiv.* Hunc Antonius locum, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est.

31. CIBVM ET VESTIMENTVM EI PALMA PRÆEBAT] *Nempe ex fructu dactylorum cibus, ex hirsutis arboris frondibus vestis.*

32. QUÆ IUXTA SYRIAM SARACENIS IUNGITVR] *Crebra huius eremi mentio apud D. Hieronymum. Epist. vi. ad Florentium:* In eâ mihi parte eremi commoranti, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur. *Epist. xliii. ad Chromatium, Iouinum & Eusebium:* Nam postquam, sancto Euâgrio transmittente, in eâ ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros & Saracenos vastum limitem ducit. *Epist. lvi. ad Damasum:* Et quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ sine distermi-

nat. *Epist. lvi. ad eundem:* Christi vestem in Romanâ vrbe suscipiens, nunc barbaro Syriæ limite teneor. *In vitâ Malubi: cap. iv.* Solitudo, per quam Saraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur. *Videfis in Onomastico, Eremus.*

33. SYRI CVBAM VOCANT] *Granius legit gubam. Nam Syriacè guba, inquit, cisternam significat. Hieronymus in cap. vi. Ieremia:* Hoc autem Latinus lector intelligat, vt semel dixisse sufficiat: lacum, non stagnum sonare, iuxta λακκος. Græcos, sed cisternam: quæ sermone Syro & Hebraico, gebe appellatur. *Sed facile inter se g & c commeant. Vide Onomasticon.*

34. QVINQVE CARICIS] *Id est, sicubus sicis, addunt quidam in textu. Consulendum Onomasticon.*

35. INFIRMOS ARTVS BACVLO REGENTE SVSTENTANS] *Hieronymus in cap. i. Amos:* Ne vltimæ quidem ætatis homines, qui trementes artus baculo regente sustentent. *Idem in cap. viii. Zacharia:* Vt nullo hoste remanente, vsque ad vltimam ætatem, in vtroque sexu senilis atas perueniat, & trementes artus baculo regente sustentent.

36. HIPPOCENTAVRO] *Ipsè Hieronymus explicat, hominem equo mixtum. Vide Onomast.*

37. SALVTARIS IMPRESSIONE SIGNI ARMAT FRONTEM] *Vel Antonij exemplo, frontem crucis signo armare, disce hæretice. Vide Crux in Onomast.*

38. INTER HORRENTIA ORA SETIS.] *Erasmus ait, hunc locum diuersum haberi in exemplaribus, nec vllam lectionem sibi facere satis. video aliquos libros habere senis, aliquos tetis. quod posterius rectum. Vult enim Hieronymus ipsum Hippocentaurum inter ora sua horrentia setis blandum quesisse eloquium, id est, conatum blandè respondere, etsi ora horrerent setis; ideoque barbarum quid potius sonare nata, seu frangere verba, & fragore quodam promere. Nam si de sene Antonio intelligeretur, dixisset, alloquium; non verò eloquium.*

39. VERVM HÆC, VTRVM DIABOLVS] *Cuius frustra, inquit Baronius anno Christi cccxlii. exigitur fides, qui de his dubitans, quidnam fuerit, num spectrum, an monstrum, liberasse voluit fidem suam.*

Ceterum, nec insulsa, nec inanis fuit ipsius dubitatio, an Ægyptus, monstrorum ferax, eiusmodi quoque ex duabus speciebus mixtum animal genuisse potuerit. *Quamuis enim, quod de Ixione atque Centauris poëta cecinerunt, figmentum esse non est qui dubitet; & secundum Celsum, de exhibendo Centauro vana sponso habeatur, cum inquit: Si ita stipulatus fuero, te siste; & ni steteris, Hippocentaurum dari; nec sit, qui exigat à naturâ Centavros, tamquam speciem animalis; tamen eiusmodi eandem interdum peperisse monstra, quis neget? nam sic Plinius: Claudius Cæsar scribit, Hippocentaurum in Thesaliâ natum, eodem die interiisse: & nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus. in melle, inquam; quod eius virtutis sit, vt computrescere corpora non sinat. Et sic in melle marinum hominem, ab vltimâ Mauritaniâ ad Hispanias allatum testatur Alex. ab Alexandro. solida fidei autor. Quem qui legerit, de Tritonibus, diuersis in locis suo seculo visis & captis, iisdemque vultu hominem præ se ferentibus, & corpore prorsus humano, absolutâ similitudine pubetenus, postremis in piscem desinentibus, hand dubitabit in terris posse reperiri, quæ maria quoque producant; cum hominis habitatio sit potius*

Aug. de ciuit. Dei, libro 18. c. 13. L. 97. ff. de verb. oblig.

Alex. ab Alex. lib. 3. p. 8.

potius terra, quam mare: ex cuius admixtione cum iumento possint eiusmodi concipi monstra ac generari.

CAP. VII. 40. FAVNOS, SATYROSQUE, ET INCUBOS]

Est frequens de Faunis apud antiquos historicos, subdit idem Baronius eodem anno (ut Poëtarum fabulas missas faciamus) certaęque mentio. Inter quos Plinius cum dicat, præter effigiem nihil in eis esse moris humani; cuncta hæc, quæ accidisse Antonio à Hieronymo enarrantur, miraculo euenisse, dicendum est, ut de multis aliis animalibus, rationis licet experibus, sæpè legitur; ea, veluti humano intellectu prædita, ac Dei nutu reddita penè rationabilia, qualia solent homines, exhibuisse sanctis viris ministeria. ut (ne à Paulo recedamus) de cornu contigit, qui cum diebus singulis per tot annorum curricula, dimidium panis eidem Paulo afferre soleret, aduentu tamen Antony (quod in admiratione fuit) integrum attulit, quo reficeretur uterque. Qui plura de his desiderat, consulat Onomasticon.

Plin. lib. 5. cap. 8.

CAP. VIII. 41. ET POST SANCTVM OSCVLVM]

Ex Apostolico videlicet vsu. Rom. XVI. I. Corinth. XVI. II. Corinth. XII. I. Thessalon. V. I. Petri V. Vide Onomasticon.

CAP. X.

42. IMMÒ TERRÆ TERRAM REDDAS]

Cicero Tuscul. qq. lib. III. ex Euripide: Reddenda terræ est terra. verba sunt Amphiarai ad matrem Archemori mœrentem, quæ etiam habes apud Plutarchum in consolatione ad Apollonium.

43. PALLIVM &C. AD OBVOLVENDVM CORPVSCVLVM MEVM DEFER] Vide in Onomastico, Funus: ubi de hoc ritu, linteo vel pallio obuolucendi cadauera.

44. SED VT A SE RECEDENDI MOEROR SVÆ MORTIS LEVARETVR] Baronius anno Christi CCC. XLIII. non ideò tantùm pallium à Paulo expetitur opinatur, sed quòd, qui prophético spiritu Athanasium nouerat, & (quod leuissimum videbatur) pallium donatum Antonio intellexerat, de ipso etiam summos illos tot annis exantlatos pro Catholica fide labores, exilia, fugam, arumnas; innumerasque alias molestias minime ignorarit: quamobrem sic Athanasij pallium potius, quam aliud alterius hominis tegumentum exposcere ab Antonio visus est, ut eo saltem communicationis simbolo, & propensionis animi erga Athanasium significaret, se plurimi facere hominem, quem tot pro fide suscepta certamina illustrassent, ac proinde omnibus innotesceret, à tanto viro probari fidem, quam Athanasius tam acriter strenueque propugnaret. Quod quidem haud videbatur mediocris esse momenti, ad erigendos titubantium animos, & roborandos illos, qui solidi in fide perstarent. Siquidem tanti facere solet populus illustrium monachorum de fide Catholica testimonium, ut Ariani hoc sentientes, mentiri non sint veriti, magnum Antonium eadem de fide secum unà sentire: adeò, ut eam ob causam ipsi opus fuerit, relicta intimà eremi solitudine, Alexandriam vsque descendere, & de Catholica fide, quam coleret, publicè, ne populus laberetur, specimen edere. Affirmat id sanè Athanasius in vitâ ipsius.

CAP. XI.

45. OSCVLATIS EIVS OCVLIS, MANIBVSQUE] Obuia passim manuum oscula, non item oculorum. Et ex veneratione, & ex affectu libari solita hæc oscula, de quibus copiosius in Onomastico.

46. AD MONASTERIVM, QVOD POSTEA A SARACENIS OCCVPATVM EST] Contigit hoc anno xx. Constantij, Christi CCCLVIII. Hieronymus in Chronico: Saraceni, in monasterium B. Antonij irruentes, Sarmatam interfecerunt. Cuius memoria est in Mart. Rom. XI. Octobr. In Thebaide S. Sar-

matæ, discipuli B. Antonij, qui à Saracenis pro Christo necatus est.

47. SABVLVM CAPITI SVPERIACIEBAT] Solenne in luctu & mœrore, cinere, puluere, arenâ caput aspergere. frequens eius in Sacris litteris memoria. Vide Onomasticon.

48. VIDIT GENVBVS COMPLICATIS] Oranium solennis is gestus, qui ab hæreticorum conciliabulis planè exulat. Vide Onomasticum.

49. HYMNOS QVOQUE ET PSALMOS EX CHRISTIANA TRADITIONE DECANTANS] Et hic solennis funeris apud Christianos ritus. de quo in Onomastico.

50. LEONES DVO] Simile leonum obsequium habes in vitâ S. Onnphrij infra, cap. vlt.

51. TVMVLVM EX MORE COMPOSUIT] Hieronymus epist. XLIX. ad Innocentium: Clerici, quibus id officij erat, cruentum linteo cadauer obuoluunt, & fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant. Intelligit per clericos, copiatas seu laboratores, quibus corpora mortuorum huiusmodi cura incumberebat. Reatinus existimat clericorum hic mentionem fieri ob Psalmos decantandos. qui etsi decantati in funere ex veterum more, adiuncta tamen suadent hic copiatas intelligi, qui olim cleri quadam pars. Vide Onomasticon.

52. EX INTESTATI BONIS] Argute. quod enim extreme pauper testamentum cõdat, & quid cui relinquat.

53. QVI PATRIMONIA SVA IGNORANT] Nempe, quia ut Onidius ait lib. XIII. Metamorph. Pauperis est numerare pecus.

& Horatius lib. I. epist. VI.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt, Et dominum fallunt, & profunt furibus. —

54. QVI VNO FILO VILLARVM INSVVNT PRETIA] Ex Tertulliano expressum lib. de habitu muliebri cap. IX. Vno lino decies festerium inferitur, saltus & insulas vna ceruix fert.

55. ILLE CONCAVIS MANIBVS NATVRÆ SATISFECIT] Idem de Diogene habet Laërtius lib. VI. & Hieronymus lib. II. contra Iovinianum cap. IX. Quodam verò tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concavâ bibere. Ita legendum ex manuscr. peroptimo Collegij nostri Louaniensis, non caucum. quare κοίλον ξύλον Mariani Victorij hic locum non habet. In Laërtio pro cauco ligneo est κοτύλι. Occurrit cauci vox & in vitâ S. Abraha eremita; cap. III. de quo post.

56. AVRATIS OBVOLVITIS VESTIBVS] De vestitu mortuorum Gretzerus noster lib. I. de fun. Christ. cap. V. & Kirchmannus lib. I. cap. X. de fun. Rom. Quòd hic suggillat Hieronymus diuitum corpora auratis vestibus & serico inuoluta, ex merito & religione tributum hoc sanctis viris, & martyribus. S. Athanasius in vitâ S. Antonij, c. LVI. Mos Aegyptiis est, nobilium, & præcipuè beatorum martyrum corpora linteamine obuoluere. Vide ad eam vitam.

57. HIERONYMI PECCATORIS] Ita sæpè Patres humilitatis affectu se inscribere & subscribere soliti. Vide Onomasticon.

58. TVNICAM PAVLI CVM MERITIS EIVS] Agnosce, hæretice, fidelium ex sanctis operibus merita: & qui D. Hieronymum legis, astimas; fidem quoque eius, ad animæ salutem imbebe. Disce Sanctorum reliquias, vestes astimare. Gregorius Nazianzenus Orat. XXV. Καὶ ἡ μιλῶν ἑλισσὰ ἡ πλείω δωρηθεῖσα, ἢ τὰ σπῆν νήματα, καὶ ὁ βιαθεῖς εἰς ἐσθῆτα χευσός. Et Eliæ melote, quæ plus virium habuit, quam fila fetica;

C

tica;

rica, & aurum vestibus per vim allatum. *Ioannes Chrysostomus homil. 11. ad populum Antiochenum, ubi ait Regem diuitem Eliâ paupere indignisse: Οὐτὸ λαμψρότερον τῆ πορφύρας ἢ μιλωτὴν λῶ, καὶ τῆ βασιλικῶν ἰσχυρῶν τὸ σπῆλαιον τοῦ δικαίου.* Ad eò splendidior trabea erat melote, & regalibus aulis iusti spelunca. *Ita Theodosius Sennophy monachi superhumeralis & baculum, galea lanceaque sua praeulit. Acta Cyri & Ioannis apud Metaphrasten xxxi. Ianuarij: Munit*

caput superhumerali, quauis galeâ tutiùs, baculo autem munit dexteram, lanceâ longè validiùs, & hac ratione confidens fore, vt hostibus videretur terribilior, quàm olim (vt aiunt) clauâ Hercules. *Similia apud Glycam parte IV. Annal.*

59. QVAM REGVM PVRPVRAM CVM REGNIS SVIS] *Ita manuscripti, & editiones vetustiores. Recentiores substituere cum pœnis suis. nescio an auctoribus libris.*

IN VITAM BEATI ANTONII PRÆLV DIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE BEATO ANTONIO ELOGIA.

HIERONYMVS *de illustr. Eccl. script. cap. LXXXVIII.*

ANTONIUS monachus, cuius vitam ATHANASIVS Alexandrinæ urbis episcopus insigni volumine profecutus est, misit Ægyptiacæ ad diuersa monasteria Apostolici sensus sermonisque *Epistolas septem*, quæ in Græcam linguam translatae sunt: quarum præcipua est *ad Arsenoitas*. Floruit sub Constantino & filiis eius regnantibus. Vixit annos centum quinque.

Idem in Chronico 1 anno XIX. Constantij.

ANTONIUS monachus centesimo & quinto ætatis anno in eremo moritur, &c.

HONORIUS *de illustr. Eccl. script. c. LXXXVIII. carptim ex D. Hieronymo.*

ANTONIUS monachus, cuius vitam ATHANASIVS insigni volumine profecutus est, misit *septem Epistolas* ad diuersa monasteria, Apostolici sensus & sermonis.

TRITHEMIVS *de script. Eccl.*

ANTONIUS monachus & abbas, natione Ægyptius, vir sanctissimus, eremique cultor insignis, cuius præconia laudum vniuersus personat orbis, multis religiosæ ac beatæ vitæ normam præbuit: qui etsi litteras non didicerit, in diuinis tamen Scripturis ad eò eruditus fuit, vt nullus Doctorum se ei præferre præsumeret. Habebat memoriam pro libris, intellectum & sensum pro literis, gratiam pro studio lectionis. Dictauit Ægyptiaco sermone ad diuersa cœnobia, Apostolici sensus atque sermonis ² *varias Epistolas*. E quibus exstat insignis illa *Ad Arsenoitas epist. 1. Ad alia cœnobia epist. 6.* Eius vitam B. ATHANA-

SIVS episcopus Alexandrinus insigni volumine, Græco sermone descripsit. Claruit sub Constantino Magno, & filiis eius regnantibus, Anno Domini CCCXXX. multis coruscans miraculis.

DE SANCTO ATHANASIO VITÆ HVIVS SCRIPTORE.

MENÆA Græcorum XVII. Januarij in vitâ ANTONII.

Ὁ βίβλος αὐτοῦ συνεγράφη ὑπὸ τῆς μεγάλης ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

Vita ANTONII conscripta est à magno ATHANASIO episcopo Alexandrino.

GREGORIVS NAZIANZ. Oratione XXI. in laudem S. ATHANASII.

Πάντα μὲν τοῦ ἐκείνου (τῆς ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ) λέγειν τε καὶ θαυμάζειν, μακρότερον δὲ εἶη τυχόν, ἢ καὶ τὴν παρούσαν ὀρμὴν τοῦ λόγου καὶ ἰστορίας ἔργον, ὅσα διηγήσασθαι· ἀκαίδητα ἡ ἀδοκίμα γραφὴ παιδύματά τε καὶ ἠδυσμα τοῖς εἰς ὑσερῶν, δὲ χῆς ἔργον ἐμοί, ὡς περὶ ὃν ἐκείνου ANTONIOY τοῦ θεοῦ βίον συνέγραψε, τῆς μοναδικῆς βίος νομοθεσίαν ἐν πλάσματι διηγήσεως.

Atque omnem quidem illius (ATHANASII) vitam sermone profsequi ac laudibus efferre longius fortasse fuerit, quàm orationis institutum ferat; atque historiarum opus fuerit, non encomij: quam etiam, vt posteris documento atque oblectationi futuram, proprio scripto mandare cum primis optarem; quemadmodum ipse D. ANTONII vitam conscripsit, cum vitæ monasticæ leges sub narrationis specie promulgaret.

EPHRAEM serm. ascet. in illud: Attende tibi ipsi, cap. x. siue, Serm. x. De moderatione risus.

Cuiusmodi S. ANTONIVS exstitit, quemadmodum & S. ATHANASIVS Archiepiscopus meminit in vitâ, quam de eo conscripsit.

PALLADIVS histor. Lausiac. cap. VIII. in Ammone.

Hoc autem miraculum (quomodo Ammon ultra Lycum fluvium diuinitus translatus sit) narrauit B. ATHANASIVS Alexandriæ episcopus, scribens in vitâ ANTONII.

Auctor vitæ S. PACHOMII, interprete DIONYSIO EXIGVO, cap. I.

Cui (ANTONIO) sanctus ATHANASIVS Alexandriæ ciuitatis antistes, proprio stilo testimonium præbuit; dignus sanè relator conuersationis ANTONII, qui iuxta supplicationem fratrum, vitam eius pro multorum commoditate perscriberet, & æmulandum cum viris spiritualibus exhiberet.

SOCRATES Eccl. histor. lib. I. cap. XVII.

Ὅποιος ἦν ἡ τῶν αὐτῶν χερόνων καὶ ὁ μοναχὸς ANTONIOS ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Αἰγύπτου, ὡς φησὶν ὅτι δαίμοσιν αὐτεπάλαμιν ἐφθυρίσκων τε αὐτὸς τὰς τέχνας καὶ τοὺς ἀθλοὺς, καὶ ὅπως πολλὰ ἐποίησε τεράσια, περὶ τὸν λέγειν ἡμᾶς. ἔφθασε γὰρ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπισκοπος, μονόβιβλον εἰς τὸν αὐτοῦ βίον ἐκθέμενον.

Qualis vitâ & moribus ANTONIVS monachus in solitudine Ægypti eisdem fuerit

fuerit temporibus, quomodo cum dæmonibus palàm & apertè dimicarit, illorum astutias & callidas pugnas deprehenderit, multa prodigia & miracula ediderit; quoniam ab ATHANASIO Alexandriae episcopo in libro separatim de eius vitâ conscripto iam pridem expositum est, eadem nos commemorare, planè videtur superuacaneum.

Idem lib. I V. cap. XVIII. Eccl. hist.

Τούτου Ἐ' Α'μμωνί τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, ἀναλαμβάνουμένη ὑπὸ ἀγγέλων, ὁ κατ' αὐτὴν βιώσας ΑΝΤΩΝΙΟΣ ἐθεάσατο· ὡς φησὶν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὁ Ἐ' Α'λεξάνδρειας Ἐπίσκοπος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

Huius Ammonis animam post mortem ab angelis in cælum sublatam, ANTONIVS, qui eisdem vixit temporibus, vidit: quemadmodum ab ATHANASIO Alexandriae episcopo in eius vitâ commemoratum est.

NICEPHORVS *lib. VIII. cap. XL.*

Verùm hæc, tamquam gustus quidam, & exigua imago ANTONII vitæ & instituti sint exposita, vt ex his vniuersam eius, qualis fuerit, philosophiam colligamus. Quam rebus omnibus optimus ATHANASIVS, cui etiam fuit charissimus, copiosè memoriæ posteritatis litteris mandauit; certaminibus eius contra dæmones, & artibus, quas aduersus illos adinuenit, aliisque vitæ prodigiis & rebus quibusvis conscriptis: vt liber is monastici instituti ceu finis quidam esset.

HIERONYMVS *Catal. illustr. Eccles. script. cap. LXXXVIII.*

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS Alexandrinæ urbis episcopus, insigni volumine prosecutus est.

Idem ibidem cap. LXXXVII.

Fertur ATHANASII historia, ANTONII monachi vitam continens.

RUFFINVS *lib. I. hist. Eccl. cap. VIII.*

De virtutibus ANTONII, atque institutis & sobrietate mentis, vt in solitudine vitam degens, vsus solummodò sit consortio bestiarum, & de dæmonibus crebros agens triumphos, placuerit Deo supra cunctos mortales, vtque institutionis suæ præclara vsque in hodiernum monachis exempla reliquerit, volentem me aliqua exponere ille libellus exclusit, qui ab ATHANASIO scriptus, etiam Latino sermone editus est.

PAVLINVS *Prologo vita S. Ambrosij IV. Aprilis.*

Hortaris, venerabilis Pater Augustine, vt sicut beati viri, ATHANASIVS episcopus & Hieronymus presbyter, stilo prosecuti sunt vitam sanctorum PAVLI & ANTONII in eremo positorum, &c.

DE EVAGRIO PRESBYTERO

VITÆ HVIVS INTERPRETE.

HIERONYMVS *Catal. illustr. Eccl. script. cap. CXXV.*

EVAGRIVS Antiochiæ episcopus, acris ac feruentis ingenij, cum adhuc esset presbyter, diuersarum hypotheseon tractatus mihi legit, quos necdum edidit. Vitam quoque B. ANTONII de Græco ATHANASII in sermonem nostrum transtulit.

Similia habet HONORIUS cap. CXXV. de illustr. Eccl. script.

NOTA.

NOTATIO.

Disquisitio
de anno nati-
uitatis &
obitus An-
tonij.

ANNO XIX. CONSTANTII] Ita rectissime Eusebii Chronicon manuscriptum Amandinum, ita Pontaci & Scalligeri editio.

Baronius tom. II. anno Decij I. (quem ipse Christi annum statuit CCLIII.) inuestigans Pauli ad eremum fugam ex Antonij obitu, asserit ex Chronico Eusebii & Hieronymi, Antonium obiisse anno XXI. iunioris Constantij, cui Constantij anno ipse post in Annalibus tom. III. in annorum serie, à Christo assignat annum CCCLVII. Quod occasione inuestigandi atatem Hilarionis repetit tom. IV. ad annum Christi CCCLXXII. Idem tamen tom. III. anno Christi CCCLVIII. Constantij XXII. Antonij obitum collocat. Quod cur fecisse potuerit, mox inquiram.

Deprauato Chronici codice vsus Baronium, supra dixi, ad vitam S. Pauli, quod nunc fuis probandum.

Vulgata Chronici Eusebiani editio, quo vsus Baronius, ponit Antonij natalem I. anno Decij, Christi CCLIV. & obitum eiusdem anno XXI. Constantij iunioris, Christi CCCLXI. Cum autem ex eodem vulgari Chronico, posteriore hoc loco, constet Antonium obiisse etatis anno CV. certum est vel natalem Antonij, vel mortualem eiusdem diem male assignari in eà editione, cum à Christi anno CCLIV. quo ponit natum Antonium, ad annum CCCLXI. quo eundem ponit denatū, intercurrant anni CVII. Quod si duos annos addas, & eum videlicet quo natus est, & eum quo denatus Antonius, (qui tamen addendi videntur, cum dicatur CV. anno etatis mortuus Antonius, non autem post CV. annum) exsurgent anni CIX. cum tantum CV. anni, quot Antonius vixit, deberent intercurrere vel exsurgere.

Rectissime igitur in MS. Eusebio Amandino, ut ad vitam Pauli dixi, Antonij natiuitas consignatur anno I. Decij, obitus verò anno XIX. Constantij iunioris Imp. atque ita iusti CV. anni, quibus Antonius vixit, exsurgunt. Nec aliter lectum in Eusebio, tempore Gregorij Turonensis. Nam ita ille libro I. cap. xxxviii. hist. Franc. XIX. Constantij iunioris anno, Antonius monachus transiit, CV. etatis anno. Ita MS. Trudonensis, cum in vulgatis male sit C. Sed & Vincentius Spec. hist. lib. XIV. cap. XIV. ex eodem Eusebii Chronico, Antonij obitum XIX. Constantij iunioris anno ponit. Quare de Antonij obitu in vulgato Eusebio metachronismus est duorum annorum, si ab annis etatis Antonij & annum

natiuitatis & annum obitus excludas, vel metachronismus est IV. annorum, si & natiuitatis & obitus annos numero annorum etatis eius comprehendas.

Miratus sum sanè Baronium, quòd, cum tom. II. anno I. Decij, agens de Pauli eremite fugà, ibidem asserat ex Chronico Eusebii (deprauato, ut diximus) Antonium obiisse anno XXI. Constantij iunioris, tamen tom. III. anno XXII. eiusdem Constantij, obitum Antonij ponat. Cuius reirrationem dum inuestigo, non aliam reperio, quàm quòd fortasse Baronius tom. II. annum I. Decij, quo natus Antonius, annis etatis eiusdem annumerauerit, atque ita ab anno I. Decij ad usque Constantij iunioris annum XXI. eum simul includendo, putatione Baroniana iusti exsurgant anni CV. quæ suprema fuit etas Antonij. Tomo vero III. videtur annum I. Decij non annumerasse annis etatis Antonij, sed I. annum etatis Antonij, à II. Deciani imperij anno inchoasse, quare & obitum Antonij ad XXII. annum Constantij iunioris eodem III. tom. prorogauit.

Quod verò dixi, rectissime in MS. Eusebio Amandino natiuitatem Antonij consignari anno I. Decij, obitum verò XIX. Constantij iunioris, atque ita iustos CV. annos etatis Antonij exsurgere, ita intellige: quia cum vulgata editiones (etiàm correctiores Pontaci & Scalligeri) inter XX. annum Diocletiani & I. Constantini, duos annos statuunt, eosque Galerio tribuant; Amandinus codex vnum tantum annum intermedium statuit, vulgatumque de Galerio paragraphum omittit. Qui etsi admittatur, eiusque imperio duo anni tribuantur ante I. annum Constantini, non necesse erit, duos annos intermedios ponere inter annū XX. Diocletiani & I. Constantini: sed primus annus Galerij concurrere potest cum XX. Diocletiani, quippe cum Diocletianus XX. anno imperij sui II. Kal. Maij se imperio abdicarit, indeque I. annum sui imperij Galerius ordiri potuit.

Et quidem non nisi vnum annum debere intercedere inter XX. annum Diocletiani & I. Constantini, probatur; Tum ex ipsiusmet Eusebii Chronico, quod XIX. Diocletiani anno disertè habet: Quarto anno persecutionis Constantinus regnare orsus. Atqui cum XIX. Diocletiani anno persecutio orta sit, si ei addas eiusdem XX. & vnum intermedium inter XX. annum Diocletiani & I. Constantini, quid restat, nisi ut I. annus Constantini, I. v. sit persecutionis? Tum ex Politia seu Actis

Inter 20.
annū Dio-
cletiani &
I. Constan-
tini tantum
vnus an-
nus debet
intercedere.

N I V S.

sanctorum patrum Metrophanis & Alexandri apud Photium in Biblioth. cod. CCLVI. ubi dicitur: Τελὸν δ' ἦδη τότε τὸ ἐὶς τὴν καὶ ἡμῶν διαγμῆ, ἐν ᾧ καὶ Κοινὸν ἀφ' ἑαυτῶν βασιλείαν τὴν ὀπίσθην ἡμεῖς. Tertius tunc agebatur annus persecutionis in Christianos excitata, quo Constantius cum æterno regno caducum cōmutavit. atqui si duos annos intermedios ponas inter annum XX. Diocletiani & I. Constantini, non iam tertio persecutionis anno Constantius obierit, sed quarto: ut ex modo in ita temporis ratione manifestum est. Tum ex Olympiadibus assignatis in M S. Eusebio Amandino. Nam primus annus Olympiadis CC LXX I. consignatur XX. anno Diocletiani, secundus anno intermedio inter XX. Diocletiani & I. Constantini, tertius I. anno Constantini. unde clarum euadit, Eusebium non nisi vnum annum inter XX. Diocletiani & I. Constantini collocasse.

Sufficiant hac pro modo Notationum. quæ omnino dicenda fuere ad ritè subducendum numerum annorum etatis Antonij.

Scripta Antonij.

² VARIAS EPISTOLAS] Septem enumerat hic ipse Trithemius, & vnam ait scriptam ad Arsenoitas; quod verum est, eoque nomine habetur secunda in editione Colonienfi. Hieronymus quoque vnus tantum, tamquam præcipua, ad Arsenoitas meminit. Quare non rectè apud Possuinum est, omnes septem epistolas scriptas ad Arsenoitas. quod etiam malè tituli præferunt in Bibliothecâ sanctorum Patrum.

Eorum interpretres.

Harum epistolarum non est ex Græco interpretres Symphorianus Champerius, ut est apud Possuinum, sed Valerius Sarrasius, Symphoriano editionem procurante.

Non est auctor Melissa.

Quod verò Possuinus in Apparatu sacro in Antonio citat ex Trithemio, Scripsit quoque celebre opus duorum librorum, quod Melissa, id est Apicula, nominatur, aitq; Trithemium errore labi; verè labitur, si ita scripsit. Sed in Trithemio ea verba non inuenio. Suspicio hoc verbis Trithemij additum à Margarino de la Bigne in primâ editione Bibliothecæ S S. Patrum, qui libros illos Antonij Melisse, nomine Antonij Magni ediderat. Sed error correctus tomo V. Bibliothecæ sanctorum Patrum secundæ editionis.

Athanasius auctor vitæ Antonij.

³ ATHANASIO] Vitæ S. Antonij auctorem esse Athanasium, nullus dubitare poterit, qui elogia præmissa legerit. Et Græcè quidem nunc recens prodiit anno M. DC. XI. Augustæ Vindellicorum, curante Davide Hæschelio; qui & interpretationem suam, & notas quasdam, Græcum maxime spectantes textum, adiecit.

Athanasio eam asserit Bellarminus noster tom. II. Contr. II. l. II. de Monachis, cap. IV.

Primò, quia est reuera in signe volumen, ut Hieronymus dicit fuisse librum illū Athanasij.

Secundò, quia continet plurima illa miracula, quorum meminit Augustinus lib. VIII. Confess. cap. VI.

Tertiò, quia recenset historiam illam de animâ Ammonis, quam Palladius cap. VIII. & Socrates lib. IV. cap. XVIII. ex libro Athanasij de vitâ Antonij referunt.

Quibus addi possunt & alia non minus certa testimonia.

Primò, certissimum testimonium B. Ephraem suggerit, qui ex hac vitâ nomine Athanasij duo loca ad verbum citat, quæ vide in Notat. cap. XXIII. & LX. Idem quoque in epist. ad Ioannem monachum breui Antonij vitæ anacephaleosi (quæ singula in hac vitâ habentur) Monachos ad communem vitam hortatur.

Secundò, æquè certum indicium suppeditat auctor vitæ S. Pachomij, quæ iam olim Dionysius Exiguus interpretatus est, qui Athanasij nomine mentionem facit Ammonis & Theodori, qui in hac Antonij vitâ occurrunt.

Tertiò, Damascenus orat. I. de Imaginibus ex hac vitâ locum citat, quem hic habes c. LVII. vti catena M S. in Lucam ex Græcis Patribus collecta, quæ exstat in Bibliothecâ Palatinâ, referente Felckmanno.

Quid quæso testatius, ad auctori alicui librum asserendū, adduci potest? Sunt tamen heretici, qui subdubitare non verentur, an hac, quæ hic exhibetur, vita, sit ab Athanasio scripta. Ita Magdeburgenses Centur. IV. cap. X. pag. 1306. nullâ tamen vel ratione vel coniecturâ vel auctoritate additâ. Dubitat & Petrus Felckmannus Coronæ, qui nuper Athanasij Græcolatinæ editioni præfuit.

Sed non insolens, dubitare hereticos, ubi quid eorum palato minus arridet, vti in hac vitâ præclara monachismi signiq; Crucis testimonia. Verum præfractior, & magis effrons incedit Rodolphus Hospinianus de orig. Monach. lib. III. cap. I. & cum eo Abrahamus Scultetus Medull. Theolog. Patrum parte II. qui ausi fuere asserere scriptum hoc, quod hodie sub Athanasij nomine circumfertur, nullam prorsus fidem mereri, imò insulsi hominis commentum esse: qui paribus his argumentis instant, ita ut alter alterum exscripserit.

Primò, nuper enim admodum ad reliqua Athanasij opera scriptum hoc adiectum est. Græcè enim non reperitur, nec in Basileensi, nec in Anglicano, nec in aliis codicibus. Respondeo, scriptum hoc in ipsis typographiæ cunabulis Athanasij nomine impressum fuisse Latine in Vitæ Patrum; & passim in M S. libris, usq; vetustissimis inueniri. cuius textus Græcus anno M. DC. XI. Augustæ Vindellicorum prodiit ex eiusdem ciuitatis bibliothecâ, curante

Soluuntur argumenta hereticorū.

rante Dauide Hæschelio, ut iam dixi. qui & ex Anglicano codice Henrici Saulij variantes lectiones adiecit.

Secundo, non reperiuntur in hoc scripto vitæ monasticae leges, quas Nazianzenus scribit Athanasium suo narrationis pretextu promulgare voluisse. Respondeo, Sanctorum vita (ut ait S. Ambros. lib. de S. Ioseph, c. I.) ceteris norma viuendi est. & Hieron. epist. II. ad Nepot. de vitâ Heliod. Normamq; vitæ eius, exemplum habere virtutum. Idem ep. xv. ad Marcellam de Afella vitâ: Conuerſationem illius perfectæ vitæ normam arbitrentur. Et ne ab ipso Antonio discedamus: Εἴ τι γὰρ μοναχοῖς ἰκανὸς ἡγεῖται τῆρ' ὁδοῦ, ἀτυχησὶν ὁ Ἀντωνίος βίος. Perfecta est liquidem ad virtutem via, Antonium scire, quis fuerit, ut ait Athanasius in huius vitæ præfatione. Nec paucas S. Antonius monasticas leges, exhortationibus suis, quæ in hac vitâ habentur, exprimit. Quod si Hospinianus, vel Scultetus, vel alius quivis Calvinista, ex vitæ huius præscripto vitam suam componeret, na ille monasticis legibus egregiè obsecutus diceretur.

Tertiò, cum auctor scripti huius demonstrare conatur, Antonium Christum in omni vitæ suæ cursu imitatum fuisse, ita pueriliter & ridiculè de eo fabulatur, ut nihil cum iudicio eum legisse in Athanasio meritiò dici queat. Respondeo, non mirum, hoc à Calvinianis hominibus aseri, cum de eius sortis hominibus, serò licet insipientiam suam recognoscentibus, & sanctis ipsis iam olim dictum sit: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.

Quartò, falsus hic auctor dicit Antonium indoctum fuisse, & litterarum imperitum: cum alij contrà aserant caussidicum fuisse, & valdè doctum. Respondeo, Et indoctus fuit, & doctus Antonius: indoctus quidem, id est, litterarum imperitus, doctus verò Dei dono, & sagacitate animi. quod habes in vitâ per Athanasium. Nam cap. I. dicitur quòd non passus sit se litteris erudiri, ergo rectè litterarum imperitus dicitur, & indoctus, id est, non doctus litteras, qui tamen apud eundem capite xxxvii. dicitur à Deo doctus, seu Θεοδιδάκτος. Quod utrumque de eo testatur D. Augustinus Prologo lib. I. de doctrinâ Christianâ: Antonius, inquit, sine vllâ scientiâ litterarum Scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur.

Quòd verò caussidicum aiunt fuisse Antonium; sanè caussidicus fuerit, sed ex eorum numero, qui æternam vitam accipiunt, & efficiuntur caussidici sanctitatis: ut de S. Tiberio habetur in vitâ S. Sebastiani lib. I.

Mirum profectò mihi visum, Antonium ab aliquibus caussidicum dici, ut citat uterque hereticus loco iam citato, nullo addito auctore.

Quod cum diu quassissem, tandem in Hospiniano lib. II. de Monachatu cap. III. video citari Suidam ad hoc propositum. Quare eum adeo. Ille verò non Antonij nostri meminit, qui ortus fuit in Aegypto in vico Comâ iuxta Heracleam, ut habet Sozom. lib. I. cap. xiiii. & Niceph. lib. VIII. cap. XL. sed Antonij cuiusdam Alexandrini, qui Alexandria & Byzantij sororis caussam egit, quig; ipse Suida ætate vixit. ait enim: Εἴ γὰρ οὐδὲ καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ τὰς ἀνδρὶ μεγίστῃ ἀτεχνῶς τὴν χάριν, καὶ ἀμείψασθαι αὐτὸν ὄχλοι τοὺς θεοῦ ἐκ μακαρονηύσσις ἢ δὴ συζῆν ἡξιώμεθον. Atq; ego etiam plurimum illi me debere fateor: atque ut Dij gratiam illi in beatorum insulis referant, quorum contubernio fruitur, precor. vel potiùs alterius ethnici auctoris tempore, ex quo Suidas illa de eo excerpſit: nam Deos precari, ethnicismus est. Quare quòd de eo ibidem ait, Γάζαν ἀπέφλυεν ἰεροτέρα πολλῶ μαλλον, ἢ ποτέρον ἔω, Gazam multò augustiorem fecit, quàm prius fuerat, alludit, opinor, ad Gazensia sacra, seu Marna idolum. quare & præcedit de animo eius conformato πρὸς τὴν θεραπείαν τῶ τε δημοτελῆ & ὑπορρητέραν, ad Dei cultum tam vulgarem, quàm arcanum; Dei, inquam, Marna seu Iouis pluuij, qui maximè Gaza cultus, ut habetur in vitâ S. Porphyrij apud Metaphr. xxvi. Febr.

Vides, Lector, quid de emedullatâ illâ medullâ Sculteti, quid de monachatu seu mæchatu Hospiniani tibi promittere debeas, cum tam friuola contra receptissimam vitam, contra vetustos Patres, contra ipsam vetustatem producantur argumenta. Sed displicuit videlicet reliquiarum cultus, qui ex hac vitâ luculenter probatur, ideòque Scultetus cap. xvi. Synthesis doct. B. Athanasij, hanc Antonij vitam commentitij auctoris scriptum vocat.

Firmum igitur fixumq; sit, Athanasium huius vitæ auctorem esse. An verò & finem vitæ huic attexuerit, dubitatur.

Baronius anno Christi CCCXLIII. Julij Pat. vii. Constantij & Constantis Imp. vii. Quod, ait, in vitâ Antonij ab Athanasio conscriptâ, de congressu Pauli cum eo nulla penitus mentio habeatur, inde accidit, quòd (ut eodem Hieronymo auctore dictum est) Athanasius res gestas Antonij, ipso adhuc viuente, scriptis commendauit, easq; Romam detulit ante biennium, cum à Iulio Papâ vocatus est, quo tempore hæc de Paulo nondum acciderant. Postea verò, multis prætermisſis, appositus est eius obitus; sed an ab eodem Athanasio, haud asserere auderem. Idem sentit Possennus in Apparatu sacro in Antonio.

NIVS.

An Athanasius etiâ auctor finis vitæ Antonio.

Baron. anno Christi 340. ex Hier. ep. 16